provia publica: vel ꝑ alterius ſuitute vſus ſit: nec iterdictū[a] nec actio vtilis[b] competit.

¶ Explicit liber Octauus.

¶ Incipit liber Nonus.

¶ Si quadrupes pauperiem feciſſe dicat᷑. Ti. j.

¶ Actio de pauperie competit ſi aīal nocuit nō culpa hominis et ꝯtra naturā ſui gn̄is ſꝫ ſi culpa hōis hꝫ locū actio l. aquil. ſed ſi ſm naturalē feritatē ſine culpa hōis oīs actio ceſſat. h. d. vſqꝫ ad §. cum arietes. Barto.

Vlpia.

SI quadrupes pauperiē feciſſe dicat᷑[c] actio[d] ex lege. xij. tab. deſcēdit: que lex voluit aut dari id qđ nocuit. i. id aīal qđ noxiam commiſit: aut eſtimationē noxie offerre[e]. Noxia aūt eſt ipſum delictū[f]: que actō ad oēs quadrupedes ꝑtinet. ¶ Ait pretor pauperiē feciſſe. Pauperies eſt dānū ſine iīuria[g] facientis datū. Nec eni dici pōt aīal iniuriā feciſſe qđ ſenſu caret[h]. Itaqꝫ (vt Sul[us] ſcribit) tūc hec actio locū hꝫ cū cōmota feritate[i] nocuit q̄drupes. puta ſi equus calcitroſus[k] calce ꝑcuſſerit: aut bos cornupetere ſolit[us] petierit: aut mula ꝓpter nimiā ferocitatē[l]. Qđ ſi ꝓpter loci iniq̄tatē[m]: aut ꝓpt culpā mulionis: aut ſi plus iuſto onerata q̄drupes ī aliquē onus euerterit: hec actio ceſſabit: dānīqꝫ iniurie[n] agetur. ¶ Sed ꝛ ſi canis cū duceret᷑ ab aliquo[o] aſꝑitate ſua euaſerit: ꝛ alicui dānū dederit: ſi cōtineri firmi[us] ab alio[p] potuerit: vel ſi ꝑ eū locum duci nō debuit/hec actio ceſſabit: ꝛ tenebit᷑ qui canē tenebat[q]. Sꝫ ꝛ ſi iſtigatu alteri[us] fera dānū dederit: ceſſabit hec actio[r]. Et gn̄aliter totiēs hec actio locū hꝫ: quotiēs ꝯtra naturā[s] fera mota pauperiē ꝺdit. Ideoqꝫ ſi equus dolore ꝯcitatus[t] calce petierit: ceſſare iſtam actionē: ſed eū q̄ equum ꝑcuſſerit[v] aut vulnerauerit[x]: in factū magis q̄ꝫ lege aq̄lia teneri. vtiqꝫ ideo q2 non ipſe ſuo corpore[y]

cius vel fructuarius. vel illis q̄ ſuo nōie vtunt᷑. et bo. fi. poſ. vt. ſ. e. l. ſeruitus. ꝛ. l. nā ſatis. in pn̄. ꝛ. ſ. ꝑpri. l. vſu. cū ſequētib[us]. ad eā aūt q̄rendā bōa fides eſt nc̄cia. vt dictū eſt. ꝛ habes. j. de iti. actuqꝫ pri. l. i. §. pe. i fi. vbi de vſucap. ſer. dr̄. Et ecōtra ꝑſcribēti libtatē bona fides eſt neceſſaria: tū ex eo qđ dr̄ in vſuca. rerū corꝑaliū. vt in ſti. de vſuca. §. nouiſſime. in fi. §. q̄bus equiparātur hec incorporalia. vt. C. ꝺ ꝑſcrip. lō. tē. l. fi. in fi. tū ex eo qđ expſſe dr̄. ſ. cō. ꝑdi. l. ſi ꝑcario §. ceterū. Itē facit ꝑ hoc q bōa fides ſit nc̄cia. C. de ꝑſcrip. lō. tēp. que ꝑ lib. l. i. ꝛ. ij. Itē facit bn̄. j. de iti. actu. ꝑua. l. i. §. ſi q̄s autē cū. Et hoc in preſcriptione libertatis vrbane ſuitutis. in ꝑſcribēda aūt libtate ſuitutꝫ ruſtice forte aliud ē q2 in ea nō exigit᷑ vt quis aliq̄d faciat. vt. ſ. de ſui. vr. ꝑdi. l. hec autē iura. Accur.

Preſcribenti libertatē bo. fi. eſt neceſſaria.

a ¶ Nec interdictū. vt. j. de itine. actuqꝫ priua. l. fi.

b ¶ Vtilis. id eſt efficax. Accur.

¶ Si quadrupeſ paupe. fe. di. Dictū eſt de act. ī rē. ſequitur de his q̄ naturā realiū imitant᷑: lꝫ ſint ꝑſonales: ſꝫ q2 de pauperie eſt antiquior. q2 ex lege. xij. tab. vt. j. eo. in pn̄. ideo de ea dicit ꝑus. vt ꝛ inſti. de re. di. §. ſinguloꝝ. non autē hic de maleficiis generaliter tractabit: q2 ſpecialiter ponit᷑ liber de eis. j. de priua. delic.

SI quadrupes. dicatur. ꝛ verum ſit. ſic ꝛ. ſ. de dolo. l. i. §. i.

d ¶ Actio. ſ. in factū. vel actio de pauperie dicat᷑: que actio ꝓ quadrupede directa. vtilis ꝓ bipede datur. vt. j. e. l. pe. ceſſat tn̄ vtraqꝫ in feris. vt. j. e. l. §. in beſtijs. que eſt contra.

e ¶ Offerre. dānū tn̄ tantū eſt in obligatiōe ſicut et in ſeruis delinquētibus dicit᷑. vt. j. de re iudi. l. miles. §. i. licet vbi ſub alternatiōe aliquid debet᷑ eſt in obligatione vtrūqꝫ. vt dixi. j. de cōſti. pe. l. illud. Itē ex eo qđ dicit ex l. xij. tab. collige q ſit ciuilis: lꝫ ꝑtor ſuꝑ ea tractauerit. vt. j. pri. §. itē ex eodē no. ſm Azo. q non eſt ex malefi. vel q̄ſi. vel ex ꝯtractu vł q̄ſi. ſꝫ datiua a lege, ꝓpt pauperiē.

f ¶ Ipm delictū. noxa autē aīal delinquēs. vt inſti. de noxa. §. i. vn̄ ꝟ. Noxia delictū delinquēs noxa vocat᷑. Azo

Actio de pauperie datia ē.

g ¶ Sine iniuria. i. culpa. et ſic bene ſequitur itaqꝫ. q̄ in fine dicit quando culpa fuit in homine.

h ¶ Caret. naturaliter vt in brutis. et ꝓ talib[us] hꝫ locū hec actio. ceterum ſi caſu vel imbecillitate careat ſenſu non hꝫ locū: vt in furioſo ꝛ in pupillo. vt. j. ad le. cor. de ſica. l. īfans. in fi. q̄nqꝫ tn̄ res inanimata dicit᷑ cōmittere iiuriam ſiue culpā. vt. j. cōmo. ſi vt certo. §. plane. Accur.

i ¶ Feritate. id eſt crudelitate cōtra naturā ſui generis vt ſubijcit᷑ exēplis. ceterū ſi ſꝫ naturā eſt crudele aīal: ceſſat hec actio: ꝛ hꝫ locū vtilis. vt inſti. eo. §. i. ꝛ. §. fi. ꝛ. j. titu. i. quint[us]. et de ꝑſcrip. ver. q̄ ſeruādarum. §. fi. et C. ad le. aquil. l. fina. Accur.

k ¶ Calcitroſ[us]. ſubaudi etiā propria ſua natura. ſed equoꝝ gen[us] manſuetuꝫ eſt. et idem in boue dicas ꝛ mulis.

l ¶ Ferocitatē. id eſt ꝓpriā crudelitatē. et ſubaudi etiā. nam multomagꝫ hec actio habet locū ſi etiā ꝓpria natura ſit manſueta.

m ¶ Iniquitatē. id eſt aſperitatē et duriciem. et ſic culpa hominis ducentis.

n ¶ Iniurie. i. in factū. vel vtili aquilia contra mulionem vel eum cuius culpa damnū eſt datū. qui enim occaſionē ꝛc̄. vt. j. ti. i. l. qui occidit. §. in hac. ꝛ. l. qua actione. §. ſi quis plus iuſto. Azo.

o ¶ Ab aliquo. qui neqꝫ fortis eſſet neqꝫ nimium debilis. argu. j. de lega. i. l. legato generaliter.

p ¶ Ab alio. et ſic eſt culpa in homine.

q ¶ Tenebat. cui[us] debilitas vel ꝓuiſio deficiēs interuenit. ꝛ ſic in actione ſubſidiaria legis aq̄l. vel vtili aq̄lie.

r ¶ Hec actio. ꝛ dat᷑ aquil. vel in factū. vt. j. ti. i. itē mela. §. itē ꝛ cū eo. ſed videtur de dolo dāda. vt. ſ. de dolo. l. ꝛ elegāter. §. ſi quadrupes. que eſt cōtra. Solu. vt ibi.

s ¶ Cōtra naturam. ſ. ſui generis. a ſe tn̄ cōmota non ab alio culpabiliter: vt ſubijcit. Accur.

t ¶ Concitatus. ab aliquo alio.

v ¶ Percuſſerit. et ſic culpa eſt in homine.

x ¶ Vulnerauerit. propter qđ alij dedit dānū. Accur.

y ¶ Suo corpore. et ideo datur in factum: vt hic. ꝛ inſti. ad le. aquil. §. fina.

dānū dederit. At ſi cū equū permulſiſſet[a] quis vel palpatus eſt et calce eum percuſſerit: erit actioni locus. ¶ Et ſi alia q̄drupes aliā cōcitauerit vt dānum daret: eiuſq; quadrupedis noīe que cōcitauit agendū erit[b]. Siue aūt corpe ſuo pauperiē quadrupes dederit: ſiue per aliā rem quā tetigit quadrupes: hec actio locum habebit: puta ſi plauſtro bos obtriuerit aliquē vel vlla alia re deiecta. ¶ In beſtijs aūt ꝓpter naturalē feritatem hec actio locū nō habet[c]: ꝛ iō ſi vrſus fugit et ſic nocuit: nō pōt quōdam dn̄s cōueniri: q2 deſinit dn̄s eſſe vbi fera euaſit: ꝛ iō ſi eū vrſū occidero: meum corp⁹ ē. ¶ Cū arietes vl̄ boues cōmiſiſſent[d]: et alterū alter occiderit: quitus muti⁹ diſtinxit vt ſiquidē is periſſet qui aggreſſ⁹ erat: ceſſaret hec actio: ſi is qui non prouocauerat: ꝯpeteret actio. Quā ob rē eū[e] ſibi[f] aut noxiā ſarcire: aut i noxā[g] d̄dere oportere

¶ *Noxales actiones ſequūtur poſſeſſorē ꝛ animal debet dari pro noxa viuū: et ratiōe mendacij perditur beneficium. h. d. Bal.*

¶ Et cū etiā in quadrupedibus noxa caput ſequit: aduerſus dn̄m hec actio dat: nō cuius fuerit quadrupes cū noceret: ſed cui⁹ nunc[h] eſt. ¶ Plane ſi ante lit. cōte[i]. deceſſerit animal: extincta[k] erit actio. noxe autem dedere eſt aial tradere viuū demū[l]. ¶ Si cōmune pluriū ſit aial: aduerſ⁹ ſingulos erit inſolidū[m] noxalis actio ſicuti ē i hoīe. ¶ Interdū aūt dn̄s i hoc nō conuenietur vt noxe dedat: ſ; etiā i ſolidū. vtputa ſi in iure interrogat⁹ an ſua q̄drupes eſſet[n] rn̄dit nō eē ſuā[o]: nā ſi ꝯſtiterit eius eſſe/ iſolidū ꝯdēnabitur.

¶ *Interit⁹ aialis ꝑ quo eſt i aliū regreſſ⁹ nō liberat dn̄m ab actiōe de pauperie: ſ; tenetur cedere iura. h. d. vl̄ ſic. Interit⁹ ſpēi q̄ nō eſt i obligatione: ſed in bn̄ficio ſoluēdi nō liberat debitorē poſt litē ꝯteſ. h. d. ſm glo. ꝛ eſt. §. notabilis: ideo ſummaui. Bal.*

¶ Si poſt litē[p] cōteſ. ab alio ſit aial occiſū: q2 dn̄o legis aquilie actio competit rō in iudicio[q] habebit legis aquil. q2 dn̄s noxe dedende facultatē amiſerit: ergo ex iudicio propoſito[r] litis eſtimationē offeret: niſi parat⁹ fuerit actionē mandare[ſ] aduerſus eū q̄ occidit. ¶ Hāc actionē nēo dubitauerit heredi dari ceteriſq; ſucceſſoribus. Item aduerſus heredes ceteroſq; ſucceſſores nō iure[t] ſucceſſiōis: ſ; eo iure quo dn̄i ſint cōpetit

Paul⁹.

HEc actio nō ſolū dn̄o ſed ēt ei cui⁹ intereſt competit: veluti ei cui res commodata[v] eſt. Itē fulloni: quia eo ꝙ tenetur dānū videt pati. ¶ Si quis aliquē euitans magiſtratū forte i tabernam proximā ſe immiſiſſet: ibiq; a cane feroce leſ⁹ eēt nō poſſe agi canis noīe quidam putant[x]: at ſi ſolut⁹ fuiſſet contra.

Gaius

a ¶ Permulſiſſet q̄s vel palpatus ē. hec nō eſt culpa

b ¶ Erit. etiā directa. ſed ſecus ſi ab hoīe. vbi altero caſu directa altero aquil. vtilis / vel in factū dat. vt no. ff. e. l. §. ſed et ſi inſtigatu.

c ¶ Locū nō hz. vt inſti. e. §. i. ſed ꝯ inſti. e. §. fi. Sol. ibi vtilis datur non directa. vt hic: vl̄ pōt dari directa i cane ſi ꝯmot⁹ fuerat ꝯtra cōem naturam ſui gn̄is. ꝛ ꝯueniet edil. edi. ſi̅r vt ibidē dr̄. et ff. de edil. edic. l. hi eni. §. deinde. i ceteris aūt aialibus aliud eſt vt hic. Sed pria verior eſt. Uel hic fugerat animal: vt ſubijcit: ibi nō.

d ¶ Cōmiſiſſet cornua.

e ¶ Eū. cui⁹ eſt bos aggrediens.

f ¶ Sibi. dn̄o bouis ab alio aggreſſi. ſi̅ris diſtinctio eſt. ff. ti. i. ſi ex plagis. §. tabernarius. ſed quid ſi non apparet q̄s fuerit aggreſſus. Rn̄. neuter alteri tenet. arg. ff. ad. l. aquil. ſcientiā. §. cū ſtramenta.

g ¶ Aut i noxā id eſt d̄lictum ſeu delicti eſtimationem. Accur.

h ¶ Nunc. ſic ꝛ in ſeruo delinquēte. vt inſti. de nox. §. oīs aūt. Ac.

i ¶ An lit. ꝯteſ. ſecus ſi poſt: q̄a tunc nō liberatur vt ff. de noxa. l. ſi pluriū. §. fi. ibi et mortuo q̄z ſeruo ꝛc. Et maxie quādo ex eius morte habet ꝯtra aliū actionē. l. aq̄l. vt ff. e. l. §. ſi poſt.

k ¶ Extincta. hoc intellige cum non fuit in mora vel ſine dolo eius perijt. vt ff. d noxa. electio. §. ſi is quē. ꝛ ff. §. proxi.

l ¶ Uiuū demū. alioqn ſi mortuū ſit: aut nullo mō agitur: aut ſi agitur dedi non expedit.

m ¶ Inſolidū. vt ꝛ. ff. fami. her. heredes. §. ſi vnus.

n ¶ Eſſet. ad hāc q̄ſtionē dz rn̄dere. vt. ff. de inter. act. ſi q̄s in iure. et ſi falſū dixerit tenet iſolidū vt h ſubijcit. ꝛ. ff. de iterro. act. l. ſi ſu⁹. ſic ꝙ ex ſuo mendacio punit. vt ff. de re iudi. ſed hoc ita. ꝛ. ff. de rei ven. l. in rem.

o ¶ Nō eē ſuā. ſi nō poſſidet: vl̄ q̄rēdū an velit defendere: al's ei nō tenet. vt. ff. de noxa. quotiēs. §. in prāte. et de dam. infec. pretor. §. ij.

p ¶ Si p⁹ litem ſecus ſi an̄: q2 tūc liberat⁹ eſt interitu ſpeciei: vt. ff. §. plane. et. ff. de noxa. l. electio. §. ſi is quem.

q ¶ Rō in iudicio. q. d. i iudicio l. aquil. habetur rō dāni qd̄ dedit q̄drupes vt intm̄ ꝯdēnet ꝯuent⁹ aquil. inquātū tenet actor alij a q̄ ꝯuenit d paupie.

r ¶ Propoſito. ſ. de pauperie.

ſ ¶ Mādare. tūc eīm liberat cedendo: vt ꝛ. ff. d pecu. l. qd̄ debet. i fi. ꝛ i hac actiōe. l. aq̄l. nō ad corp⁹ mortuū fit eſtiatō tm̄ ſed ad damnum qd̄ intulit q̄drupes. vt ff. ti. i. l. liber homo. §. i.

t ¶ Nō iure. vt ff. de noxa. l. pe. §. fi. ſic in actione in rem. ꝛ ad exhibēdū. vt. ff. ad exhibēdū. l. de eo. §. fi.

v HEc actio. cōmodata. aliud eſt in actione legis aq̄l. vt. ff. ti. i. l. itē mela. §. eum cui. q2 illa ſoli domino. vt i ea. l. §. legis. Ul̄ dic vtilis datur vt hic non directa vt ibi. ſed prima verior eſt.

x ¶ Putant. et bene. et eſt rō: q̄a licet ſic publice tenere canem in taberna. vel illa eſt rō: q2 nō videt feciſſe canis ꝯ naturā cum eſt ligatus. eſt enim tunc ipſa natura ferocior q̄ ſi eſſet ſolutus: vt hic. puto tamen agi vtili actione: q2 ꝛ pro vrſo ligato agitur. vt inſti. e. §. fi.

Ex hac lege.nō recipiat.vt et.ff.de his q̄ deie.vel effude.l.fina.⁊ inſti.de ob.ex quaſi delicto-§-ob hominē. Sed quid ſi eſt mortuus a quadrupede? Rñ.idē qđ in vulnerato vt ſui corporis non fiat eſtimatio.arg.ff.ti.i.l.qua actiōe-§-ſi q̄s in colluctatione.⁊.l.liber homo.in prin.

b Impenſaꝝ. he reddunt.vt.ff.ti.i.qua actiōe.i.rñ.oparū autem amittēdarum fit cōputatio ſm legē.ff.ad.l.fal.l.hereditatū.Accur.

Hec actō.animal.vt bipes.

Aſaſo.i.mulio.ſic dictꝰ:quia agit.i.ducit mulos:ſeu alia animalia.

e Olfecit.i.naſum ad culū poſuit.

f Agi.ſ.ab agaſone vel eiꝰ domino ſi ſeruꝰ eſt.

Ad legē aqliā. Habito tractatu actionis in factū de pauperie:ſupponit de lege aqlia:nō qꝛ naturā actionis in factū ſortiat:ſed qꝛ dānū.pſequit vt ſuperior.Accur.

Ex aqlia.dāno.ſcꝫ dato.

h Derogauit.ſui tractatus excellentia.

i A plebe.iter rogauit eñi plebē an ei placeret:vt hic.et iſti.e-§-ceterū.et ſic ponit.ff.de adop.l.ij-§-fi.

Lege aquilia capite pmo.olī tria erant

Legis aql.tria ſunt capita. capita ſiue capła huiꝰ.l.hodie ſunt duo tm̄.ſ.pmū ⁊ tertiū.ſcđm aūt in deſuetudinē abūt tertio in eiꝰ loco poſito.vt iſti.e.in pn.⁊-§-caput.⁊-§-capite.et de pmo capite agit hic.de ſcđo ⁊ tertio agit.ff.e.ſi ſuꝰ ſer-§-huiꝰ.l.Jo.

l Uel pecudem.vel pro id eſt vt probatur hic.⁊.ff.eo.quēadmodū-§-hac actione.

m Anno.ſed q̄ eſt ratio q ex pmo capite fit ꝯputatio retro p annū.ex tertio ifra.xxx.dies tm̄.vt.ff.eo.ſi ſeruꝰ ſer-§-iij.Rñ.ſm Joh.ſoluat appollo.ſed certe imo pōt ſolui ſm Azo.quia acrius eſt puniēdus q̄ magis delinquit.vt.ff.de offi.pſi.diuus.Cōſtat autē q magis delinquit ⁊ magis dat dānū is qui occidit q̄ is qui dūtaxat vulnerat.et ideo maioris fit tēporis repetitio ſm Azo.

n Et infra.i.inferiori parte primi capitis.Azo.

o In duplum.vt ⁊.C.e.l.cōtra negantē.et.ff.de ſer.cor.l.doli-§-hec actio.⁊ duplat q̄c quid erat ſimplā dū.vt et.ff.quod me.cau.ſi cuꝫ ex.-§-i.Probatio autē haber fieri p teſtes nō p iuſiurā dū:vt in duplū teneat inficians.vt ff.d iureiurā.l.eū qui.in prin.

p Inter pecudes.⁊ iō nec pmo capite cōtinet.vt ff.e.quēad-§-hac actione.

q Longe magis.longe intelligas magis q̄ canis.

r Iumentoꝝ.qđ nomē ſtrictiꝰ q̄ pecudū accipitur.vt.ff.de edil.edi.l.ediles-§-iumentorum.

ſ Et ideo.qꝛ iumētorū preſtāt operam.

t Prio capite.preualēte natura bēigniore.Jr.eſt tñ ar.ff.ff.de poſitu.l.i-§-beſtias.immo eſt ſic.Ac.

Si ſuꝰ.iniuria.i.nō iuſ.vt iſti.e-§-iiuria.⁊.ff.eo.ſi quis fu(mo-§-i.Ac.

Itaq.latronē inſidiātē.⁊ ſic in pſona.idē in rebus.vt no.ff.d iuſti.⁊ iuſ.l.vt vim.

y Naturalis rō.i.gētiū:vt ⁊ ponit.ff.d iuſti.⁊ iu.l.oēs-§-qđ vo.Permittit eñi ius gētiū cuilibꝫ ſui defenſionē.vt.ff.de iuſti.⁊ iuſ.l.iij.⁊.C.vt vnicuiq3 li.l.i.

z Permittit ſe.i.quēlibet cui periculū imminet.

a Defendere.i.deprehendere et occidere.

b Permittit.ſi eſt talis cui ſine periculo parcere nō potuit:ſiue telo ſiue alio modo ſe tueatur:aľs non.vt.ff.eo.ſi ex plagis-§-tabernarius.in fi-§-⁊.ff.ad le.cor.đ ſic.l.furem.que ſunt cōtrarie.vel plenius vt in.l.furē.no.

c Ut tamē.nō eſt ergo differētia niſi q in nocte quocunq3 modo ſe defendat vt nō capiat:pōt occidi.ſed in

---

Ex hac lege iā nō dubitat etiā liberaꝝ pſonarū nomīe agi poſſe:forte ſi patrēfa.aut filiūfa.vulnerauerit q̄drupes.ſ.vt nō deformitatꝭ rō habeat:cū liberꝝ corpꝰ eſtimationē nō recipiat[a].ſed impēſarū[b] in curatiōe factarū ⁊ oparū amiſſaꝝ:q̄ſq3 amiſſurꝰ q̄s eſſet inutilis factꝰ. Paul.

Hec actio vtilis cōpetit:⁊ ſi nō q̄drupes ſꝫ aliđ animal[c] pauperiem fecerit.

Agaſo[d] cū in Alphe.tabernā equū deduceret mulā equus olfecit[e]:mula calcē reiecit ⁊ crus agaſonis fregit.cōſulebat poſſet ne cū dño mule agi[f] q ei pauperiē feciſſet:reſpondi poſſe.

Ad legem aquiliam. Titu.ij.

Nota q lex poſterior derogat legibꝰ prioribꝰ.h.d.Bal.

Ulpianꝰ.

Lex aquilia oibus legibus q̄ āte ſe de damno[g] iniuria locute ſūt derogauit[h]:ſiue.xij.tabu.ſiue alia qua fuit:q̄s leges nūc referre nō eſt neceſſe.q̄ lex aquilia plebiſcitū eſt:cū eā aqlius tribunꝰ plebis a plebe[i] roga= (uerit.

Nota q qn alternatiua ponitur inter genus ⁊ ſpeciem exponitur pro.i.⁊ ſic ponitur reſtrictiue.B.Gaiꝰ.

Lege aqlia capite prio[k] cauet vt q̄ ſeruū ſeruā ve alienum:alienā ve q̄drupedē vel pecudē[l] iniuria occiderit:quāti id ī eo āno[m] plurimi fuerit:tm̄ es dare dño dānas eſto.Et ifra[n] deinde cauet:vt aduerſus iſiciantē in duplū[o] hec actio eſſet.Ut igit appet ſeruis nr̄is exequat q̄drupedes q̄ pecudū numero ſunt:⁊ gregatim habēt:veluti oues capre/boues/equi/muli/aſini Sed an ⁊ ſues pecudū appellatiōe ꝯtinētur q̄rit:⁊ recte labeoni placet ꝯtineri.Sed canis iter pecudes[p] nō eſt:lōge magis[q] beſtie in eo nūero nō ſunt:veluti vrſi/leones/pātere.Elephātes autē et cameli q̄ſi mixti ſunt.nā et iumētoꝝ[r] operā preſtāt ⁊ natura eoꝝ fera eſt.⁊ ideo[ſ] primo capite[t] cōtineri eas oportet. Ulpia.

Si ſeruꝰ ſerua ve iiuria[v] occiſus occiſa ve fuerit lex aqlia locū hꝫ.Iniuria occiſum eſſe merito adijcit.non eni ſufficit occiſum:ſed optet iniuria id eſſe factū. Gaius.

Itaq3 ſi ſuū tuū latronē iſidiantē[y] michi occidero/ſecurus ero:nā aduerſus periculū naturalis[y] rō p̄mittit[z] ſe defēdere[a]. Lex.xij.tabu.noctu furē p̄mittit[b] deprehēſum occidere:vt tamē[c]

die ita demũ ſi telo. ⁊ eſt rō: q: in die pōt cognoſci. ⁊ ſic dimitti dʒ: ⁊ pōſt accuſari. vt. ff. de fur. bal. l. i. Ex hac ſeq̄tur alia q̄tin die ꝓpter periculũ rerũ nō pōt occidi: licet cũ rebus fugiat: ſed in nocte ſic. vt. ꝺ. l. ij. ad le. cor. de ſica. l. furem. Accurſius.

vt ꝯtumelie. Uel dic ꝙ ꝑ atroci iniuria agit̃ ex lege aql. vt h̄ c. ⁊. ꝺ. l. dñm. et agit̃ iniur. vt ibi. ⁊. ff. de iniur. l. item apud. §. ſi quis ſeruo. et ſic eſt ibi ſimplex relatio.

m ¶ Noluit. vt. ff. e. ſi ſuꝰ ſer. §. ſi q̄s inſulã. ⁊. §. ſi fornicarius. ⁊. l. ſciam. §. ſed ſi defendendi. et. §. ſi meũ. ⁊. l. ſi ex plagʒ. §. i cliuo

a ¶ Idipſm. ꝙ ſic capitꝫ occidit: puta dicendo q̄libet currat contra furẽ. ſtᷓs ꝯteſtatio et conuocatio hoīʒ eſt. ff. ad leg. iul. de adul. l. capite.

b ¶ Interdiu. i. i die. ſic ⁊. ff. quē. ſer. amit. ſi cōmunē. §. ſi is.

c ¶ Occidere. ſ. furem.

d ¶ Telo. ſed in nocte ⁊ ſi alio mō ſe tueat̃: vt dixi. ⁊ facit. ff. de fur. l. ſi pignore. §. furẽ. ⁊ ff. qꝺ me. cã l. nec timorẽ. §. i.

Sed ⁊ ſi quẽcũq: petentẽ. etiã ſi ꝑus me nō ꝑcuſſit. nã ſufficit terror armorũ. vt. ff. de vi et vi ar. l. idem. §. q̄ armati. l: aliũ q̄dã ꝯtra. ⁊ de hoc no. C. vnde vi. l. i.

f ¶ Occidiſſe. vi eñi vi ⁊c̃. vt. ff. eo. ſcientiã. §. pe.

g ¶ Furem. nocturnũ vel diurnum vt differat a p̄mo rñ. p̄ealle gato.

h ¶ Iniuria. i. nō iure ſed dolo: et ideo bñ īfert ꝙ cornelia teneat̃: q: ſolꝰ ille q̄ eſt in dolo tenet̃ nō qui in culpa. vt. ff. ad le. cor. de ſica. l. in lege. ſʒ in aql. venit culpa etiã leuiſſima. vt. ff. e. l. in lege.

idipſum[a] cũ clamore teſtificet̃. Interdiu[b] aũt deprehenſum ita ꝑmittit occidere[c]: ſi is ſe telo[d] defendat: vt tamẽ eq̄ cum clamore teſtificetur.

¶ Nota ꝙ furem nocturnũ licet occidere et etiã diurnũ ſi ſe telo defendat. Bar. ¶ Ulpi.

Sed ⁊ ſi quẽcũq: aliũ ſe ferro petentẽ[e] q̄s occiderit: non videbit̃ iniuria occidiſſe[f]. Et ſi metu q̄s mortꝫ furem[g] occiderit: nō dubitat̃ q̄n lege aquilia non teneat̃. Sin aũt cum poſſet apprehẽdere maluit occidere: magis eſt vt iniuria feciſſe[h] videat̃. ergo et cornelia tenebit̃. ¶ Iniuriã aũt hic accipe nos oꝑtet non quẽadmodũ circa iniuriarum actionẽ ꝯtumeliã[i] quandã: ſʒ qꝺ non iure factũ eſt: hoc eſt[k] ꝯtra ius. i. ſi culpa q̄s occiderit. Et iō interdũ vtraq: actio cōcurrit: ⁊ legis aquil. ⁊ iniuriarũ. Sic due erũt eſtimationes: alia dãni: alia ꝯtumelie[l]. ¶ Igit̃ iniuriã hic dãnũ accipiemꝰ culpa datũ: etiã ab eo q̄ nocere noluit[m]. Et iō querimus ſi furioſus damnũ dederit an legʒ aq̄lie actio ſit: ⁊ pegaſuſ negauit. Que eñi in eo culpa ſit cũ ſue mẽtis nō ſit: ⁊ hoc veriſſimum[n] eſt. ceſſabit igitur aq̄lie actio. Quẽadmodũ[o] ſi q̄drupes dãnũ dederit aq̄lia ceſſat: aut ſi tegula ceciderit. Sed ⁊ ſi īfans dãnũ dederit: idẽ erit dicẽdum. Qz ſi īpubes[p] id fecerit: Labeo ait q: furti tenetur[q] teneri ⁊ aq̄lia eũ. ⁊ hoc puto verũ ſi ſit iã iniurie capax[r]. ¶ Si magiſter[s] in diſciplina vulnerauerit ſuũ vel occiderit: an aquilia teneatur q̄ſi dãnũ iniuria dederit. ⁊ Iul. ſcribit aq̄lia teneri eũ q̄ eluſcauerit in diſciplina diſcipulũ. Multomagis igit̃ de occiſo idẽ erit dicendũ. Propont̃ aũt apud eũ ſpecies talis: ſutor inq̄t puero diſcẽti ingenuo filiofa. par. bñ faciẽti[t] qꝺ demōſtrauerat[v] forma calcei ceruicẽ ꝑcuſſit: vt ocul9[x] puero ꝑfoderet̃. Dicit igit̃ iul. iniuriarũ quidẽ actionẽ nō cōpetere. q: nō faciẽde iniurie cã ꝑcuſſerit: ſed monẽdi ⁊ docẽdi cã. An ex locato dubitat[y]: q: leuis dũtaxat caſtigatio ꝯceſſa ẽ docẽti[z]. ſʒ lege aq̄lia poſſe agi nō dubito. ¶ Paul.

Receptoris ei nimia[a] ſeuicia culpe aſſignat̃.

Ua actiõe p̄teʒ ¶ Ulpi. ꝯſecuturũ ait qꝺ minꝰ ex opis filij ſui ꝓpter viciatũ oculũ ſit habiturus[b]: ⁊ impẽdia que ꝑ eiꝰ curatiõe fecerit. ¶ Occiſum[c] aũt accipe debemus: ſiue gladio ſiue ẽt fuſte vel alio telo: vel manibꝰ ſi forte ſtrangulauerit eũ: vl' calce petijt: vel capite vel q̄litẽcũq:. ¶ Sed ⁊ ſi q̄s plus iuſto oneratꝰ deiecerit onꝰ ⁊ ſuũ occiderit: aq̄lia locũ hʒ. fuit[d] eni in ipſius arbitrio ita ſe nō onerare. Nã ⁊ ſi lapſus aliq̄s ſeruũ alienũ onere preſſerit: Pegaſus ait lege aq̄lia eũ teneri ita demũ/ſi vel plus iuſto ſe onerauit

ex plagʒ. §. i cliuo

n ¶ Ueriſſimũ. i. putat̃ ei caſui. vt ff. ꝺ admi. tu. l. ſi. ſatis eñi ipo furore punit̃. vt. ff. de offi. p̄ſi. l. diuꝰ. aʒ.

o ¶ Quẽadmodũ. nō ꝑ oīa ſiḿs eſt furioſus q̄drupedi: cũ ꝓ q̄drupede det̃ actio de paupie: pro furioſo nulla. vt. ff. de rei vẽ. l. qꝺ īfans.

p ¶ Qz ſi impubes. nō tñ infans

q ¶ Tenet̃. i. teneri pōt. Azo.

r ¶ Capax. veluti ſi ſit ꝓximꝰ pubertati. vt. ff. ꝺ re. iur. l. pupillũ. ⁊ ff. ꝺ fur. l. īpuberẽ. ⁊ inſti. de ob. ex de. §. ſi. ⁊. ff. ꝺ mi. l. ſi ex cã. §. nũc videndũ.

ſ ¶ Si magr. ſutorẏl' cerdo. ſ. ac.

t ¶ Parũ bñ facienti. i. non bene facienti ⁊c̃.

v ¶ Demōſtrauerat. ſ. mgr̃. Ac.

x ¶ Oculus. cōſecutiue.

y ¶ Dubitat. ſʒ ff. loca. non dubitat iul. in. l. itẽ q̄ritur. §. itẽ iul. q: dixit ꝯpetere. vel ſi dubitauit ꝓ ꝯſtãti poſuit. Ir.

z ¶ Docẽti. ſic ⁊ marito. vt. ff. ſolu. ma. ſi cōſtãte. §. ſi maritꝰ. ⁊ fructuario. vt ⁊. ff. ꝺ vſufru. locũ. §. fina. ⁊ creditori. vt. ff. de pig. act. elegãter. §. plane. Accur.

Culpa leuiſſima i lege aq̄l. venit.

i ¶ Cōtumeliã. cũ dãno vel ſine dãno. vt. ff. de iiur. l. i. (in p̄n.

k ¶ Hoc eſt. ſola eſt iniuria q̄ eſt ꝯ ius ſʒ dicat apoſtolus: omne qꝺ non eſt ex fide/peccatũ eſt. Ac.

l ¶ Cōtumelie. q̄rũ actor iurauerit taxatiõe facta. vt inſti. de iniur. §. pena. Sed videt̃ ꝙ etiã in acti. iiur. habeat̃ rō dãni: ⁊ ſic vna tñ fiat cōdẽnatio. vt. C. de iiur. l. dñm. que eſt ff. So. ibi habet̃ rō dãni: ſed nō vt dãni: ſed

Receptoris. nimia. ⁊ ẽt dñi. vt. ff. de his q̄ ſunt ſui vl' ali. iu. l. ij. ſic ⁊ nimia negligẽtia. vt. ff. ꝺ offi p̄ſi. (diuꝰ. in ſi. Ac.

Ua actiõe. habiturꝰ. vt. ff. ti. i. ex hac. ⁊. ff. de ſer. cor. l. vt tantũ. §. de filio.

c ¶ Occiſũ. expōit p̄ncipiũ ſcḃe. l. ⁊ fac̃. ff. ꝺ li. agno. l. ne (care.

d ¶ Fuit. q. d. potuit p̄uidere: ꝯ fuit in culpa ſi nō fecit. vt. ff. eo. ſi putator. ⁊. l. ſi ex plagis. §. in cliuo. et

ꝟ.titu.l.i.§.ꝙ ſi propter loci.
a ¶ In factū.ſ.ſubſidiaria.l.aq̄lie.vt ſ.ti.eo.§.fi.Ipulſus aūt nō tenek:q̄ nō ſua ſpōte fecit.vt.j.ſi ex plag;.§.
b ¶ In colluctatiōe.i.dū ſiſ luctabant (in cliuo.Ac. cū pugnis vel calcib⁹:ſ pācratiū qñ cū fuſtib⁹.Uel verius dic colluctatio eſt qñ pugnātes nō ſtant certo loco.ſʒ pācratiū ſit loc⁹ lignis circundat⁹:in q̄ loco ſtāt pugnātes vt in pugilib⁹ videmus ō q̄o⁹ ſubyc̄

Colluctatio ⁊ pācratiū differunt.

c ¶ Exercent.ſ. armis.
d ¶ In publico. publicū appellamus qḋ gr̄a publice leticie fit:vt lud⁹ graticulorū ⁊ lud⁹ torneamētoꝝ.ſi aūt non ſic fieret ⁊ in eo ꝑlio aliq̄s occideret:ille patik penā ſupplicij q̄ dedit occaſionē tanto negocio.vt.C.ad.l.iul.ō vi pu.vł pri.l.quoniam.
e ¶ Glorie cā.ꝑ gloriā q̄s occidit vt hic.⁊ iō poſt ꝑ gloriā viuere ꝑt:lʒ ſic mortu⁹ dicatur.vt inſti.ō excu tu.§.i.ſʒ q̄d ſi data opa i publico certamine vn⁹ aliū occidit? Rñ. tenek.vt et.ꝟ.e.ſʒ ⁊ ſi quecūq;.circa ꝑn.ibi ſinaūt cū poſſet ⁊c̄.et.ꝟ.eo.itē ſi obſtetrix.§.fi.Itē ſi in publico certamie aliquo libo occiſo ceſſat aquilia:vt h̄ dicit.an ſi alibi occidak vel vulnerek hʒ locū ꝓ libero hoie? Bul.ꝙ nō.et ꝓ eo.ꝟ.eo.huic.§.fi.⁊.ꝟ.de edil.edic.l.qua vulgo.q̄b⁹ dicik nō fieri hois liberi mortui eſtimationē.Sʒ.R.⁊ Azo ꝯtra.⁊ dicūt ꝙ hʒ locū etiā libero hoie mortuo ⁊ vulnerato vtilis aq̄l.vt.ꝟ.e.liber hō.in ꝑn.et hic ſumik ar.a ꝯrio ſenſu.et.ꝟ.ti.i.l.ex hac.et qḋ in leg:b⁹ a Bul.inductis dr̄:itelligas ꝓ eſtimatione ipſius corpis liberi hois ꝓ qua nō agik.l.aq̄l.ſʒ ad ce
f ¶ Hoc aūt.ſ.ꝙ ſi ſuus vulneret vel (tera dāna ſic. vulnerek:lʒ i publico certamie ꝙ aq̄l.ceſſet.nā nō ceſſat q̄ imiſcuit ſe rei nō ꝑtinenti ad ſe:vt h̄ ſubycit.qm̄ ⁊c̄.⁊.ꝟ.de regu.iu.l.culpa.⁊ hoc ſʒ q̄ſdā.Tu dic hoc aūt ⁊c̄.ſcʒ pugnare in publico certamine.Accur.
g ¶ In ſuo nō ꝓcedit.i.nō ſolet ꝓcedere.vt ſubycit h̄ qm̄ ⁊c̄.Si tamē ſeruus iteruenit idē qḋ in libero hoie dicā vt ceſſet aq̄lia.vt innuit īfra a ꝯrio ſenſu:ibi aut ſi non in certamine ⁊c̄.Itē q̄ difficile dignoſci pōt liber a

rauerit: vel negligētius ꝑ lubricū trāſierit. ¶ Proinde ſi q̄s alteri⁹ impulſu dānū dederit: Procul⁹ ſcribit: neq; eū q̄ ipulerit teneri: q̄ non occidit neq; eū qui ipulſus eſt: q̄ dānū iniuria nō dedit.ſm̄ qḋ in factum[a] actio erit dāda in eū qui impulit.

¶ Nō punitur ille q̄ in publica pugna ꝑcutit pugnantē:ſecus ſi non pugnantem vel extra locū pugne.h.d.Bal.

¶ Si quis in colluctatione[b] vel i pācratio vel pugiles dū inter ſe exercētur[c] / alius aliū occiderit: ſiquidē in publico[d] certamie alius aliū occiderit ceſſat aq̄lia:q̄ glorie cauſa[e] ⁊ virtutis nō iiurie gr̄a videtur damnū datum. Hoc autē[f] in ſeruo nō ꝓcedit[g]:qm̄ ingenui ſolēt certare.in filiofa.vulnerato ꝓcedit. ¶ Plane ſi cedē tē[h] vulnerauerit:erit aq̄lie locus. Aut ſi non in certamine[i] ſeruū occiderit: niſi dn̄o ꝯmittēte[k] hoc factū ſit:tūc eñ aq̄lia ceſſat. ¶ Sed ⁊ ſi q̄s ſuū egrotū leuiter ꝑcuſſerit: et is obierit: recte Labeo ait lege aquilia eū teneri:q̄ aliud alij mortiferū eſſe ſolet[l]. Celſus aūt multū intereſſe[m] dicit an occiderit:an mortꝭ cām ꝑſtiterit.vt q̄ mortꝭ cām ꝑſtiterit nō aq̄lia:ſʒ i factū actiōe teneak. Unā affert[n] eū q̄ venenū ꝓ medicamēto dedit: ⁊ cām mortꝭ ꝑſtitiſſe[o]:quēadmodū eū q̄ furenti gladiūʒ porrexit.nā nec hunc lege aq̄lia teneri:ſed i factū[p]. ¶ Sʒ ſi quis de pōte aliquē ꝑcipitauit: Celſus ait ſiue ipo ictu ꝑierit:aut cōtinuo ſubmerſus ē:aut laſſatus[q] vi flumis vict⁹ perierit:lege aq̄lia teneri: quēadmodū ſi quiſ puerū ſaxo illiſiſſet. ꝓcul⁹ ait ſi medic⁹ ſeruū impite ſecuerit: vel ex locato: vel ex[r] lege aquilia cōpetere actionem.

¶ Nota ꝙ culpa pōt cōmitti trib⁹ tēporib⁹:ante factū quādo non inſpicitur qḋ euenire poteſt.in facto:⁊ poſt factum vt ſi quis nō ꝓſequitur factū qḋ debet proſequi nec vtitur eo vt debet vti. Bal. ¶ alius.

Idem iuris eſt ſi medicamēto ꝑperā vſus fuerit: ſʒ ⁊ qui bñ ſecuerit ⁊ dereliquerit curationē ſecur⁹ non erit: ſed culpe reus[ſ] itelligik.

ſeruo.vt.ꝟ.de ꝯtrahē.emp.l.quia.ſi velis tueri primam dic ꝙ loquitur hic qñ a ſciēte ſeruum fit.Accur.
h ¶ Cedentem.i.recedentē:⁊ vlterius pugnare nolētem.⁊ ad hoc.ꝟ.de alea l.ſolent.
i ¶ Aut ſi nō in certamie.ſed extra certamē:ergo a cōtrario ſenſu ſi in certamie vulneratus vł occiſus eēt ceſſaret aquil.vñ male exponūt q̄dā lrām ſupiorē.hoc autem ⁊c̄.vt ibidem diximus.
k ¶ Niſi dn̄o cōmitēte.hoc referunt quidā ad id qḋ dixit.hoc autē in ſuo.ſ.vt ceſſet aq̄l.niſi dn̄o ꝯmittēte.i.permittēte ſeru⁹ pugnet:q̄a tūc ſuo occiſo ceſſaret aq̄l.ſʒ tu referas ad ꝓximū dictū.dixit eñ ꝙ hʒ locū aq̄l.ſeruo occiſo extra certamen:hoc ē verū:niſi dn̄s preſtitit cām mortis ſerui ſui:q̄ ipe cām aggreſſionis ꝑſtitit:ex qua ſecuta eſt occiſio.vt.ō.l.C.ad le.iul.ō vi pu.l.qm̄.⁊.ꝟ.ti.i.l.i.§.cū arietes.Itē nota ꝙ ex hoc.§.colligūt quidam ꝙ iure romano duella nō ſunt ꝓhibita.et ꝑ id qḋ dicik.C.q̄ res pi.l.ſpem.et.ꝟ.de re iudi.l.cōmodis.⁊.C.de athlet.ꝑ totum.ſʒ hoc qñ gratis.at ipſi nō faciūt gratis.Itē faciunt ꝯ deū q̄ dicit.non tēptabis dn̄m deū tuū.Itē q̄ ⁊ ius lombardoꝝ dicit multos vidimus ſub iuſto clypeo perire.vt in lōbarda q̄liter q̄s ſe defen.pro pu.l.iij.

Duellū iure romano non eſt ꝓhibitum.

l ¶ Eſſe ſolet.vt.ꝟ.ad le.iul.de adul.l.nichil intereſt.
m ¶ Multū intereſſe.quātū ad ſubtilitatē iu (in ꝑn. ris.nō quātum ad effectū.vt.ꝟ.e.l.qui occidit.§.in hac.
n ¶ Unde affert.ſ.celſus.
o ¶ Preſtitiſſe.ſcilicet dicit.
p ¶ Sed i factū.vtrobiq; tñ ita ſi dānū ſecutū ſit.Io.
q ¶ Laſſatus.id eſt feſſus.
r ¶ Uel ex.vel ꝑ et.nā vtraq; tenetur:vt ꝟ.et ſ.ti.e.§.preterea.⁊.§.imperitia.⁊.ꝟ.de offi.ꝑſi.l.illicitas.§.ſicuti.⁊.ꝟ.loca.ſi quis fundum.§.celſus.
ſ ¶ Idem iuris.ſed culpe reus.culpa ergo quandoq; ineſt facto.vt.ꝟ.eo.qua actione.§.pe.et fina.q̄nq; ꝑcedit factū.vt.ꝟ.eo.q̄ foueas.⁊.ꝟ.de acti.et obli.l.i.§.is quoq;.q̄nq; ſeq̄tur factū vt h̄ dr̄.Itē no.ꝙ loq̄tur hic de

Medicꝰ de qua culpa tenetur

medico ꝗ locauit opas ſuas ꝗ de culpa leui tenet̃. ſed ꝗd ſi gratis opaʒ dabat. Jo. rñ. vel vt quaſi ꝓcurator ꝺ leuiſſima. vt. C. māda. l. a ꝓcuratore. vl' quaſi geſtor ꝺ leui. vt iſti. de obli. ex ꝗſi ɔ̃tcu. §. ſicut ait ſʒ Azo. qꝺ eſt ꝟiꝰ. vt ar. ff. de re. iur. l. ɔ̃tcꝰ. Itē nūꝗd ſi amittat tenet̃ ꝗ gratis facit. vr̃ ꝙ nō. vt. C. de neg. geſt. tutori. ſʒ dic eū teneri. ar. ff. de admi. tu. l. tres. §. itē. ⁊ l. tutores §. ꝗ ſe. ſʒ Azo.

a ¶ Nō potuerit. ſi alius firmior retinuiſſet. vt i ſti. eo. § impetu.

b ¶ Futurā. no. ſic ⁊. C. de aſſeſ. l. fi. ⁊ inſti. e. § iniuria. ⁊ ff. loca. l. cuʒ pkes §. fuū. ⁊ ff. ꝺ dam. infec. l. dāni ⁊ ff. de regu. iur. l. imperitia.

c ¶ Nō potuit. ſed alius firmior retinuiſſet. Ac.

d Itē ſi obſtetrix. i. baila.

e ¶ Ut mulier. ſ. ipſamet.

f ¶ In factum. huic eſt ɔ̃. C. e. l. de pecoribus. vbi dat vtilē aꝗl. So. ibi iclusit vt fame necaret. hic non. vel verius hec cū illa concurrit.

g ¶ In factū. et vtilē aqui. vt inſti. e. §. pe.

h ¶ Sʒ ⁊ ſi ꝑ luſuʒ a iaculātibus id eſt alicubi vbi conſuetū eſt. ⁊ dicas ꝙ ibat iſte ſeruus ꝑ aliū locuʒ nō ꝑ cāpū iaculatoriū. al's hr̃et locū iferior §. ſed ſi cum aliȷ̃.

i ¶ Seruꝰ. ꝗ nō erat de ludo. al's ſecꝰ. vt. ff. e. ti. ſi ex plagis. §. fi. itē in nō ſolito loco ad ludum.

k ¶ Qr nō ꝺbuit. ꝙ culpe culpa ɔpenſata diſſoluitur. vt. ff. ꝺ ɔpēſa. ſi ābo. ⁊ ff. ſo. ma. viro. Jo.

¶ Nota ꝙ nō dʒ ꝗs attentare id ad quod eſt inſufficiens vel imperitus. Bal.

¶ Mulionē quoqꝫ ſi ꝑ imperitiā impetū mularū retinere nō potuerit[a] ſi he alienū hominē obtriuerint: vulgo dicit̃ culpe noie teneri. Idē dicet̃ ⁊ ſi ꝓꝑ īfirmitatē ſuſtinere mularū impetū nō potuerit. nec videt̃ iniquū ſi infirmitas culpe ānumeret̃. cū affectare ꝗſ ꝗ nō debeat: in quo vel intelligit vel intelligere dʒ infirmitatē ſuā alij ꝑiculoſā futurā[b]. Idē iuris eſt in ꝑſona eiꝰ qui impetū equi quo vehebat̃ ꝓpter imperitiā vel infirmitatē retinere nō potuit[c]. Ulpianꝰ

Item ſi obſtetrix[d] medicamētū dederit ⁊ inde mulier perierit. Labeo diſtinguit vt ſiquidē ſuis manibus ſuppoſuit videat̃ occidiſſe. ſi vero dedit vt mulier[e] ſibi offerret: in factū actionē dandā ꝗ ſnīa vera eſt. magis eni cauſam mortis ꝑſtitit ꝗ̄ occidit. ¶ Si ꝗs per vim vel ꝑſuaſū medicamentū alicui īfuderit vel ore vel clyſtere: vel ſi eum vnxit malo veneno: lege aquilia eū teneri queādmodū obſtetrix ſupponēs tenet̃. ¶ Si quis hoiem fame necauerit: i factū[f] actiōe teneri Nera. ait ¶ Si ſeruū meū equitātē cōcitato equo effeceris in flumē ꝑcipitari: atqꝫ idō hō perierit: i factuʒ[g] eē dandā actionē Offi. ſcribit. Queādmodū ſi ſeruus meꝰ ab alio in īſidias deductꝰ: ab alio eēt occiſus. Sʒ et ſi ꝑ luſuʒ a iaculātibꝰ[h] ſeruus[i] fuerit occiſus/ aquilie locus eſt. Sʒ ſi cū alij in campo iacularent̃ ſeruꝰ ꝑ eū locū trāſierit: aquilia ceſſat. quia non debuit[k] ꝑ cāpum iaculatoriū iter intēpeſtiue facere: ꝗ tn̄ data opa in euʒ iaculatus eſt: vtiqꝫ aquilia tenebit̃[l]. Paulꝰ

Nam ludus[m] quoqꝫ noxius i culpa eſt. Ulp.

Item mela ſcribit: ſi cum pila quidā luderēt: vehemētiꝰ quis pila[n] ꝑcuſſa in tonſoris manus eandē deiecerit: et ſic ſerui quē tonſor habebat gula ſit ꝑciſa deiecto cultello: in quocūqꝫ eorū culpa ſit: eū lege aquilia teneri[o]. proculus ait in tonſore eē culpā. et ſane ſi ibi tondebat: vbi ex ɔſuetudine ludebat̃: vl' vbi tranſitꝰ frequēs erat: eſt quid ei imputet̃. Quāuis nec illud male dicat̃ ſi in loco ꝑiculoſo ſellā hn̄ti tōſori ſe quis ɔmiſerit: ipm de ſe queri debere[p]. Si aliꝰ tenuit: aliꝰ interemit: is ꝗ tenuit mortis ꝗſi cauſaʒ prebuit/ in factum actiōe tenebit̃

¶ Ex pluribꝰ qui homicidio interfuerunt ille tenet̃ aquilia cuiꝰ ictu ꝗperiit: ſed ſi nō apparet oēs tenēt. ⁊ vno ſoluēte alter nō liberat̃ in pena. ſʒ ſi ex interuallo plures percuſſerunt vltimꝰ ſoluʒ de occiſo tenet̃. h. d. qñqꝫ ꝑcuſſerūt eodem tꝑe diuerſis tn̄ ictibus ⁊ hoc prio. qñqꝫ ꝑcuſſerūt diuerſis tꝑibꝰ et hoc ſcꝺo. qñqꝫ plures vna percuſſione ⁊ hoc tertio. ſecunda ibi/ ſi alius. tertia ibi/ plures. Bal.

¶ Sed ſi ſeruum plures ꝑcuſſerint[q] vtrū oēs quaſi occiderint teneant̃ videamꝰ. ⁊ ſi quidē apparet cuiꝰ ictu[r] ꝑierit: ille quaſi occiderit tenetur[s]. Qꝺ ſi nō apparet: oēs quaſi occiderint Julia. ait[t] teneri. Et ſi cum vno agatur ceteri nō liberant̃. nā ex lege aquilia

l ¶ Tenebit̃. qr dolꝰ ꝓpōderat. azo. ⁊ ſic no. ꝙ hꝰ caſu ſolꝰ dolꝰ vēit i aꝗl. nō cl'pa. vt. ff. e. ſi putator. ⁊. ff. ꝺ acqui. re. do. hō liber. §. itē. ⁊ ē rō vt dixi. qr culpa culpā abolet ſʒ nō dolū: vt. ff. eo. l. ꝗ foueas. §. hec actio. ſʒ Jo. — Culpa culpam abolet.

m Nam ludꝰ. imo nō ē ludꝰ ex ꝗ crimē orit̃. vt. ff. in ꝓhemio. cir. fi. al's ſi eſſet per ludum nocitū: dūmō ei ꝗ eſt de ludo: ludo iputat̃. vt. ff. e. ſi ex plagis. §. fi. Ac.

n Itē mela. pila. illꝺ quod ꝑꝑicit vnꝰ aliȷ̃ ꝺr pila. vñ ver. pila terit pultes. i bellis pila geritur. Eſt pila pes pōtis pila ludꝰ. pila taberna. Qui terit eſt pilꝰ. pilꝰ ē in fronte capillꝰ. Ad tractum pili: mille ruere pili. — Uerſus

o ¶ Teneri. i. ꝗcunqꝫ fuerit culpabilis ille tenet̃.

p ¶ Queri debere. cū ipſe hoc ſciuit. nō ita ſi ignorauit. cecꝰ forte vl' ꝑegrinꝰ. Jo. no. etiā hic ꝙ iputat̃ ei ꝗ ſe poſuit i periculū. vt. ff. cōmo. l. fina.

q ¶ Plures ꝑcuſſerint. ſed ꝗd ſi vnꝰ ⁊ nō appet ꝗs. Rñ. nullꝰ. ar. ff. de penis. l. abſentē. ibi ſanctiꝰ enim ⁊c.

r ¶ Cuius ictu. ictus eñ cuiuſlibet ɔtēplari opoꝛtet. vt. ff. ad. l. cor. de ſica. l. fi. yr.

s ¶ Tenet̃. aliȷ̃ aūt tenent̃ vt de vulnerato. vt. ff. ꝑ xi §. Accur.

t ¶ Jul. ait. inſolidū. ſ. qꝺ ē notādū ſicut ⁊ i actōe arbꝛ. fur. ce. vt. ff. ar. fur. ce. l. ſi plures. ⁊ in actio. qꝺ me. cau. vt. ff. qꝺ me. cā. l. ſi cū exceptiōe. §. fi. ⁊ in ac. fur. vt. C. de ɔdi. fur. l. i. ſʒ ɔ̃ vr̃. ſ. i dubio neminē te

qđ ali⁹ preſtitit: aliū non releuat cū ſit pena[a]. ¶ Cel. ſcri. ſi ali⁹ mortifero vulnere ꝑcuſſerit ali⁹ poſtea exanimauerit priorē quidē nō teneri[b] quaſi occiderit ſed quaſi vulnerauerit: q2 ex alio vulnere periiт. ⁊ poſteriorē teneri: q2 occiderit qđ ⁊ marcello videt̃: ⁊ eſt probabili⁹. ¶ Si plēs[c] trabē deiecerint ⁊ hoīem oppreſſerit eque veterib⁹ plʒ oēs lege aquilia teneri. ¶ Itē et cū eo, qui canē irritauerit et effecerit vt aliquē morderet[d]: ꝗuis eū nō tenuerit[e]. Proculus rñ. aquilie actionē eſſe. ſed Iul. eū demū aqlie teneri ait qui tenuit et effecit vt aliquē morderet. ceteꝝ ſi nō tenuit: in factū agēdū erit. Legis aūt aquilie actio hero[f] ꝯpetit, hoc eſt dño. ¶ Si in eo hoīe quē tibi redhibiturus eſſem dānū iniuria datuʒ[g] eſſet: Iul. ait legis aquil. actionem michi ꝯpetere: meq3 cū cepo redhibere tibi q̄cq̄d fuero ꝯſecut⁹ reſtitu[h]turū. Sed ⁊ ſi ſeru⁹ bona fide alicui[i] ſuiat. an ei[k] ꝯpetat aquilie[l] actio: ⁊ magis erit in factū[m] actio dāda. ¶ Cū cui veſtimēta cōmodata ſunt nō poſſe[n] ſi ſciſſa fuerint lege aquilia agere: Iul. ait: ſʒ dño eam ꝯpetere. ¶ An fructuari⁹ vł vſuari⁹ legis aquilie actioneʒ habeat. Iulia. tractat. et ego puto meli⁹ vtile[o] iudicium ex hac cauſa dandum. Paulus

SEd ⁊ ſi ꝓprietatis dñs vulnerauerit ſuū vł occiderit in quo vſufruct⁹ me⁹ eſt: danda[p] eſt michi ad exemplū legis aquilie actio in euʒ ꝓ portione[q] vſufruct⁹: vt etiā ea ꝑs anni in eſtimationē veniat: qua nōdū vſufructus me⁹[r] fuit. Ulpianus.

LIber hō ſuo noīe vtilē aquilie hʒ actionē[s]. directā eñ nō hʒ: q̄m dñs mēbroꝝ ſuoꝝ nēo[t] videt̃. Fugitiui[v] aūt noīe dñʒ hr̄e actioneʒ Iul. ſcri. ¶ Si hō liber bōa fidē michi ſuiat: ip3 lege aqlia

neri. vt. ĩ. e. ſclam. §. cū ſtramēta. q̄ eſt ꝯ. Sol. ibi q̄ñ plures inter ſe dānum dederunt. hic quando alij.

a ¶ Cū ſit pena. bona rō φ nō liberet vn⁹ aliū. vt h. et ſ. neq3 euʒ q̄ in ius voca. l. fi. ⁊ ſ. de iuriſdi. om. iudi. ſi q̄s id. §. fi. et. l. ſeq. et. ĩ. de lib. cā. l. ꝯtiq3. ⁊. ĩ. ſi q̄s te. liber eſſe iuſ. l. i. §. fi. ſʒ

Solutō vni⁹ an alios liberet.

eʒ vř φ vno ſoluente alij liberet̃ Azo. vt. ſ. de eo ꝑ quē fac. erit. l. i. §. ſi plures. q̄ eſt ꝯ. vbi de plurib⁹ q̄ dolo fecerunt q̄minus in iudicio q̄s veniat dicit. Solu. ibi ꝓſeq̄t ⁊ agit̃ ad intereſſe. ⁊ iō ceteri liberāt̃ cū ampli⁹ actorꝭ nō intersit. h̄ ꝓſequit̃ penā. nā hec actio eſt penalis tā in duplo qđ ꝑ inficiationeʒ creſcit ꝗ̄ ex eo qđ creſcit ex repetitōne facta retro. vt inſti. e. §. his aūt verbis. et in tali pena intellige hic φ vnus aliū non liberat. de ſimplo aūt ſic. vt ĩ cōdictione furtiua. vt C. de ꝯdi. fur. l. i. multomagis hic ſicut argumētat̃ et. ĩ. e. illđ. Sic q̄ etiā nō ob. qđ ē. ĩ. loca. ſi vulneraueris. q̄ eſt ꝯ. vbi locati actio ꝑ hāc tollitur et eꝯ. nec. ĩ. ꝯmo. l. vñ q̄rit̃. ĩ fi. q̄ ē ꝯ. Nā ꝗ̄tū ad penā vn⁹ alteꝝ nō libat: ſʒ ĩ eo φ ē rei perſecutio ſic. ꝑterea in. l. illa locati. vn⁹ fuerat q̄ dānuʒ dederat. Itē ꝯ. ĩ. ſi fami. fur. fe. di. l. i. in fi. ſo. ibi familia pro vno habet̃ vñ tanq3 vni⁹ noīe dñs tenet̃. vt. ĩ. e. l. illud. Itē ꝯ. ĩ. de ac. ⁊ obli. l. q̄ ſeruū. §. fi. vbi eūdē ꝯmodatariū cōmodati. et. l. aquil. cōueniri dicit: et alteram tolli per alteram. So. ibi dānū erat ab vno datū. et iō ſimplo ꝑſtito releuat̃ a pena: q2 ſimplū ꝑſtitit. hic a plurib⁹ et iō ꝑſtito ſimplo et pena: nichilominus alius tenetur vel hic tantū pena preſtita fuit. Itē ꝯ. ĩ. ti. i. l. et quideʒ inſolidū. Sol. ibi nō ē pena reſpectu accipientis.

b ¶ Non teneri. ĩ. eo. l. ita vul. §. i. ꝯ. ſol. vt ibi.

c ¶ Si plēs. de hoc dixi plene. ſ. §. ſʒ ſi plēs. Accur.

d ¶ Morderet. q2 ſuo corpe dānū dediſſe videt̃. et facit. ſ. ti. i. l. i. §. ſed etſi. Sed ꝯtra. ſ. de dolo. l. et elegāter. §. ſi quadrupes. ſo. vt ibi.

e ¶ Tenuerit. dū mordebat vel cū immittebat. Ac.

f ¶ Hero. hoc eſt dño. vt. ĩ. eo. l. ob id. ab hero dr̄ heres id eſt dñs. vt inſti. de here. qua. ⁊ dif. §. ꝯtē extrane⁹. et qđ h̄ đt dari dño. ſ. directa: vtilis aūt ēt ñ dño. vt. ĩ. e. l. §. fi.

g ¶ Datū eſſet. a quodā tertio. Accur.

h ¶ Reſtituturū. al's eñ nō admitit̃ ad redhibitoriaʒ

vt. ⁊. ĩ. de edil. edic. l. cum autem. §. fi. et. l. ſe.

i ¶ Alicui. habenti in eo titulum.

k ¶ Ei. ſcʒ poſſeſſori.

l ¶ Aquilie. ꝓ eo φ ſeruus eſt vulneratus. Azo.

m ¶ In factū. vt. ĩ. e. ſi dñs. q̄ ꝓpter opas quas bo. fi. poſ. amiſit dat̃. vt ar. ĩ. de edil. edic. l. iuſtiſſime. §. fi. ſʒ ecōtra aduerſ⁹ bo. fi. poſſeſſorem dat̃ directa dño. vt. ſ. de pe. here. ſi a patre. §. ſi poſſeſſor. ⁊. ĩ. eo. ſi eo. Quid autē ſi hic poſſeſſor ti. nō hʒ an ei dabit̃. Rñ. nō videt̃. vt ar. ĩ. de reli. l. ij. §. i. ⁊ đ ſeruo cor. l. i. §. i.

n ¶ Non poſſe. aliter de pauperie de qua agit̃ ſi interſit ꝯmodatarij. vt. ſ. ſi qua. pau. fe. di. l. ij. Alij dicunt φ ⁊ h̄ agit ſi interſit. ar. d. l. Sʒ hec lex expreſſe eſt ꝯtra eos

o ¶ Utile. vt ⁊. ſ. de vſufru. loci. §. fi. etiā ſi dñs fecerit dānū. vt. ĩ. l. ꝓxi. ⁊. ſ. de dolo. arbitrio. §. ſi dñs. et. ĩ. đ vi et vi arma. ſi plures. §. deiectum. Sed ꝯ. ĩ. arbo. fur. ce. l. cedere. §. is cuius. vbi ſimpliciter fructuario actio denegat̃. ſʒ ibi đ directa intelligit̃. vtilis aūt actio dabitur. vt hic. et. ĩ. đ aqua plu. ar. ſi vſufru. Accur.

p SEd et ſi ꝓprietatis. danda eſt. vtilis. ſ. ad exēplū (directe.

q ¶ Pro portione. i. non habita eſtimatione proprietatis. Accur.

r ¶ Meus. i. quāti etiā prius valuiſſet vſufr. in ſeruo Sed cur in infante nō fit eſtimatio retro ante natiuitatē. vt. ĩ. e. inde nerati⁹. §. ſi infans. Rñ. quia ibi nulla in id tempus poſſet fieri eſtimatio. Accur.

s LIber hō. hʒ actionē. vt. ſ. e. qua actione. §. ſi quis in colluctatione: ſed an aget̃ hic ob futuras opas Rñ. nō ſʒ quoſdā. vt arg. ĩ. eo. quēadmodū. §. idē labeo. ſed hoc ceſſat in fructu imature collecto. vt. ĩ. eo. ſi ſu⁹ ſeruum. §. ſi oliuā. nā habet̃ rō futuri ꝯmodi etiā ĩ ſuo inſtituto herede q̄ occiditur ab alio. vt. ĩ. e. inde nerati⁹ in princi. Itē in opera etiam videt̃ idē φ agatur ex futura opera. vt. ſ. ti. i. ex hac.

t ¶ Nemo. q2 liber hō non recipit eſtimationē: vt. ĩ. de his quis deie. l. i. §. ſed cum homo. Accur. Liber hō non recipit eſtimationem

v ¶ Fugitiui. de fugitiuo ideo ſtatim ſupponit: q2 videbatur ipſum poſſe agere quaſi liber ſit. vt. ĩ. de edil. edic. quis ſit. §. idem recte ait.

a ¶ Michi teneri. tñ nõ ꝺ leui culpa vt. ff. de acq. re. do. (.i. liber hõ.
b ¶ Lege. ſ. aquiliam. Accur.
c ¶ Dominus. i. pro domino. Accur.
Sed et ſi ipſe. facit. ff. de dolo. et eleganter. §. item ſi. Accurſius.
Huic ſcripture. legat⁹. et ſic nondũ erat legatarij. vt. d. l. de dolo. ꝛ de leg. i. ſi ſu⁹ legat⁹. §. cuʒ hõ. et ideo nec actio ei competere põt. ꝛ heres liberat⁹ eſt ſi ſine dolo ſuo hoc fiat.
f ¶ Acquiſita. ſic et cũ lucro hereditatis moriť. vt. ff. ꝺ le. i. filiuſfa. i fi.
g ¶ Sʒ cedere. i ſupiori caſu non: q: iterũ ſpeciei ſit liberatus: niſi heres occidat. vt. ff. de le. i. qđ ꝺ. §. ſi heres. tunc eñ diſtinguiť merentẽ vel nõ: vt ibi dicit. hic aũt teneť: q: vulneratũ preſtare dʒ quẽ hʒ.
h ¶ Mortifere. vt putabať nõ tñ erat certũ: ꝛ ſic nõ eſt ꝯ. ff. eo. ita vulneratus.
i ¶ Maturi⁹. q̃ ex priore vulnere moriturus putabatur. Azo.
k ¶ Tũc cuʒ. ſic poſtea factuʒ retrotrahiť. vt. ff. e. ait. §. i. ꝛ. ff. de ſol. q̃ res. §. i. ꝛ. ff. ꝺ dã. iſe. dãni. §. ſabin⁹
l ¶ Juſſerit. ſ. dominus.
m ¶ Deceſſerit ſcʒ dñs. vł dic ſcʒ vulneratus.
n ¶ Heredẽ ei⁹ ſcʒ libertũ ipſũ. vel dic heredẽ liberti. vt. ff. e. l. nã ſicut. §. ſi dñs. et tunc dic deceſſerit. ſ. vulneratus. Accur.
o ¶ Nõ poſſe. ad eſtimationẽ forte. aget tñ ob ipẽſas ꝛ opas. vt dixim⁹. ff. e. l. qua actione. §. ſi qs i collu.
Quia in eũ caſuʒ. mala rõ ſʒ quoſdã: q: nõ ẽ gñaliſ vt. ff. de actio. et obli. l. q̃cũq;. ꝛ erit ſenſus. venit q̃dẽ in eũ caſuʒ q: deceſſit vulneratus: q̃ ſi vulneraretur hodie poſt mortẽ: tũc agi nõ poſſet. vel dic ꝙ ſi liber occideret vel vulneraret ſicut hic fuit: poſt vulnera hẽs ei⁹ nõ agit ſm Jo. et ambe ſm ſcđam poſitionẽ caſ⁹. vel ſm pmã poſitionẽ optia eſt rõ, et ſit ſenſus vt diximus q: liber ſui eſtimationẽ petere nõ poſſit. Eſt eñ ipoſſibile ꝙ qs ſeru⁹ vel liber aliquo caſu vel tempore vel mõ poſſit petere eſtiationẽ ſuũpſi⁹. ꝛ ſic nõ reprobať hec rõ per. l. illã q̃cũq;. q: ſuo meo vulnerato et manumiſſo: licet tũc nõ poſſet incipe michi ꝯpetere actio pñti ſtatu inſpecto, nõ eſt tñ ipoſſibile: q: poſſet redigi i meam ſeruitutẽ iterũ. et ſic ibi loqť in. l. q̃cũq;. ꝛ ſʒ h⁹ deceſſerit. ſ. dñs. Poſſet et alia rõ aſſignari ſi hec dicať inſufficiẽs: q: ſit abſurdũ ꝙ aliqs ſui petat eſtimationẽ. vt. ff. eo. l. nã ſicut. §. ſi dñs ſeruũ. ꝛ ita hic ſubaudiť marie. Itẽ no. hic ar. qđ ẽ ꝯ expreſſum. vt ꝛ. ff. de ſerui. l. p parte. ꝛ. ff. de reg. iur. in ambiguis. §. i. ſed arg. ꝯ. inſti. ꝺ leg. §. ꝯtrio. ꝛ. ff. ꝺ ꝯſti. pe. itẽ illa. §. quod dicitur.

michi teneri[a]. Si ſeruus hẽditarius occidať: queriť quis aq̃lia agat cũ dñs nullus ſit huius ſerui. Et ait celſus legẽ[b] dño dãna eſſe ſalua voluiſſe. dñs[c] ergo hereditas habebiť quare adita hẽditate heres poterit experiri. ¶ Si ſu⁹ legatus poſt aditã hereditateʒ ſit occiſus: cõpetere legis aq̃lie actionem legatario ſi poſt mortẽ ſerui agnouit legatuʒ. ꝙ ſi repudiauit: cõſequẽs eſſe ait Jul. dicere hẽdi ꝯpetere.

Paulus.

Sed et ſi ipſe[d] heres eũ occiderit: dicendũ eſt dandã in eum legatario actionem.

Ulpia.

Huic ſcripture ꝯñs ẽ dicere vt ſi añ aditã hereditatẽ occidatur legatus[e] ſeruus: apud heredẽ remaneat aquilie actio p hẽditatẽ acq̃ſita[f]. Qʒ ſi vulneratus ſit ante aditã hẽditatẽ: in hẽditate q̃dẽ actio remãſit. ſed cedere[g] eã legatario heredẽ oportet ¶ Si ſeru⁹ vulnerat⁹ mortifere[h] poſtea ruina vel naufragio vel alio ictu maturius[i] perierit: de occiſo agi non poſſe: ſed quaſi de vulnerato. ſed ſi manumiſſus vel alienatus ex vulnere perierit: quaſi de occiſo agi poſſe Julia. ait. Hoc ita tã varie: q: veꝝ eſt cũ a te occiſum eſſe tũc[k] cũ eũ vulnerabas: qđ mortuo eo demum apparuit. At in ſupiore nõ ẽ paſſa ruina appere an ſit occiſus. Sʒ ſi vulneratũ mortifere liberũ et heredẽ eẽ iuſſerit[l] deinde deceſſerit[m]: hẽdẽ[n] ei⁹ agere aq̃lia nõ poſſe[o].

Marti.

Quia in eũ caſuʒ[p] res p uenit: a quo icipere nõ poteſt.

Ulpianus.

Si dñs ſeruũ ſuũ occiderit: bo. fi. poſſeſſori[q] vł ei q̃ pignori accepit i factũ actiõe tenebiť[r]. ¶ Si cõiũcti duob⁹ legeť ſtich⁹: et alter eorũ occiſũ[s] repudiauerit: puto cõiunctũ ſolũ poſſe agere aq̃lia: q: retro accreuiſſe[t] dñium ei videtur.

Paulus

Sed et ſi is qui pignori ſeruũ accepit occiderit eũ vel vulnerauerit: lege aquilia ꝛ pignoraticia ꝯueniri põt ſed alterutra ꝯtẽtus eſſe ꝺbebit actor.

Ulpianus.

Sed et ſi cõeʒ ſuũ occiderit qs: lege aquilia teneri eũ Celſus[v] ait. idẽ eſt ꝛ ſi vulnerauerit.

Idem.

Scilicet p ea pte p qua dñs eſt qui agit.

Idem

Ait lex. quãti is hõ i eo ãno plurimi fuiſſet[x]. q̃ clauſula eſtimationẽ hʒ[y] dãni qđ datũ eſt. ann⁹ aũt retrorſum cõputať: ex quo quis occiſus ẽ. Qʒ ſi mortifere fuerit vulneratus[z]: ꝛ poſtea poſt lõgum interuallũ mortuus ſit:

Si dñs. poſſeſſori. q̃ hʒ titulum. Accur.
r ¶ Tenebiť ſcʒ ad intereſſe: ꝛ ſic nõ meruit occidi. vt. ff. de pig. l. ſuũ ꝛ. ff. e. itẽ mela. §. ſi in eo. i fi. §. ſec⁹ ſi meruit. vt. ff. e. l. qui occidit. idem in actiõe furti vt ꝯpetat creditori. vt. ff. de fur. itaq;. §. ſed et ſi res.
s ¶ Occiſum. ſ. ſtichuʒ. azo. poſt aditã hẽditatẽ. vt. ff. e. l. liber homo. §. vltimo.
t ¶ Accreuiſſe. vt ꝛ. ff. eo. l. tertio. ꝛ l. nam ſicut. ſed certe imo magis non decreuiſſe. vt. C. de cadu. tol. §. pe. Accur.
Sed ꝛ ſi cõeʒ. cel ſ⁹. vt. ff. e. ſi ſu⁹ ſer. §. i. ꝛ. ff. p ſoc. ſʒ ſi ex furtiua cã. §. i. ꝛ. ff. cõi diui. ꝛ ſi nõ. §. venit. ſed ar. contra. ff. de iniur. item apđ labeonẽ. §. ſi communẽ ſed ibi in iniuria dicit.
Ait lex. fuiſſet. tantum dare domino damnas eſto vt. ff. eo. l. ij.
y ¶ Habet. i. continet.
z ¶ Vulneratus. quia tunc fingitur occiſus. vt. ff. eo. huic. §. ſi ſeru⁹. ibi: hoc ita tam varie ꝛc.

a ¶ Scribit. ſed male. Azo.
b ¶ Interfuit. ſ. tpe occiſionis.
c ¶ Qđ itererit tpe quo occidit vl. ĩ. ãnũ. vt. ſ. e. l. pe.
P Roinde. vtilitas. ſed an ſtipulatori hec actio cedi tur. ſ. aqlia ꝛ cedēdo liberet. vr ꝙ ſic. vt ꝛ. ĩ. e. huic Sed illa de vulne nerato tm̃ loqtur ſed ſeruo occiſo ante aditã hrđitatē non cedit vt ibidē dr̃ qꝛ heres liberat itēritu rei et ſic hic. ſed qđ ſi poſtea occidat ſeru⁹ heredis legatus nõ teſtatoris an cedit actio nichil ibi dicit pu to tñ ꝙ nõ: qꝛ interitu ſpeciei eſt liberat⁹. ſecus ſi vulnerat⁹ tm̃: qꝛ tūc cedet ſicut et ĩ re vendita ꝯtingit. vt. ĩ. de act. emp. iul. §. ſi fructibus et facit ad hãc. l. ĩ. de fur. inficiando. §. ſi tibi. et de ver. obli. liber hõ §. fi. ꝛ. ĩ. de ſer. ex por. ſeruus.
e ¶ Vtilitas. q̃ michi deficit ex eo ꝙ ſeruum non poſſum ſoluere. ꝛ ideo ad penã teneor. et dic ꝙ fuit occiſus poſt morã: ſed ab anno citra non fuerat in mora: vt euitetur oppoſitio ꝙ ſi videat hr̃e locũ qđ hic dicit: aut eſt ĩ mora aut nõ. ſi ē ĩ mora tpe occiſionis nõ cadit in penã: ideo qꝛ iã occiderat. poſt morã nec liberari poterat dando ſeruũ: q̃a in mora fuit. ſi non fuit in mora: interitu ſpeciei liberatus videtur. Accur.
f ¶ Eſtimãt. vt ſtati ſubijcit exempla ſi q̃s ꝛc. Accur.
g ¶ Sed et ei⁹. ſ. cuius ſeru⁹ eſt occiſus. vel eſt neutri
h ¶ Quo. i. inquãtũ. et facit in hoc ꝙ (dictio ei⁹. habeat ratio deteriorationis alioꝝ. ĩ. de edil. edic. ediles aiunt. §. fi. et. l. ſequen. et inſti. eo. §. item ſi q̃s. ſed ĩ. ĩ. ad. l. fal. l. precia. ꝛ. ĩ. eo. ſi ſeruus. vbi non ex affectiõe fit eſtimatio. So. nec hic fit: ſed dicit hr̃e rõnē eius.
I Nde neratius. inſtitutus. ab extraneo.
k ¶ Eſtimationē. nã ipſam hrđitatē iure cõi hꝫ.
l ¶ Venire. vt inſti. eo. §. illud. ꝛ. ĩ. de fur. ſi q̃s vxori. §. ſi ſeruus. ꝛ. ĩ. ad exhi. ſed et ſi. in princi.

m ¶ Occiſus fuerit. in vita dñi. alꝛs ſtatim eēt hers et liber. ꝛ ceſſarent ſubſtitut⁹ ꝛ legitimi teſtatoris. vl dic
n ¶ Legitimũ. ſ. teſtatorꝫ. (ꝙ fuit ſub ꝯditõe iſtitut⁹
o ¶ Que. ſ. actio aql. vel que hrđitas. vt. ſ. e. §. ꝙ ſi viuo
p ¶ Vera ē. iure ĝ cõi habebit inſtitut⁹ vel legitimus nõ per aquiliam.
q ¶ Precij. ſ. ſui
r ¶ Liber. maius aũt dãnũ eēt nõ eſſe occiſuꝫ: qꝛ ſi viuus eēt liber ꝛ heres eſſet: ꝛ ſic hoc caſu nec legitimi nec ſubſtituti intereſt. ſec⁹ ſi ĩ ꝑtē tm̃ ſit hrs. vt. ĩ. eo. l. nam ſicut. in fi. Accur.
s ¶ In eſtimationeꝫ. ſ. damni. vt. ĩ. de cõdi. furti. l. iſ
t ¶ Defecit conditio. quid ſi occiſor ſoluēdo non fuerit: an habeat pro impleta. arg. ꝙ ſic. ĩ. de eo per quē fac. erit. l. fi. i. reſpon. Azo.
v ¶ Qꝛ retrorſũ et qꝛ michi nõ videt q̃ſitum vel amiſſuꝫ qđ ex alieno pēdet arbitrio poſſet enim teſtator mutare volũtatē ẜm azo. ſec⁹ autē ſi naturalit mortuus eēt: cuꝫ per eum nõ ſtetiſſet quominus cõditio impleret: qꝛ habebit hereditatem non tamē ab interfectore. vt. ĩ. de conditio. inſtitu. l. que ſub ꝯditiõe §. quotiens. que eſt contra. ad hoc et ſuperius rñſũ ſecus tamen eſt quando michi eſt relictum et alij impoſita eſt conditio ita ſcilicet lego tibi centum ſi tibi nupſerit filia aut illi. tunc enim morte interueniente nichil conſequor. ſecus ſi ſtet per factum ſuum. vt qꝛ nolit. vt. C. de condi. inſer. l. legatum. et de inſti. ſub condi. fac. l. i. ẜm Jo.
x ¶ Eruerentur. i. indicarentur.
y ¶ Noxa. id eſt ipſe ſeruus qui eſt noxa. ſed ſi hoc velim conſequi nõne ꝓbabo et alios fraudē ꝑticipaſſe: ſꝫ ſi hoc eſt quare nõ agã ꝯtra illos q̃ fraudē ꝑticipauerũt Rñ. licet probem quoſdam fraudem participaſſe: non tamen conuenio eos qui deceſſerunt: et ſeruus michi eos indicaſſet anteq̃ decederent. vt. ĩ. de eden. l. argentarius. §. fi. ẜm Azo.

inde annũ numerabimus ẜm Julia. ex quo vulneratus eſt licet Celſus ꝯtra ſcribit[a]. Sꝫ vtrũ corpus eius ſolũ eſtimemus quãti in eo anno fuerit cũ occideret: an potius quãti interfuit[b] nr̃a non eſſe occiſuꝫ et hoc iure vtimur: vt eius qđ intererit[c] fiat eſtiatio. P au.

P Roinde[d] ſi ſeruũ occidiſti quē ſub pena tradēdũ ꝓmiſi: vtilitas[e] venit in hoc iudiciũ. Itē cauſe corpi coherentes eſtimãt[f]. Si quis ex comedis: aut ſimphoniacꝭ aut gemellis: aut ex quadrigis: aut ex pari mulaꝝ vnum vel vnam occiderit: non ſoluꝫ perempti corporis eſtimatio facienda eſt: ſed ꝛ eius[g] rõ haberi dꝫ: quo[h] cetera corpora depreciata ſunt. Vlpia.

I Nde neratius ſcribit: ſi ſeruus hrs inſtitut⁹[i] occiſus ſit: etiã hrđitatis eſtiationē[k] venire[l]. ¶ Jul. ait. Si ſeruus liber et heres eſſe iuſſus occiſus fuerit[m]: neq̃ ſubſtitutum neq̃ legitimũ[n] actione legis aquilie hereditatis eſtimationē cõſecutuꝝ: que[o] ſeruo competere non potuit. que ſententia vera eſt[p]. Precij igit ſolũmodo fieri eſtimationē: qꝛ hoc itereſſe ſolũmõ ſubſtituti videt. ego aũt puto nec precij[q] fieri eſtimationeꝫ: qꝛ ſi heres eſſet ꝛ liber[r] eſſet.

¶ Cõditio poteſtatiua quando impeditur per factum hominis non habetur pro impleta. ſecus ſi impediretur ꝑ factum nature. Bal.

¶ Idē iul. ſcri. ſi iſtitut⁹ fuero ſub ꝯditione ſi ſtichũ manumiſero: ꝛ ſtich⁹ ſit occiſus p⁹ mortē teſtõris i eſtimationē[s] ēt hrđitatis ꝓciũ me cõſecuturũ. Propt occiſionē ei defecit[t] cõditio. Qꝫ ſi viuo teſtõre occiſ⁹ ſit: hrđitatis eſtiationē ceſſare: qꝛ retrorſũ[v] q̃ti pluirimi fuit iſpicit. ¶ Idem iul. ſcri. eſtiationē hois occiſi ad id tp̃s referri: quo plurimi i eo ãno fuit. ꝛ iõ ſi ꝓcioſo pictori pollex fuerit ꝓciſ⁹: ꝛ itra ãnũ q̃ ꝓcideret fuerit occiſ⁹: poſſe cũ aqlia agere: ꝓcioq̃ eo eſtimãdũ q̃ti fuit priuſq̃ artē cũ pollice amiſiſſet. ¶ Sed ꝛ ſi ſeru⁹ q̃ magnas fraudes i meis rõib⁹ cõmiſerat fuerit occiſus: de q̃ q̃ſtionē hr̃e deſtinauerã vt fraudũ ꝑticipes eruerēt[x]. rectiſſime labeo ſcri. tãti eſtimãdũ q̃ti mea itererat fraudes ſerui ꝑ eũ cõmiſſas detegi: nõ quãti noxa[y] ipſius ſerui valeat. Sꝫ ſi bone frugi ſeru⁹ itra ãnũ mutatis moribus occiſ⁹ ſit: ꝓciũ id eſtiabit

quanti valeret priuſq̃ mores mutaret. ¶ In ſumma omīa ꝯmoda que ītra ānū quo īterfectꝰ eſt precioſiorē ſeruū facerēt: hec accedere ad eſtimationē eius dicendū eſt. ¶ Si īfans ſit occiſus nondū anniculus: veriꝰ eſt ſufficere hanc actionē: vt eſtimatio refera᷑ ad id tēpus quo īfra annū vixit[a]. Hāc actionē ⁊ heredi ceteriſq̃ ſucceſſoribꝰ dari[b] conſtat: ſed in heredē vel ceteros hec actio nō dabi᷑ cū ſit penalis: niſi forte ex dāno[c] locupletior hers factꝰ ſit. ¶ Si dolo ſeruus occiſus ſit: ⁊ lege cornelia[d] agere dn̄m poſſe ꝯſtat: ⁊ ſi lege aq̃lia egerit: preiudiciū fieri cornelie nō debet. ¶ Hec actio aduerſus ꝯfitentē cōpetit ī ſimplū: aduerſus negantē in duplū[e]. ¶ Si q̇s hoiem viuū falſo ꝯfitea᷑[f] occidiſſe: et poſtea paratꝰ ſit oſtēdere hoiem viuum eſſe. Iul. ſcribit ceſſare aq̃liā: q̃uis cōfeſſus[g] ſit ſe occidiſſe. Hoc ei ſolū remittere actori cōfeſſoriā[h] actionē: ne neceſſe habeat docere eū occidiſſe. ceterū occiſum eſſe hominē a quocūq̃[i] oportet. Paul.

Hoc aptiꝰ eſt circa[k] vulneratū hoiē. Nā ſi cōfeſſꝰ ſit vulneraſſe: nec ſit vulneratꝰ: eſtimationē cuiꝰ vulneris faciemus: vel ad qđ tēpus recurremus. Ulpia.

Proinde ſi occiſus q̇dē non ſit: mortuus[l] autē ſit: magis eſt vt nō tenea᷑ de mortuo: licet confeſſus ſit.

¶ Falſa cōfeſſio ꝓcuratoris ſup crie nō afficit dn̄m. Bal.

¶ Si ꝓcurator aut tutor aut curator: aut quiuis[m] aliꝰ cōfiteatur[n] abſentem[o] vulneraſſe: ꝯfeſſoria in eos vtilis actio danda eſt.

a ¶ Uixit. ſ. eo. ſed ſi proprietatis. arg. ꝯtra. So. vt ibi.
b ¶ Dari cōſtat. niſi in caſibꝰ. vt. ſ. e. l. §. i. ⁊ ī. e. l. nā ſi=
c ¶ Ex dāno. vtputa bouem occidiſti (cui. §. ſi dn̄s. et eius carnes heres tuus comedit.
d ¶ Lege corne. ſ. de ſicarijs. Et ſic no. etiā pro ſeruo habere locū. l. corne. de ſicarijs. vt hic. ⁊ inſti. eo. §. liberum. et. ſ. ad le. corne. de ſica. l. i. §. i. ⁊ ſ. de p̄ſcrip. ver. l. qui ſeruandarū. §. i. Itē no. non tolli ꝑ ciuilē criminalem. vt h̄ ſubijcit. et. C. q̄n ci. ac. pre. cri. l. i. ⁊ ſic eſt contra. ſ. de publi. iudi. l. infādū. Sol. interim dū vna agitur altera non intēdi᷑. vt in. l. ꝯtraria. et ſ. vi bo. rap. l. ij. §. hoc edicto. eo autē finito ſic. vt hic dicitur.

Ciuilis ꝑ crīalē non tollitur.

e ¶ In duplū. Quid aūt duplatur? Rn̄. q̄cquid erat ſimplādum vt. ſ. e. l. ait. in fi. ⁊ ſ. qđ me. cau. ſi cū. §. quadruplabi᷑. ⁊ ſ. de ſer. corrup. l. in hoc. et. ſ. de libe. cau. l. non tm̄. ſʒ ar. ꝯ. j. đ fur. l. in actiōe furti. i. rn̄. dic vt ibi. Itē nū quid penitere pōt? Rn̄. vide᷑ ꝙ ſic vſq̃ ad lit. ꝯteſta. vt ſ. de noxa. l. electio. §. nec. Itē no. hic ex mendacio quē puniri in plus. vt. ſ. de iureiurā. l. eum qui. in p̄n. ⁊. C. e. l. ꝯtra negantē. ⁊ de cōdi. inde. l. ea que. ⁊ ſ. qđ cū eo. ſʒ ⁊ ſi ex. § interdū. ⁊ in auc. de triē. et ſe. §. ſi q̇s autē. ⁊ §. illud quoq̃. col. iij. ⁊ ſ. de inter. acti. l. de etate. §. ſi cū eſſet. Itē an idē in actione in factū vel vtili aquil. vt inficiās tenea᷑ in duplū? Rn̄. ſic. vt. C. e. l. pe. ⁊ in auc. de tri. ⁊ ſe. (§. ſtudiū. col. iij.

Puni᷑ quis ob mendacium.

f ¶ Confitea᷑. in iudicio. alᷓs non valet. quod dic vt. ſ. de interroga. acti. l. i. in fi.
g ¶ Cōfeſſus. q̄ſi ſit ꝯfeſſio ꝯ naturā vel īpoſſibilis: vn̄ nō valet. vt h̄. ⁊ j. de iter. acti. l. ꝯfeſſionibus. ⁊ l. ſi is.
h ¶ Confeſſoriā actionē. i. actū ꝯfeſſionalē confeſſi: vel cōfeſſio ipſa remittit actori hoc ius vt non coga᷑ probare eum cōuentū occidiſſe. cogi᷑ tn̄ ꝓbare eum occiſum eſſe a q̄cūq̃ ſi alter ꝓbet viuū. alᷓs ſatis erit ſi ꝯfite᷑ occiſum ⁊ a ſe vt hic. et ita actio poni᷑ ꝓ actu. vt in auc. de nō alie. §. ſi minus. col. ij. ⁊ ſ. de dona. iter vi. ⁊ vxo. l. iij. §. ſi. Aliter autē accipi᷑ actio ꝯfeſſoria in ſeruitutibꝰ. vt ſ. ſi ſer. vē. l. ij. in p̄n. Uel dic ꝙ actio ꝯfeſſoria dici᷑ actio legis aq̃lie: que datur in cōfitentē ex cōfeſſione ſua. Illa enim actio remitti᷑ actori. i. ꝯfitenti ⁊ agenti: nunc ēt probāti hoiem viuū eſſe. Et ita ſoli probanti: vt ſic qui agit aquilia non habeat neceſſe probare eum occidiſſe qui confeſſus eſt. et qđ dicit hoc ſolum. i. hoc caſu tn̄ ꝙ probare paratus eſt hominē viuū. Sed an idē ſit in cōtractibus: vt ita demum obligetur ſi alius ꝯtraxit. Itē an idem in legato vt ſit neceſſe probare ab aliquo relictum qđ quis cōfeſſus eſt ſe debere illo probāte ſe non cōtraxiſſe: vel legatū non eſſe. M. ſic. ar. huius. §. ⁊ ſ. de interro. act. l. cōfeſſionibus. Sed bul. ⁊ Io. dicunt aliud in iſtis q̄ i. l. aq̄l. vt. C. de non nume. pe. auc. cōtra qui ꝓpriam. Ibi enim a nullo erat debitū q̄ erat ſolutū: et tn̄ creſcit pena ꝑ inficiationē ſicut ⁊ in caſibus ꝓpoſitis da᷑ ex ꝯfeſſione vt nō poſſit ꝓbare ꝯtrarium: et ſic nō eſt opus ab alio ꝓbari debitū. et facit pro eis. ſ. de ꝯfeſ. l. ij. Itē ſi ex hac actiōe ſit ſolutū: vel ex alia q̄ creſcit ꝑ īficiationē: dicit lex non repeti. vt. C. de ꝯdi. in debi. l. ea que. ⁊ inſti. de obli. ex q̄ſi cōtra. §. fi. qđ non pōt repeti: lʒ ſoluens nō dederit damnū dn̄mō ab aliquo ſit datum vt hic in cōfeſſione dici᷑. Sed q̇d eſt qđ nō repeti᷑? Rn̄. ſm̄. M. illud qđ erat duplandū: vt ſi erat damnum decē et ea ſoluit: non poſſit repetere. ſed ſi erat damnū decem et ſoluerit quindecim ignorans: repetit quinq̃: quia iſta q̄nq̃ nō erāt duplanda. Sed Io. dicit nil etiā hoc caſu repeti: cū due dicte leges dicāt ſimplici᷑ ſoluta ex cauſa q̄ creſcit ꝑ inficiationē non poſſe repeti. Itē an libere᷑ occidēs. dic vt. ſ. de iterro. actio. l. q̇ ſeruū. Ac.
i ¶ A quocūq̃. cum quo tn̄ per occiſionē erat actio. vt ſ. de interro. act. l. cōfeſſionibꝰ. Et ideo ſi a furioſo occiſum cōfitear me occidiſſe non teneor ſm̄ Io. licet ſit ar. cōtra ex hac. l. Quid ergo ſi ſeruus meꝰ occidit cōſeruū ſuū: ⁊ tu cōfiteris etiā in iudicio te occidiſſe? Rn̄. te teneri niſi poſſis ꝓbare cōtrariū: q̄ licet ſeruus meꝰ non ſit michi ciuiliter obligatus: eſt tamē naturaliter. Itē no. hic nō audiri ꝓbantē cōtra ꝯfeſſionē ſuā erroneā. arg. C. đ iur. ⁊ fac. igno. l. error. So. h̄ ſpāle: vt ⁊ alia multa.

Proba᷑ ꝯ cōfeſſionem ſuā q̄n=

Hoc apertius. circa. quod dictū eſt in eo qui viuit quem confiteor me occidiſſe.

Proinde. mortuus. ergo non omnis mortuus eſt ꝙ non occiſus: ſed quilibet occiſus eſt mortuus. vt hic. ⁊ audi᷑. inſti. eo. §. preterea ſi me. Azo.

m ¶ Quiuis alius. vt defenſor ſine mandato.
n ¶ Confitea᷑. falſo. Quid aūt ſi verū? Rn̄. da᷑ in dn̄m vtilis ex cōfeſſione niſi ſit ꝓcurator ſine mādato.
o ¶ Abſentem. ſ. dominū vel pupillum adultū vel furioſum. nā tunc dabi᷑ in eos. ſ. tu. cur. vel ꝓcur. vt h̄. nō aūt ſit ꝑiudiciū defēſo. vt. ſ. đ iter. act. l. ſi defēſor. ⁊ ſ. đ cō

feſ. l. certũ. §. ſed an. niſi mandatũ fuerit ſpecialiter đ cõ fitendo vel ratũ habitũ. vt. ĩ. de interro. act. q̄ ſeruum.
a ¶ Non rei iudicande. i. vt iudicet dãnũ ſit datũ vel nõ, cum precedẽti probatione. nulle enĩ ꝛc.
b ¶ Sed eſtimãde. i. vt eſtimet dãnũ datũ q̄ntũ ſit. q̄d
e ¶ Ne ſit i ptãte. mala rõ. vt iſti. de noxa. §. ſumma. ꝛ. ĩ. de vi ꝛ vi ar. l. i. §. qđ igit adijcit. nã nõ ne idẽ ſi agit cõi diui. iõ alia rõ eſt reddẽda. ſ. q: ipſe aliũ tenet noxali: vñ agere nõ d;. vt. ĩ. de noxa. l. cũ ſu⁹. ꝛ. C. de fur. l. apđ antiq̄s. iudiciũ ꝯ cõi di. itẽdit. vt. ĩ. de noxa. d. l. cũ ſuus

¶ Qñ quis cõfitet de plano crimen põt ſibi ciuiliter fieri ꝓceptũ nec eſt opus diffinitiua: ꝛ ſi confitetur dãnũ ſ; eſt ꝯtẽtio de q̄ntitate dãni hec ſola q̄ntitas erit diſcutiẽda. bal.

¶ Notandũ eſt ꝙ i hac actione q̄ aduerſus cõfitentẽ dat: iudex non rei iudicãde[a] ſ; eſtimande[b] dat. nã nulle ſunt ptes iudicãtis in cõfitẽtes.

Puta eñ ꝙ q̄ Paul⁹. ꝯuenit fateat ſe occidiſſe: et parat⁹ ſit eſtimationẽ ſoluere: et aduerſarius magis litem eſtimat.

¶ Ubi concurrunt plura delicta ibi concurrunt plures actiones. Bal. Ulpian⁹.

Si ſeruus ſeruũ alienũ ſurripuerit ꝛ occiderit ꝛ Jul. et Celſus ſcribũt ꝛ furti ꝛ dãni[c] iniurie ꝯpetere actionẽ. ¶ Si ſeru⁹ cõis. i. me⁹ et tuus ſuũ meu; occiderit: legi aq̄lie locus eſt[d] aduerſus te: ſi tua volũtate fecit: ꝛ ita proculum eſtimaſſe ſeruius refert. Qȝ ſi nõ voluntate tua fecit ceſſare noxalẽ actionẽ: ne ſit i ptãte[e] ſerui vt tibi ſoli ſeruiat[f]. qđ puto verum eſſe.

¶ Nota ꝙ l; actio itẽtata ſit diuidua tñ beneficiũ dñi pro noxa eſt idiuiduũ et nõ pt fieri niſi cuilibet inſolidũ. q̃ñcũꝗ ergo principale ẽ diuiſibile ꝛ acceſſoriũ ẽ diuiſibile. Bal.

¶ Itẽ ſi ſeruus cõis me⁹ et tuus ſit occiſus a ſeruo titij: Celſus ſcri. alter ex dñis agentẽ: aut litis eſtimationẽ ꝯſecutuꝝ pro parte: aut noxe dedi ei inſolidũ oportere: q: hec res[g] diuiſionẽ nõ recipit.

¶ Ex delicto ſerui obligatur dominus non ille q̄ iam poſſedit. Bal.

¶ Serui aũt occidẽtis nomine dñs tenet: is vero cui bona fide ſeruit nõ tenet[h]. Sed an is q̄ ſeruũ in fuga habet teneat noie eius aquilie actiõe querit: et ait iul. teneri[i] et veriſſimũ eſt: cui et marcell⁹ cõſentit. Huius legis ſcđm quidem caput in deſuetudinem abijt. ¶ Tertio autẽ capite ait eadẽ lex aquilia[k] ceterarũ reꝝ preter hoiem ꝛ pecudem occiſum. Si q̄s[l] alteri damnũ fecerit qđ vſſerit fregerit ruperit iniuria[m]: quanti ea res erit in dieb⁹. xxx. primis[n]: tm̃ es dño dare damnas eſto.

¶ Si quis igit nõ occiderit hoiem vel pecudem: ſ; vſſerit fregerit ruperit: ſine dubio ex his verbis legis agendũ erit. Proinde ſi facẽ[o] ſeruo meo obieceris: et eũ aduſſeris[p]: teneberis[q] michi. Item ſi arbuſtũ meũ vel villã meã incẽderis: aquilie actionẽ habebo.

¶ Qñ factũ excedit volũtate tenetur q̄s đ toto facto nõ iſpecto ꝓpoſito volũtatis. bal.

¶ Si q̄s inſulã meã voluerit exurere ꝛ ignis etiã advicini inſulã ꝑuenit aq̄lia tenebit

eñ ſi ille qui agit malit ꝓbare dãnũ datũ: ꝛ magni litẽ facit: reus vero fatet ſe occidiſſe: et parat⁹ ẽ ſoluere eſtimationẽ certe đ hoc cognoſcit: vt. ĩ. l. pri. vel dic magni. i. pro magno onere h; litigare et ꝓbare certe non audit: ex quo ali⁹ cõfitet. An aũt ſnia ſit dãda in cõfeſſũ i criminali cauſa: cõſtat ꝙ ſic. vt. ĩ. de cu. reo. ſi cõfeſſus ꝛ. C. de pe. l. q̄ ſententiã. i. ciuili autẽ nõ ſm quoſdã vt hic. ꝛ. ĩ. de ꝯfeſ. l. i. vel dic ẽt in ciuili ꝯfeſſum damnandũ. vt. ĩ. de cõfeſ. l. iul. et qđ hic dicit non dari rei iudi. intellige vt dixi cũ precedẽti probatione et cognitione. nec eñ eſt opus cũ reus ſit cõfeſſus: tñ datur rei iudi. i. vt ꝓnũciet dãnũ datũ eſſe ꝛ declaret ei⁹ eſtiationẽ: vel dic non dat iudex rei iudicãde cũ ſñ libello ſimplr ad iſtantiã actoris iudice interrogãte reus cõfitet ſe dãnũ dediſſe vt. ß. đ iudi. ſi đbitori. cũ autẽ ſolẽnit inchoat ꝛ ſolẽnit ẽ per ſententiaȝ finienda.

cõis alteri. ꝛ arbitrio iudicis cõtinetur: vt aut preſtes dãnũ aut ꝑtẽ cedes. vt. ĩ. de fur. l. ſi ſeru⁹ cõis. Itẽ nec naſcit ex facto: ſ; ꝓpter factũ. nã ex quaſi ꝯtu orit cõis diui. actio non ex maleficio. Et ſic nota ꝙ paꝝ ꝓdeſt non dari noralẽ. Iteȝ no. ꝙ aliqui referũt hoc ne ſit ꝛc. ad primũ caſum q̄ñ tua volũtate fecit.
f ¶ Seruiat. vł nõ ſuiat. Accur.
g ¶ Hec res. ſc; noxe đditio. vt. ĩ. ti. ꝗ. ſi ſeru⁹ cõis et facit. ß. ſi ſer. ven. l. loci coꝛ. §. ſi fundus. Ac.
h ¶ Nõ tenet. ꝯ. ĩ. de noxa. l. nõ ſolũ. So. hic nõ poſſidebat cũ conueniebat: l; tpe delicti poſſidebat: ibi poſſidebat. vł ſpeciale eſt i lege aq̄lia. Et eſt rõ: q̄a nõ dño. item et ꝯ dñm directa non dat ſed vtilis. ꝓ ꝑma ſolutiõe eſt C. de fur. l. pe.
i ¶ Teneri. cu; ei erat facile appꝛehendere: alś nõ vt. ĩ. de noxali. ſi ſu⁹ đpo. §. i. ꝛ. l. q̄tiens. §. i poteſtate. tenet tñ vt caueat. vt. ĩ. ad exhi. celſus. §. fi.

S I ſu⁹ ſuũ. ꝛ dãni. nec vna ꝑ alterã tollit. cu; ſint delicta diuerſa. vt. ĩ. de ꝑuat. deli. l. nunq̄. ſecus ſi ex vno facto vł delicto ꝯpetãt plures: q: tũc tollũt niſi i id quod excedit. vt. ĩ. locat. l. ſi vulnerauerit. et. ĩ. đ act. ꝛ oblig. q̄ ſuũ. in fi. et. ĩ. ꝓ ſo. ſ; ſi ex furtiua. q̄ ſũt ꝯ. Itẽ eſt ꝯ. ĩ. de fur. l. ſ; ſi ſurripuit. vbi đt nõ adijci ad penam furti ꝑꝑ dãnũ. ſed certe nõ adijcit vt illa actio augeat datur tamen alia vt hic dicit. Accur.
d ¶ Locus eſt. etiã tuo noľe: ex q̄ tua volũtate fecit.

k ¶ Aquilia. noie dãni ſubaudi: ceterarum ꝛc. et ſupple. ſ. dabitur aquil.
l ¶ Si quis. hic incipiunt verba legis. Accur.
m ¶ Iniuria. i. culpa. vt ꝛ. ß. e. ſ; et ſi quẽcũq;. §. iniuriã
n ¶ Proximis. ſ. retro. vt inſti. eo. §. ceterũ. et hec ꝟba ſi quis alteri. ꝛc. ſũt ꝟba legis: ꝛ qđ ſubijcit ſi quis igit ꝛc. ſũt ꝟba Ulpia.
o ¶ Si facẽ. ſ. ardẽtẽ.
p ¶ Aduſſer;. nõ tñ ẽ occiſ⁹. tũc ei ex ꝑmo capite ageret
q ¶ Teneberis. ſ. ex hoc capite.

a ¶ Inquilinis.ſ.vicinorum.Azo.
b ¶ Si fornicarius.a fornace hic dicit̃.al's dr̃ a fornice.i.a lupanario.vel a fornice.i.arcu lapideo ꝯſtruẽdo q̃ dr̃ fornix:et ꝓfert̃ in plurali penulti.correpta.
c ¶ Coloni.q̃ totalẽ fundũ ꝯduxit in quo eſſet fornax.
d ¶ Preſtare.ſ.eſtimatiõnẽ.vt ⁊ ff.e.l.§.ꝓculus.
e ¶ Fuerit. et hoc q̃n idẽ immiſit ignẽ et cuſtodiuit dormiendo.
f ¶ Ceteꝝ.ꝑ ſʒ.
g ¶ Subiecerit et bene.
h ¶ Nichil fecit vñ nõ tenet̃ aquilia directa.
i ¶ Non peccauit.vñ nõ tenetur aquilia directa vl' vtili.
k ¶ Obdormiuit.vt i p̃mo caſu
l ¶ Cuſtodiuit.vt in iſto vltimo.
m ¶ Uel ignem.q.d.ñ tenet̃ ꝑꝑ obdormitionẽ:ſʒ q2 culpa p̃ceſſit.vt ff.e.l.§.ſi ex plauſtro.et ar.ff.ð per.et cõmo.rei ven.ſi vendita.al's niſi ex culpa diceres eũ teneri:eẽt ꝯ.ſ.de vſufru.l.ſi cuius.§.deniqʒ. Itẽ no.hic naturẽ nõ ꝑci ſiue vicio naturali.vt in aut.de reſti.et ea q̃.§.vnũ.ibi por ro ⁊c.ſed arg.ꝯ.ff.ð dãno infecto.l.fluminũ.§.viciũ.⁊.C.de ve.iu.enucl.l.ij.§.ſed ⁊ ſi q̃d. Itẽ no.vnius factum nõ debere alios in periculũ trahere.vt ⁊.ſ.ð offi.p̃ſi.illicitas.§.ſicuti.

vicio naturali q̃ñq3 nõ ꝑcitur.

n ¶ Si furnum.q2 hec ratio nõ vr̃ bona:q2 potuit eſſe in culpa:q2 nõ ꝓuiderat ignẽ.ſʒ certe imo videt̃ bona:q2 nõ ſuo corꝑe dedit dãnũ.ſm Jo.niſi ponas ꝙ fuit p̃ñs aduſtioni.nã tũc directa:q2 preſentia ꝓ ꝯſenſu habetur.vt.ff.ð fur.falſus.§.ſi is q̃.Ac.

p̃ñtia ꝓ ꝯſenſu habetur.

o ¶ Qui focũ haberet.ſ.agi poſſet vt remoueat ſi non interſit.vt ⁊.ſ.ſi ſui.vendi.ſicuti.§.fi.⁊.§.pe.niſi ſic habeat vt quotidie flãmeſcat paries.vt.ſ.de ſerui.vrba.predio.l.quidam.et.l.fiſtulas.

etiã vicino:nõ min⁹ etiã inq̃linis[a] tenebit̃ ob res eoꝝ exuſtas. ¶ Si fornicari⁹[b] ſu⁹ coloni[c] ad fornacẽ obdormiſſet:⁊ villa fuerit exuſta: Nerati⁹ ſcribit ex locato ꝯuentũ p̃ſtare[d] debere:ſi negligẽs i eligẽdis miſtris fuerit[e]. Ceterũ[f] ſi alius ignem ſubiecerit fornaci:alius negligenter cuſtodierit an tenebit̃ q̃ ſubiecerit[g].nã qui cuſtodierit nichil fecit[h]:q̃ recte ignẽ ſubiecit/non peccauit[i]. Quid ergo eſt:puto vtilẽ cõpetere actionẽ tã in eũ qui ad fornacẽ obdormiuit[k]:q̃ʒ in eũ qui negligẽter cuſtodiuit[l]. Nec q̃ſq̃ʒ dixerit in eo qui obdormiuit rẽ eũ humanã ⁊ naturalẽ paſſum:cũ deberet vel ignẽ[m] extinguere:vel ita munire ne euagetur.

¶ Rõne dãni ĩfecti occaſiõe furni agit̃ ĩ factũ ⁊ rõne furni petit̃ cautio dãni infecti.bal.

¶ Si furnũ[n] ſm parietẽ cõmunẽ haberes an dãni iniuria tenearis:⁊ ait ꝓculus agi nõ poſſe:q2 nec cũ eo q̃ focũ[o] haberet:et iõ equius puto in factũ actionẽ dandã.ſ.ſi paries exuſtus ſit.ſi aũt nõdũ michi dãnũ dederis:ſed ita ignem habeas vt metuam ne michi damnũ des:dãni infecti puto ſufficere cautionẽ[p]. ¶ Proculus ait:cũ coloni ſerui villam exuſiſſent:colonũ vel ex locato[q] vl' ex lege aq̃lia teneri[r] ita vt colon⁹[ſ] poſſit ſeruuʒ noxe ð dere:⁊ ſi vno iudicio res eẽt iudicata altero ãplius nõ agẽdũ:ſed hoc ita ſi culpa colonus careret.ceteꝝ ſi noxios[t] ſeruos habuiſſet[v]:dãni eũ iniuria teneri[x] cur tales habuerit Idẽ ſeruandũ et circa[y] inquilinoꝝ inſule perſonas ſcribit que ſñia habʒ rationẽ. ¶ Si cũ apes mee ad tuas euolaſſent tu eas exuſſeris:legis aq̃lie actionẽ cõpetere Celſ⁹ ait

¶ No.ꝙ corrumpens ſegetem ſeminando zizaniam ſiue lolium tenetur domino et colono.Bal.

¶ Inq̃t lex[z] rupit. Rupiſſe verbum fere oẽs veteres ſic itellexerũt corruperit. Et ideo Celſus querit ſi loliũ aut auenã in ſegetẽ[a] alienã inieceris quo eam inq̃nares:nõ ſolum q̃ð vi aut clã dñm poſſe agere:vel ſi locatus ſit fundus/colonũ[b]:ſed ẽt in factum agendũ. Et ſi colonus eã exercuit cauere eum debere amplius nõ agi.ſ.ne dñs amplius inq̃etet[c].nã[d] alia[e] quedaʒ ſpecies dãni ẽ ipaʒ q̃dẽ corrũpere vel mutare:vt lex aquilia locum habeat:alia nulla ſpeciei ipſius[f] mutatione[g] applicare aliud cuius moleſta ſeꝑatio ſit[h] ¶ Cum eo plane qui vinum ſpurcauit[i] vl' effudit vl' acetũ fecit:vel alio modo vitiauit:agi poſſe[k] aquilia Celſus ait quia et effuſum et acetum factum corrupti appellatione cõtinetur:⁊ non negat fractũ et vſtum cõtineri corrupti appellatione nam pro quia ⁊c.ſm Jo.

p ¶ Cautionẽ.immo videt̃ hec cautio ceſſare.vt.ff.de dam.infec.l.fluminũ.§.p̃terea.q̃ eſt ꝯ.So.ibi nõie furni fuit cautũ.hic nõie ignis ꝓuenientis vicio furni nec fuit culpa furnarij.vñ hic valet:ibi non:cũ ibi interuenerit poſtea culpa furnarij.vel ibi tantũ culpa furnarij hic vicio furni tãtũ.vel hic expſſe de facto ſuoꝝ.
q ¶ Ex locato.ſuo nõie cũ nõ ꝓuiderit ignẽ.⁊ ſic cũ fuerit i culpa.
r ¶ Teneri.noxali.
ſ ¶ Colon⁹.noxali ꝯuẽtus.ita.ſ.ꝙ noxalis detur.
t ¶ Noxios.ſcʒ ſuos.vt dixi.
v ¶ Habuiſſet.ſcʒ in miniſterio.eſt eñi hec culpa.vt inſti.de oblig.que ex quaſi ma.§.iteʒ.⁊.ff.loca.l.videamus.circa prin.et.l.q̃ inſulã.§.qui mulos.et ſ.ea.l.§.ſi fornicari⁹.ibi ſi negligẽs ⁊c.
x ¶ Teneri.ſ.ſi ne noxe deditiõe.
y ¶ Et circa inquilinoꝝ.quibus locauit domum.
z ¶ Inquit lex.vt.ſ.e.l.§.tertio autem capite.
a ¶ Segetẽ.ſeminãdo.al's ſi iaʒ collectis fructib⁹ ceſſat interdictuʒ vt.ff.q̃ð vi aut clã ſi ali⁹.§.nõuim⁹.
b ¶ Colonũ.ſcʒ poſſe agere q̃ð vi aut clã nõie fructuũ.vt.ff.q̃ð vi aũt clam.l.q̃ʒ.
c ¶ Inquietet.ſ.eũ q̃ dãnũ dedit.ſic ⁊.ff.de iur.do.l.cũ p̃r dotẽ.bñ aũt dico in factũ agere et non aquil.
d ¶ Nam.bene dico in factum.non aquilia ⁊c.
e ¶ Alia.ſ.ſpẽs dãni eſt. f ¶ Ipſius.ſcilicet rei.
g ¶ Mutatione.ſ.interueniente.
h ¶ Seꝑatio ſit.vt ſic hẽat locũ i factũ actio.vt dictũ ẽ
i ¶ Spurcauit.ſpurca dr̃ id q̃ð ex ore porci cadit. Spurca q̃d ſit
k ¶ Agi poſſe.quia hic corpus ipſum corruptũ eſt.vt ff.e.§.itẽ ſi quis.in ſuperiori nõ ita.Accur.

pellatione. Sed nõ eſt nouũ[a] vt lex ſpecialiter quibuſdam enumeratis: gñale ſubijciat ꝟbũ quo ſpecialia ↄplectanť: q̃ ſnĩa vera eſt. ¶ Rupiſſe eũ vtiq̃ʒ accipiem⁹ qui vulnerauerit: vel virgis vel loris vel pugnis cecidit: vel telo: vel q̃ alio vt ſcinderet alicui corp⁹ vľ tumorẽ fecerit[b]: ſed ita demũ ſi dãnum iniuria datũ eſt ¶ Ceteꝝ ſi nullo ſeruũ ꝑcio viliorẽ[c] deteriorẽ[d] ve fecit: aq̃lia ceſſat[e]. iniuriarũq̃ʒ erit agenduʒ dũtaxat. aquilia eni eas ruptiones[f] q̃ dãna dant perſequiť. Ergo ⁊ ſi ꝑcio quidẽ non ſit deterioꝛ fu⁹ factus veꝝ ſumptus in ſalutem eius et ſanitatẽ facti ſunt: ĩ hoc mi chi videri dãnũ datũ: atq̃ʒ iõ lege aquilia agi poſſe[g]. ¶ Si quis veſtimẽta ſciderit vel inquinauerit: aq̃lia q̃ſi ruperit tenebiť. Sʒ ⁊ ſi q̃s miliũ vľ frumẽtũ meuʒ effuderit ĩ flumen ſufficit aq̃lie actio[h]. Itẽ ſi q̃s[i] frumẽto arenã vel aliud quid immiſcuit vt difficilis ſeparatio ſit: q̃ſi ꝺ corrupto agi pote (rit.

¶ No. in ver. ꝙ ſi ad aliquẽ: ꝙ puniť ille q̃ dat opẽ mediate non ſolum ſi imme diate. Bal.

¶ Si quis ꝺ manu michi nũmos excuſſerit: ſabinus exiſtimat dãni iniurie eſſe actionẽ[k] ſi ita perierint ne ad aliquem peruenirent. puta ſi in flumẽ: vel in mare vel in cloacam ceciderint. Qꝫ ſi ad aliquẽ ꝑuenerint ope ⁊ ↄſilio ⁊ furtũ factum[l]: furti quidem agẽdũ quod ⁊ antiquis placuit[m]. idẽ etiam[n] in factũ dari poſſe actionem ait. ¶ Si mulier[o] pugno: vel equa ictu a te ꝑcuſſa eiecerit[p]: Brutus ait aquilia teneri q̃ſi de rupto. Et ſi mulum[q] plus iuſto onerauerit et aliquid mẽbꝛi ruperit: aquil. locũ foꝛe. Si naueʒ venalicia rum mercium perfoꝛaſſet q̃s aquilie actioneʒ eſſe quaſi ruperit Iuľ. ſcribit.

¶ Allegatur iſte tex. ꝙ aliꝺ eſt dãnũ aliud eſt furtũ. dãnũ eſt cum rei coꝛruptione. furtũ eſt cum amotione. Bal.

¶ Si oliuã imaturã decerpſerit vel ſegetẽ deſecuerit imaturam vel vineas crudas aquilia[r] tenebiť. Qꝫ ſi iã maturas / ceſſat aquilia. Nulla eni iniuria eſt cũ tibi etiã ipenſas donauerit[s] que ĩ collectione hmõi fructuũ ĩpẽduntť: ſʒ et ſi collecta hec interceperit: furti tenetur. Octauenus in vuis adiecit: niſi inq̃t in terrã vuas ꝓiecerit: vt effũderẽtur[t]. Idẽ ⁊ ĩ ſilua cedua ſcribit vt ſi imaturã / aq̃lia teneať ꝙ ſi maturã intercepit: furti teneri eũ: ⁊ arboꝝ furti ceſſaꝝ[v] Si ſalictũ matuꝝ ita ne ſtirpes lederes tuleris: ceſſare (aq̃liã

¶ Nota ꝙ etiã bonũ q̃s m[illegible]hi faciẽdo interduʒ facit michi iniuriã. qꝺ eſt multũ notãdũ ſm glo. Bal.

¶ Et ſi pueꝝ q̃s caſtrauerit ⁊ ꝑcioſiorẽ fecerit[x]. Iul. ſcri. ceſſare[y] aquiliã: ſed iniuriaꝝ[z] erit agendũ aut ex edicto edilũ[a] aut ĩ q̃druplũ[b]. ex. l. xij. ta.

¶ No. ꝙ ↄuẽrio facit ceſſare actionẽ legis aquil. ſicut actionẽ ex contractu. Bal.

¶ Si calicem diathetrum[c]

a ¶ Sed non eſt nouũ. ſic vides. ꝭ. de ſacroſan. eccle. l. gñali. ſed ar. ꝭ. ꝟ. de verb. obli. l. doli. Accur.
b ¶ Fecerit. facit. ꝟ. ad. ſilľ. l. i. §. occiſorum.
c ¶ Viliorem. q̃ntum ad vires. Accur.
d ¶ Deteriorẽ. q̃ntum ad vendendum. Accur.
e ¶ Ceſſat. vt. ꝟ. eo. l. §. viuianus.
f ¶ Ruptiones. ſcʒ tantum.
g ¶ Agi poſſe. vt. ꝟ. e. l. ſciam. §. i. et. ꝭ. ti. i. hec actio ⁊. ꝟ. ti. i. l. fi.
h ¶ Actio. vtilis. nec eni corp⁹ eſt leſum.
i ¶ Itẽ ſi quis. facit. ꝭ. ea. l. §. iq̃t. immo ibi cõtra.
k ¶ Actioneʒ. l. aq̃l. vtilẽ et in factũ nichilominuſ vt hic ſubijcit. ⁊. ꝟ. de preſcrip. ver. q̃ ſeruandaꝝ. §. ſʒ ⁊ ſi calcẽ. ⁊ inſti. de obliga. que ex delic. §. interdum.
l ¶ Factũ eſſet.
m ¶ Placuit. vt. ꝟ. de fur. l. ſi q̃s vr. in ꝑn. ⁊. §. ſi quis.
n ¶ Idẽ etiam. hoc referť ad primum caſum.
o ¶ Si mulier. ſcʒ pregnans.
p ¶ Eiecerit. ſcʒ partum.
q ¶ Et ſi mulũ ſibi locatũ. et facit. ꝟ. loc. q̃ inſulaʒ §. qui mulos.
r ¶ Aquilia tenebitur. idem ſi ſꝑginez ĩmaturam ſtupꝛauerit ꝙ teneať aq̃lia. vt. ꝟ. de iurijs. l. ſtupꝛuʒ in fi. Sʒ cũ oliua ĩmatura plus reddit fructũ q̃ȝ matura. vt. ꝟ. de vſu fru. leg. l. pe. q̃uo agiť. Rñ. q2 nõ ita ſanũ vel bonũ fructũ reddit. Itẽ cuius tpis fiet eſtiatio. Rñ. idẽ qꝺ in ĩfãte. vt. ꝭ. e. l. ne rati⁹. §. ſi infans. Immo etiã ad futurũ. vt. ꝭ. e. liber homo.
ſ ¶ Donauerit. no. videri quẽ donare. vt iſti. ꝺ re. di ui. §. ex diuerſo. ſʒ ꝯ. ꝭ. de neg. geſt. l. pupilli. §. ſʒ ⁊ ſi q̃s So. ibi aĩo lucrãdi. hic aĩo dãnũ dãdi tñ. vľ ibi nole dñi hic ſuo. Itẽ ꝯ. ꝟ. familie herciſcũ. l. fũd⁹ q̃. et. ꝟ. ſolu. ma. l. fruct⁹. So. ibi q̃ñ erat in retẽtiõe. h aũt petere volebat ſʒ Io. itẽ ↄtra. C. ꝺ rei ven. l. domũ. ſʒ ibi ĩ expẽſis circa rẽ factis: hic circa fructus. Iteʒ ibi erat in retentione.
t ¶ Vt effũdereť. ⁊ ſic nõ teneť furti cũ aĩʒ lucrãdi nõ habuerit. vt. ꝟ. e. l. ſi q̃s teſtm̃. §. fi.
v ¶ Ceſſarũ. ſiť diſtinctiõe teneť et in ꝺdicto qꝺ vi aut clã. vt. ꝟ. qꝺ vi aut clã. l. ſi imma turam.
x ¶ Et ꝑcioſiorẽ fecerit. qꝺ ĩtelligo ſʒ diuerſitatẽ locoꝝ vt in apulia. ſed in italia minoris eſt precij.
y ¶ Ceſſare. vt ar. ꝭ. e. l. §. rupiſſe
z ¶ Sed iniuriaꝝ. ſic g̃ not. ꝙ ẽt bonũ q̃s michi faciẽdo facit michi iniuriã: vt h: qꝺ eſt notãduʒ. teneť ẽt iſte. l. coꝛ. de ſica. vt. ꝟ. ad. l. coꝛne. ꝺ ſica. l. iij. §. qui homineʒ. et. l. iiij. §. idẽ diu⁹. Itẽ ⁊ hodie maioꝛ pena ĩponiť. ſ. capitalis vt. C. ꝺ eunuchiſ l. i. ⁊. ij. Accur.
a ¶ Edilium. ſi q̃s talẽ vẽdat. nã eſt moꝛboſus. vt. ꝟ. de edi. edic. ſin. aũt. lʒ alia aĩalia nõ ſint vitioſa ꝑꝑ hoc. vt. ꝟ. ꝺ edil. edic. l. ediles §. ſʒ enim.
b ¶ In quadruplum. ſcʒ ex. l. xij. tab. ſ. actiõe in factũ. vt ⁊. ꝭ. ſi quadru. l. i. in prin. et ꝓpͤte dicas hoc caſu dari actionẽ in quadruplũ: lʒ q̃dã dubitent. an aũt vna ꝑdictaꝝ tollať ꝑ aliaʒ. rñ. nõ ciuilis ꝑ crimi nalẽ. vt. C. q̃ñ ci. ac. cri. pre. l. i. ſed vna crĩalis ꝑ aliã ſic. vt. ꝟ. ꝺ accu. l. ſenat⁹. Itẽ vna ciuiľ per aliã niſi in id qꝺ excedit. vt. ꝟ. vi bono. rap. l. i. Ac.
c ¶ Si calicẽ diathetrum. forſitã a loco. vľ iõ diathe=

Actio vna an p aliam tollať.

trum: quia duas capit menſuras.
a ¶ Faciēdũ.i.reficiendũ: alioqn cur de fracturis q̄ri= (tur. Azo.
b ¶ Que res.i.que pactio.
c ¶ Tollit.i.facit nõ incipere. ſic ꝛ nõ obligatꝰ dicit li= berari qñq̧ improprie. ſ. vt. ff. de ꝟbo. obli. l. decē. No. tñ

p ¶ Actio. vtilis. cũ nõ corpe dedit dãnũ. vt iſti. e. §. fi.
q ¶ Cõpetere. etiã aql. ſ. noxalē: vt ſeruꝰ cui pollex eſt abſciſus detur pro noxia.
r ¶ Item ſi tectori.i.artifici. Azo.
ſ ¶ Lacum vino. genus vaſis torcular forte erat.

faciendũ[a] dediſti: ſiq̄dē imperitia fregit: dãni iiuria tenebitur. ſi ꝟo nõ īperitia fregit: ſʒ rimas hēbat vitioſas/ſic põt eſſe excuſatꝰ. ꝛ iõ plerũq̧ artifices cõuenire ſolēt cũ eiuſmodi materie dãtur nõ periculo ſuo ſe facere: que[b] res ex locato tollit[c] actionē et aq̄lie.

¶ Actio legis aq̄lie reddit inter virũ et vxorem. h. d. Bal.

¶ Si cũ maritus[d] vxori margaritas extricatas dediſſet in vſu/eaſq̧ iuito vel inſcio viro pforaſſet: vt ptuſis[e] in linea vteret: teneri eã lege aq̄lia[f]: ſiue diuertit: ſiue nupta ē adhuc. ¶ Si quis edificij mei fores[g] ꝯfregit/aut ſi ipm edificiũ diruit: lege aquilia tenet. Si q̄s aqueductũ meũ diruerit: lʒ cementa mea ſint que dirupta ſunt: tñ q̄ꝛ terra mea non ſit q̄ aquã duco: melius eſt dicere actionē vtilem dandã. ¶ Si ex plauſtro lapis ceciderit et q̄d ruperit vel fregerit: aq̄lie actiõe plauſtrariũ teneri placet/ſi male cõpoſuit lapides: ꝛ ideo lapſi ſunt. ¶ Si q̄s ſeruũ conductũ habēs ad mulũ regendũ: cõmēdauerit[h] ei mulũ: ꝛ ille ad pollicē ſuũ eũ alligauerit de loro[i] ꝛ mulꝰ erupit: ſicvt pollicē euelleret ſeruo ꝛ ſe p̄cipitaret[k]. Mela ſcribit: ſi pro perito[l] imperitus[m] locatus ſit: ex cõducto agendũ cũ dño ob mulũ ruptũ vel debilitatũ. Sed ſi ictu aut terrore[n] mulus turbatꝰ ſit: tunc dñm eiuſdē muliꝛ ſerui cũ eo q̄ turbauit hiturũ legꝭ aq̄lie actionē. Michi aũt videt ꝛ eo caſu quo ex locato[o] actio[p] eſt cõpetere[q] etiã aq̄lie. Itē ſi tectori[r] locaueris lacũ[ſ] vino plenũ curandum ꝛ ille eum ptuderit[t]: vt vinũ ſit effuſuʒ: Labeo ſcribit in factũ[v] eē agendũ. Pau.

Qui foueas vrſoꝝ ceruorumq̧ capiēdoꝝ cã faciunt ſi in itineribus fecerint: eoq̧ aliquid deciderit[x] factũq̧ deteriꝰ eſt: lege aq̄lia[y] obligati ſunt[z]. At ſi in alijs locis vbi fieri ſolēt fecerint: nichil[a] tenent. Hec tñ actio ex cã danda eſt: id eſt ſi neq̧ denunciatũ eſt[b]: neq̧ ſcierit vt puidere potuerit. Et multa hmõi deprehēdunt q̄bus ſummouetur petitor: ſi euitare periculum potuerit. Vlpianus.

Quemadmodũ ſi laq̄os eo loci poſuiſſes: quo ius ponēdi nõ haberes[c]: ꝛ pecus vicini in eos laqueos icid(iſſet.

¶ Non poſſum mea ſucte tollere q̄d ſupra meũ pēdet: ſʒ q̄d in meo eſt. Bar.

¶ Si ptectũ meuʒ q̄d ſupra domũ tuã nullo iure habebã recidiſſes poſſe me tecũ dãni iniuria agere Proculus ſcribit. Debuiſti eni mecũ ius michi nõ eſſe ptectũ ita habere agere[d]: nec equũ eſſe damnũ me pati reſciſis a te meis tignis. Aliud[e] eſt dicendum ex reſcripto impatoris ſeueri: q̄ ei p cuius domũ traiectꝰ erat aqueductꝰ citra ſeruitutē reſcripſit: iure ſuo poſſe eũ intercidere: ꝛ merito. Intereſt eñ q̄d hic in ſuo ptexit[f]: ille in alie

q̧ ſemp a periculo contingenti vitio materie eſt excuſatus: niſi contra dictuʒ fuerit. vt. ff. loca. itē queritur. §. ſi gēma. ꝛ l. ſi q̄s fundũ. §. ſi quis vitulos. ꝛ. l. fina. Accur.
d ¶ Si cũ maritus. extricatas.i. deſertas vel ſeparatas ab inuicē.
e ¶ Pertuſis.i. perforatis.
f ¶ Lege aq̄lia. ex eo q̄d dicit dari aquiliã viro in vxorē. et idē dicit. ff. de dona. inter vi. et vxo. l. ſi mulier dolo. ꝛ. ff. eo. l. pe. Colligo q̧ hec actio nõ eſt famoſa. nã ſi eſſet non daret in vxorem. vt. C. re. amo. l. ij. Rñ. h dabit in ſimplum tãtum. vt. ff. de ſeruo corrup. l. fina.

Actio. l. aq̄l. famoſa non eſt.

Sed cur dat cõſtante matrimonio: vt h dicit cũ ſit penalis. vt. C. re. amo. l. ij.
g ¶ Fores. id eſt oſtia. ſiue portas
h ¶ Cõmendauerit.i. cõmodauerit alicui ſeruũ cũ mulo. vl' dic.i. depoſuit. ſ. ſuũ et mulum ſimiliter: vt ſubijcē. vel dic plane vt ſonat.
i ¶ De loro. id eſt freno ſiue chamo. Accur.
k ¶ Precipitaret. ſ. nullus.
l ¶ Si p perito. q̄d eſt vbi ad mulum regendum ſeruum perij: ꝛ ipſe eum michi obtulit. vt ꝛ. ff. loca. l. cum in plures. §. ſeruum.
m ¶ Imperitus. ſcilicet ſeruus. Azo.
n ¶ Terrore. ſ. extranei.
o ¶ Ex locato.i. ex conducto. vt. ſ. poſuit.

t ¶ Pertuderit, id eſt pforauerit.
v ¶ In factum. non eñ vinũ tetigit ſed cãm effuſiõis preſtitit. vñ non tenet directa aquil. ſed in factũ vt. ff. eo. l. qui occidit. §. pe. Accur.

Qui foueas. Qciderit. puta bos.
y ¶ Aq̄lia. vtili. vel in factũ. quia nõ ſuo corpore dedit damnũ. vt inſti. eo. §. fina.
z ¶ Obligati ſũt. ſed et interdicto q̄d vi aut clam. vt. ff. q̄d vi aut clã. l. ſi alius. §. penul.
a ¶ Nichil. id ē non. Accur.
b ¶ Denunciatũ eſt. nã tũc ceſſat. vt. ff. eo. l. ſi putator. Accur.

Quemadmodum. haberes. ſ. teneris niſi denũciaueris. vt ꝛ. ſ. l. proxi. diximus.
d ¶ Agere. ſcilicet negatoria. et ſic no. hic arg. cõtra eos q̄ dicunt negatoriã habere locũ demũ ſui tute amiſſa. vt. ff. de arbo. ce. l. ſi. Cauebit tñ mihi iferiori h deſtruēs. vt. ff. ad exhibē. l. theſaurus. et de glan. leg. l. i. Ac.
e ¶ Aliud eſt.i. diuerſum ē. Azo.
f ¶ Protexit.i. caput ꝓtectꝰ eſt in ſuo q̄ imitebat. licet ſup alterius domũ protendat. vt ꝛ. ff. vti poſſide. l. ſi duo. §. itē videamus. ꝛ. §. ſed ꝛ ſi. hic autē alius fecit in alieno: ꝛ ideo iure precidit etiã ſua auctoritate: vt h. ꝛ arg. C. de decu. l. generali. ꝛ. ſ. de ſer. vr. pdi. l. ſed ꝛ ſi inter me. nã non debʒ q̄s in alienũ ſic q̄rere vel facere. vt ꝛ. C. de me. ꝛ metal.

lib. xi. l. quoſdã. ſ꜒ ꝫ. ff. de reli. oſſa. l. i. pn. vbi etiã de ſuo nõ poteſt oſſa mouere ſine auctoritate maioꝛis ab alio illata. ſol. ſpãle ibi fauoꝛe religiõis. vt ⁊. ff. e. ti. l. ſunt pſone.
a ❡ Impacta. vt eñ pactũ alterũ alteri aſtringit: ita et hic quoqꝫ altera ab altera tenebat. vel. i. ipulſa. Accur.
b ❡ Feraculum. id eſt illñ q̃ recte ducitur nauis.
c ❡ Ad nauem. al's a naue ducendo. i. remouendo. al's ad nauẽ ducẽdo. i. ãte nauez: cũ retroire debeat.
d ❡ An tua. mutatio pſonaꝝ. Az.
e ❡ Nõ eẽ. vt ⁊. ff. ꝺ pub. l. ſi. ₰. ſi propter. nã nec ꝓ rebus ianimatꝭ agitur noxalit. vel. l. aql. niſi i caſu. vt ff. de dã. infe. ꝑtoꝛ ait. ₰. hoc edictũ.
f ❡ Itẽ labeo. ſupra poſuit cũ dominꝰ nauis vim inferẽtis dedit dãnũ: hic cũ dñs nauis vim patiẽns.
g ❡ Funes. ſ. nauis impulſe.
h ❡ Nullã actionẽ. vt ar. ff. eo. ſi q̃s fumo. ₰. fi. et. ff. de aq̃ plu. ar. l. i. ₰. de eo. ibi qꝫ ſi alit ⁊c. ⁊. ff. de icẽ. l. q̃ naufragium. ₰. qꝺ ait pre. ⁊. ff. de ꝑſcrip. ꝟ. l. q̃ ꝟuãdaꝝ. ⁊. ff. de bo. lib. l. q̃ cum ₰. ſi libertꝰ. in fi. ⁊. ff. de aq̃ plu. arc. l. ſi in meo. Accur.
i ❡ Fieri eſtimationẽ. imo vr̃ fieri q̃ſi ſpei. vt et. ff. de ac. emp. l. ſi iactũ. q̃ eſt cõtra. ſol. hec actio ſtricti iuris eſt: illa bo. fi. et iõ pꝫ latiꝰ in ea iudi. offi. Uel meliꝰ hec actio non dat niſi ꝓ ꝑterito dãno: et idcirco nõ eſtimatur futurũ. vt. ff. de ꝑua. delic. l. nũqꝫ. ₰. itez q̃ſitũ. ſed ar. ꝯtra notaui. ꝫ. e. liber homo. i. rñ. Azo.
k ❡ Probãdũ. ſi inſtrm̃ coꝝ veluti indago fuerit ab aliquo inciſum. nã nõ eſtimantur aues. Accur.
l ❡ Obruiſſet. ſ. culpa nautarum.
m ❡ Gubernatorẽ. nichilominꝰ ⁊ in exercitorẽ. vt inſti. de obli. q̃ ex q̃ſi delic. ₰. item exercitoꝛ. Et dic gubernatorem. ſ. retroductorem q̃ ſcꝫ ante vadit ducẽdo nauem.

no fecit. ❡ Si nauis tua ipacta[a] in meã ſcaphã dãnum michi dederit: q̃ſitum eſt q̃ actio michi cõpeteret: ⁊ ait Proculus: ſi in poteſtate nautaꝝ fuerit ne id accideret ⁊ culpa eorũ factũ ſit: lege aq̃lia cũ nautis agendũ. q2 parui refert an nauẽ imittẽdo: aut feraculũ[b] ad nauẽ[c] ducẽdo: an tua[d] manu dãnũ dederis. quia oĩbus his modis ꝑ te dãno afficioꝛ. Sꝫ ſi fune rupto aut cũ a nullo regeret nauis icurriſſet: cũ dño agẽdũ nõ eſſe[e]. ❡ Itẽ labeo[f] ſcribit: ſi cũ vi ventoꝝ nauis ipulſa eẽt in funes[g] anchoraꝝ alteriꝰ: ⁊ naute funes ꝑciſſent: ſi nullo alio modo niſi ꝑciſis funibꝰ explicare ſe potuerit: nullã[h] actiõez dãdam. Idẽqꝫ labeo ⁊ proculus ⁊ circa retia piſcatoꝝ in que nauis piſcatoꝝ inciderit eſtimauerũt. Plane ſi culpa nautaꝝ id factũ eſt, lege aq̃lia agenduꝫ. ſed vbi dãni iuria agit ob retia: nõ piſciũ q̃ iõ capti nõ ſũt fieri eſtimatõez[i]: cũ icertũ fuerit an caperẽt. Idẽqꝫ ⁊ i venatoꝛibꝰ: ⁊ i aucupibꝰ ẽ ꝓbãdũ[k]. ❡ Si nauis alterã ꝯtra ſe veniẽtẽ obruiſſet[l]: aut i gubernatorẽ[m] aut i ductoꝛẽ actionẽ cõpetere dãni iurie alphenꝰ ait. Sed et ſi tãta vis nauis facta ſit q̃ tẽperari nõ potuit: nullã in dñm[n] dãdã actionẽ. ſi autẽ culpa nautarũ id factũ fuerit: puto aq̃liã ſufficere[o]. ❡ Si funẽ q̃s quo religata erat nauis ꝑciderit: de naue q̃ perijt in factũ erit agendũ. Hac actione ex hoc legis capite de oĩbus aĩalibꝰ leſis ⁊ occiſis q̃ pecudes[p] nõ ſunt agendũ eſt: vt puta de cane: ſꝫ et de apro ⁊ leone, ceteriſqꝫ feris ⁊ auibꝰ idez erit dicendum.

❡ Etiã magr̃atꝰ tenet de dãno dato niſi id fecerit iuridice ſuũ offm̃ exequẽdo: preſertim ꝯtra rebellẽ ſeu reſiſtentẽ ſibi ſeu iuriſditioni. h. d. Bal.

❡ Magiſtratus municipales ſi dãnũ iiuria dederint: poſſe aquilia teneri. Nã cũ ⁊ pecudes aliq̃sꝰ pignoꝛi cepiſſet[r]: et fame eas necaſſet: dũ nõ patitur te eis cibaria afferre: in factũ[ſ] actio dãda eſt. Idẽ ſi dũ putat ſe ex lege cape pignus non ex lege cepit: et res tritas corruptaſqꝫ reddat: dr̃ legem aq̃liã locũ hr̃e. Qꝺ dicẽdum eſt ⁊ ſi ex lege pignꝰ accepit. ſi q̃d tñ magr̃atꝰ aduerſus reſiſtẽtẽ violẽtꝰ fecerit non tenebitur[t] aq̃lia. nã et ſi cũ pignoꝛi ſeruũ cepiſſet: ⁊ ille ſe ſuſpenderit, nulla datur actio.

❡ Dicta i vno capite legis intelligunt tacite repetita i alio capite eiuſdẽ legis. Bal.

❡ Hec ꝟba quãti in. xxx. diebus proximis fuit: ⁊ ſi nõ habent plurimi: ſic tamẽ eſſe accipienda[v] conſtat. Paulus.

Qui occidit[x] adulteꝝ deprehẽſuz ſeruũ alienũ: hac lege ñ tenebit. ❡ Pignori[y] datus ſeruꝰ ſi occiſus ſit: de

n ❡ In dñm. nec in aliũ. Et ſic collige hic a cõtrario in dñm dari quãdo non fuit fortuitus caſus.
o ❡ Sufficere. vt ſic ea intẽtata non detur in factũ contra exercitorem.
p ❡ Hac actiõe. pecudes. ſ. occiſe: ſꝫ ſi vulnerate agit ex hoc tertio capite. vt. ꝫ. eo. ſi ſuꝰ ſer. ₰. ſi quis alteri. ⁊ ₰. rupiſſe. ⁊ inſti. eo. ₰. capite.
q ❡ Aliq̃s. ſ. magiſtratus.
r ❡ Cepiſſet. nõ iure ⁊ ſciẽs: vt differat a ſequẽtibꝰ. Accur.
ſ ❡ In factũ. ⁊ nichilominꝰ vtilis aq̃lia: q2 vtraqꝫ ex eq̃tate dat. vt. C. e. l. ꝺ pecoꝛibꝰ. ⁊. ff. vi bo. rap. l. ij. ₰. ſi publicanꝰ. ⁊ ẽ ſile. ff. ꝺ noxa. l. ſꝫ ⁊ eo noĩe. not. q̃ ex hoc ₰. mgr̃atꝰ ꝯueniri. vt et. ꝫ. qꝺ me. cau. l. iij. ⁊. ff. de periculo. et cõ. rei vẽ. l. eũ q̃. ſꝫ ſi iure feciſſet nõ tenet. vt. ff. ꝺ iiur. l. iiuriaꝝ. ₰. i. ⁊. ff. de dã. iſe. l. ſi ſinita. ₰. ſi publicꝰ. q̃ ſunt arg. ꝫ. itẽ ꝫ. ff. qꝺ vi aut claꝫ. l. ſi aliꝰ. ₰. eſt ⁊ alia. ſolu. vt dices. ff. e. ſi q̃s fumo. ₰. i.
t ❡ Non tenebitur. cum iure faciat. ⁊ ſic non fuit in culpa. vt. ff. ꝺ iniur. l. iniuriarum. ₰. i. Accur.
v ❡ Accipienda. ex vi repetitõis. vt plene not. iſti. eo. ₰. deniqꝫ.
x Qui occidit. ſi eſt pr̃ põt quẽlibet occidere quẽ i opꝰ veneris inuenerit ⁊ vbicũqꝫ. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. pñ. et. l. ſe. ⁊. l. quod ait. Marito vero nõ omnẽ nec vbiqꝫ. vt eo. ti. l. marito. in priñ. et. ₰. i. al's autẽ punitur occidens. vt. C. ad legem iul. de adul. l. gracchus. Azo.
y ❡ Pignori. caſus eſt. dedit aliq̃s dãnum in re michi obligata a ſempronio: an creditoꝛi vl' debitoꝛi vl' vtriqꝫ cõpetat aq̃lia. debitoꝛi aũt ꝯſtat dari q2 dño. vt. ꝫ. e. l. itẽ mela. ₰. legis. ſꝫ ⁊ creditoꝛi dat i duobꝰ caſibꝰ. ſ. ſi amiſit perſonalẽ actionem. Itẽ ſi debitoꝛ nõ ſit ſoluendo. qui-

bus duob⁹ caſibus ſolū inquantū eſt ſuū debitū ei dat: in reſiduum ſi quid eſt debitori datur.

a ¶ Amiſit. p. xxx. an. tacēs: q2 lʒ nō poſſit vltra debitū petere. pōt tñ ꝑ pignoris retētionē ſeruare. ſʒ hoc nō valet: q2 hec ꝑſcriptio tpe hax legū nō erat. iō pone in iſtis actiōib⁹ q̄ iure iſto certo tpe finiebantur: vt redhibitoria ꝛ q̄to minoris hypotecaria vero in perpetuum.

b ¶ Putauerit. ſcʒ melius.

c ¶ Paſſum. i. eo qḋ erat debitum. Accur.

d ¶ Quātitatē. vt et alr̄. ꝟ. de pig. ac. l. ſi pignore.

e ¶ Amiſit. ſ. creditor. Azo.

f ¶ Utilis. quia actio legis aql. ꝑ corrupt; locū hʒ. hoc aūt non videt corruptū cum eo vſu ꝯſumatur ad quē eſt inuētū. vt ꝟ. de ꝑſcrip. v. l. q̄ ſeruādarū. in fi.

g ¶ Uidetur. no. hāc regulā. vt hic et ꝟ. vi bo. rap. l. ān̄pe. §. ſi cū fuū. et. ſ. ſi ſeru⁹ ſer. §. ſi q̄s iſulā. in fi. et ꝟ. ad legē corne. ḋ ſica. l. nichil. et ꝟ. loc. l. videam⁹. §. fi. ꝛ. l. q̄ domū. i fi. ar. ʒ ꝟ. ḋ ſer. cor. l. nerati⁹. §. ſunt eñi ꝛc. ꝛ. ſ. e. l. q̄ actione. §. celſ⁹. itē not. ꝙ gn̄alitas reſtringit cū culpa alicuius i faciēdo preceſſit ꝑpt quā dānū eſt ſecutū. itē no. ex hoc. §. ꝙ vbicūq; hʒ locū actio qḋ me. cā. vl' de dolo: ꝛ hec videt locū hr̄e q2 ꝛ ille exigūt dānum ſicut iſta. vt. ſ. qḋ me. cau. illud. §. fi. ꝛ de dolo. l. cū quis. et hic. ſed certe h̄ accipit dānum ꝑ deſtructione tm̄. ibi aūt largi⁹. vñ non ꝯcurrit hec cum illis ſemꝑ. Accur.

bitori actio cōpetit. Sed an ꝛ creditori dāda ſit vtilis: q2 ꝑt ītereſſe eius ꝙ debitor ſoluēdo non ſit: aut ꝙ litē tempore amiſit[e]: q̄rit. Sed hoc iniquū eſt ꝛ dn̄o ꝛ creditori eū teneri niſi q̄s putauerit[b] nullaʒ in ea re debitorē iīuriā paſſum[c]: cū ꝓſit ei ad debiti quātitatē[d]: et ſi quid amplius ſit conſecuturus ab eo vel ab initio in id qḋ amplius ſit q̄ʒ in debito: debitori dāda eſt actio. Et ideo in his caſibus in quibus creditori dāda eſt actio ꝑpt inopiā debitoris: vl' ꝙ litē amiſit[e] creditor q̄dē vſq; ad modū debiti habebit aq̄lie actionē: vt ꝓſit hoc debitori: ipſi aūt debitori in id qḋ debitum excedit cōpetit aq̄lie actio. ¶ Si q̄s alienū vinū vel frumentū cōſumpſerit: nō videtur dānum iniuria dare. ideoq; vtilis[f] dāda eſt actio.

¶ Nota ꝙ ille qui non preuidet qḋ preuidere debuit eſt in culpa. h. d. Bal.

¶ In hac quoq; actiōe q̄ ex hoc caplō orit ꝛ dol⁹ et culpa punit. Ideoq; ſi q̄s in ſtipulā ſuā vel ſpinā cōburēde ei⁹ cā ignē imiſerit ꝛ vlteri⁹ euagat⁹ ꝛ ꝓgreſſus ignis alienam ſegetē vl' vineā leſerit: req̄ram⁹ num iperitia ei⁹ aut negligentia id acciderit. nā ſi die ventoſo id fecit culpe reus eſt: nā ꝛ qui occaſionē dāni ꝑſtat dānū feciſſe videt[g]. In eodē crimine[h] eſt: ꝛ qui nō obſeruauit ne ignis lōgi⁹ ꝓcederet. At ſi oīa q̄ oportuit obſeruauit: vel ſubita vis vēti lōgi⁹ ignē ꝓduxit: caret culpa. Si vulnerat⁹ fuerit ſu⁹ nō mortifere: negligētia aūt ꝑierit: de vulnerato actio erit non de occiſo.

¶ Nota clamātem excuſari. et facit cōtra currētes equos: nā debēt dicere guarda guarda. h. d. Bal. Idem.

Si putator cū ex arbore ramū deiecerit vel machinari⁹ hoiem ꝑtereūtē occiderit: ita tenet ſi is[i] in publicū decidat: nec ille ꝓclamauit[k] vt caſ⁹ ei⁹ euitari poſſit. ſʒ muti⁹ etiā dixit: ſi in priuato[l] idē accidiſſet/ poſſe de culpa agi. Culpā aūt eſſe qḋ cū a diligēte ꝓuideri potuit nō eēt ꝓuiſum[m]. aut tūc denūciatū eēt: cū ꝑiculū euitari non poſſit[n]. Scd̄m quā rōnē nō multū refert: an ꝑ publicū an ꝑ priuatū iter fieret: cū plerūq; ꝑ priuata loca vulgo iter fiat[o]. Qz ſi nullū iter erit: dolū dūtaxat ꝑſtare dʒ: ne immittat in eū quē viderit trāſeūtē. nā culpa ab eo exigēda nō eſt: cū diuinare nō potuerit[p] an per eū locum aliquis tranſiturus ſit.

¶ Caſus quos nectit paritas equitatis et idētitas rationis non ſunt quo ad iuris diſpoſitionē ſeparādi. hoc dicit ſm̄ Oldra. Gaius.

Illud queſitū eſt an qḋ ꝓconſul in furto obſeruat qḋ a familia factū ſit. i. vt nō in ſingulos[q] det pene ꝑſecutio: ſʒ ſufficere id ꝑſtari qḋ ꝑſtādū foret ſi id furtū vnus liber feciſſet[r]: debeat ꝛ i actione dāni iniurie[ſ] obſeruari: ſed magis viſum eſt idē eē obſeruādū[t] et merito. Cū eñi circa furti actionē hoc idē ſit: ne ex vno delicto tota familia dn̄s careat: eaq; ratio ſimiliter et i actione dāni iniurie interueniat: ſequit vt idē debeat eſtimari[v]: ꝑſertim cum interdū leuior ſit hic cā delicti: veluti ſi

h ¶ Crimine. cum dolo preſumpto. Accur.

i ¶ Si putator. ſi is. ſ. ramus. Azo.

k ¶ Proclamauit. nō impune omittit denunciatio. vt hic. ꝛ inſti. e. §. itē. ꝛ. ꝟ. mā. inter. §. q̄ mā. ꝛ. l. ſi fideiuſ. §. ſi cum debitor. ꝛ. ſ. e. l. qui foueas.

l ¶ Si in ꝑuato. ſi per eū locū iter erat. vt. ꝟ. dicitur.

m ¶ Prouiſuʒ. ſic ꝟ. loc. ſi merces. §. penul.

n ¶ Nō poſſit. ſic ꝛ. ꝟ. de euic. ꝛ ſi reʒ quā. §. fi. in fi.

o ¶ Uulgo iter fiat. ſic ꝛ. ꝟ. tit. i. l. i. §. ij.

p ¶ Nō potuerit. nec debuerit. vt ꝛ. ꝟ. mā. l. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor. Accur.

q Illud queſitū eſt. ſingulos. i. noīe ſingulorum.

r ¶ Feciſſet. vt et ꝟ. ſi fami. furtū fe. di. l. i.

ſ ¶ Dāni iniurie. id eſt actiōe. l. aquilie.

t ¶ Obſeruādū. imo videt ꝙ non. vt. ſ. de iuriſ. om. iu. ſi familia. q̄ eſt ʒ. ſol. vt ibi. Itē ʒ ꝟ. de iniur. l. ſi plures. vbi plures iniurie cenſent: vbi ſunt plures in familia. ſʒ forte ibi loq̄tur ḋ ꝑuis pluriū. vel poteſt dici q̄ꝑuis dicātur plures iiurie. vna tn̄ fiat eſtiatio vt hic dr̄ ſm̄ azo. ꝑterea ibi dicit in actiōe iniuriaruʒ. hic in actōe dāni iiurie.

v ¶ Eſtiari. no. ꝙ vbi eſt eadē rō ꝛ ideʒ ius. ſic. ꝟ. de fonte. l. i. §. interduʒ. ꝛ. ꝟ. de adul. ſi poſtulauerit. §. ratio. ꝛ ar. ſ. de edē. l. q̄dā. §. nūmularios. ꝛ inſti. quod cū eo. §. iſtas. ꝛ. ſ. nau. caupo. ſta. l. nauta. §. fi. et. ꝟ. de bo. poſ. ex teſt. mi

k.l.i.circa prin.ſed ar.ↄtra.ff.de col.bo.ſi quis.in fi.l.rñ.
Itẽ ↄtra eſt vbicũq; inuenit̃ maxime in aliqua lege.deno
tat enĩ ꝙ alia rõ in altera:tñ idẽ ſtatuit̃ ius ſm azo.
a ❡ Dolo.furtum autem non fit ſine dolo.Accur.
b ❡ Deinde.i.ex interuallo.Accur.
c ❡ Delicta.vt ꝛ ff.de priua.deli.l.nũq̃.§.i.
d ❡ De occiſo.no.ꝙ ꝑpt̃ ↄtinuationẽ vnũ eſt delictũ lꝫ plura vulnera.nam ecõtrario q̃n̄q; vnũ eſt factũ ꝛ tñ plura delicta vt furtuꝫ:rapina:dãnũ iiuria.vt.ff.de pũa.delic.l.nũq̃.§.i.et facit.ff.de iniur.l.pretor.§.ſi plures.
S J ſuũ.tuũ.mutat perſonas.
f ❡ Fungi.i.eſtimari faciẽdo eſtimationẽ ſm eũ locũ vbi q̃s cogitur rñdere.ſunt enim varia ꝑcia rez.vt ff.de eo qđ cer.lo.iõ.ꝛ ff.ð ac.ẽp.rõ.§.fi.ꝛ ff.ad legem fal.l.ꝑcia rez.ꝛ l.i.l.fal.et.l.iij.§.fi.
g ❡ Redẽpturus eſſet.qđ ergo dicitur res tãtũ valet quãtum vẽdi põt:intellige cõmuniter.vt.ff.de iur.fiſ.nõ intelligit̃.§.diui fratres.et.ff.ad legeꝫ falci.l.iij.in prin.et.l.querebatur.ꝛ ff.ad trebel.l.i.§.ſi heres.
h ❡ Dãnũ.i.dãni eſtimationem.
i ❡ Potuim⁹.ſ.cõmunit̃.ꝛ ſic no.in.l.aq̃lia lucrum venire.ſic.ff.ne q̃d in loco pub.l.ij.§.merito.et.ff.reꝫ ra.ha.ſi commiſſa.ꝛ C.eo.ide nerati⁹.in prin.ſed ar.cõtra.ff.de aqua plu.arcen.l.i.§.ſicut.ꝛ ff.q̃ in frau.cre.l.patrem.ꝛ l.qui autem.in prin.ꝛ ff.de fur.ſi is.§.fi.
k ❡ Cogimur.vt impenſas vulnerato ſeruo.
l ❡ In dãnis q̃.l.aq̃lia.ſ.directa vł vtili.vt ꝛ ff.ð ꝑſcrip.v.l.quia.ꝛ hoc ſi eq̃tas ſuadeat actionẽ dari.alioq̃n cõtra.vt.C.eo.queadmodũ.l.ſed ſi tanta.
Q Uia retro accreuiſſe.i.nõ diminutum eſſe.Accur.

culpa ꝛ nõ dolo[a] dãnũ daret̃.

❡ Q̃n plura delicta diuerſis tpib⁹ ſunt facta de q̃libꝫ venit imponẽda pena.ſꝫ q̃n ſunt eodẽ tpe de vno punitur.Bar.

❡ Si idem eundem ſeruum vulnerauerit:poſtea deinde[b] etiã occiderit/tenebit̃ ꝛ de vulnerato et de occiſo:duo enim fũt delicta[c].aliter atq; ſi quis vno impetu pluribus vulneribus aliquẽ occiderit:tunc enĩ vna erit actio de occiſo[d].

❡ In actiõe legis aquilie venit intereſſe cõe nõ intereſſe affectiõis:ꝛ ꝑcia rez nõ metimur ex ſingulari affectõe ſꝫ eſtimatiõe cõi.h.d.Bal. Paulus.

33 S J ſeruũ[e] meũ occidiſti nõ affectionẽ eſtimandã eſſe puto:veluti ſi filiũ tuũ naturalẽ quis occiderit queꝫ tu magno ꝑcio emptũ velles ſꝫ quãti oib⁹ valeret.Sextus q̃ꝫ pedi⁹ ait:ꝑcia rez nõ ex affectione nec vtilitate ſingulorũ:ſꝫ cõiter fũgi[f].Itaq; eũ q̃ filiũ naturalẽ poſſidet:non eo locupletiorẽ eẽ ꝙ eũ plurimo ſi ali⁹ poſſideret redẽpturus[g] eẽt.nec illũ q̃ filiũ alienũ poſſideat tm̃ hr̃e quãti eũ pri vẽdere poſſet.In lege enĩ aquilia dãnũ[h] ↄſequimur:ꝛ amiſiſſe dicemur:qđ aut cõſequi potuim⁹[i] aut erogare cogimur[k].In dãnis[l] q̃ lege aquilia non tenentur:in factũ datur actio.

❡ T Itio ꝛ ſeio ſti Mar. chũ legauit:deliberãte ſeio cũ titius vẽdicaſſet legatũ:ſtichus occiſus eſt.Deinde ſeius repudiauit legatũ:ꝑinde titius agere poſſit:ac ſi ei ſoli legatus eſſet.

❡ Jus accreſcendi fingit retro ſicut aditio hereditat̃ etiã ſup re ꝑempta.Bal. Ulpia.

Q Uia retro accreuiſſe[m] dñium ei videt̃. Mar.

N Am ſicut repudiãte legatario[n] legatuꝫ/ heredis eſt actio ꝑinde ac ſi legatum nõ eẽt[o]:ita hui⁹ q̃q; actio eſt/ac ſi ei ſoli legatus eſſet.

❡ Heres nõ põt agere actõe legis aquilie ꝑ teſtatore occiſo.nã actio ĩpoſſibilis teſtatori:eſt ĩpoſſibił hr̃di.h.d.Bal.

❡ Si dñs ſuũ quẽ titi⁹ mortifere vulnerauerit libez ꝛ heredeꝫ eſſe iuſſerit:eiq;[p] poſtea meu[s] extiterit heres:non habebit meu[s] cũ titio legis aq̃lie actionem:ſm ſabini opinionẽ:q̃ putabat ad heredẽ actionẽ nõ trãſmitti:q̃ defuncto cõpetere nõ potuit[q].Nam ſane abſurduꝫ accideret[r] vt heres ꝑciũ quaſi occiſi cõſequat̃ ei⁹ cui heres extitit.M. ſi ex parte eũ dñs heredẽ cũ libertate eẽ iuſſerit:coheres eius mortuo eo aget lege aquilia[ſ].

❡ Obediẽtia debita vł ꝑmiſſa excuſat a delicto.h.d.Bal.

L Iber hõ ſi Iabole. iuſſu alteri⁹ dãnũ iniuria dederit:actio legis aquilie cuꝫ eo eſt qui iuſſit[t]:ſi mõ ius imperãdi habuit.ꝙ ſi nõ habuit:cũ eo agẽdũ eſt q̃ fecit.

N Am ſicut.legatario.qui ſolus eſt.Jo.
o ❡ Non eſſet.repudiatũ ergo legatum ꝑ non legato eſt.vt hic.et.ff.ſi cer.pe.ꝑinde.§.i.et.C.eo.ſi dominus.§.i.ꝛ ff.de leg.i.l.ſeruum filij.§.i.in fi.et.l.ſi tibi hõ.§.cum ſeruus.ꝛ l.legatarius.§.ſi legatum.
p ❡ Eiq;.ſ.ſeruo ĩſtituto:ac nũc liberto.
q ❡ Competere nõ potuit.quomõ enĩ viuens eſtimationem ſui vt mortui peteret:et ſic eſt iuris impoſſibilitas.
r ❡ Accideret.vt C.eo.l.huic.§.fi.et l.q̃z.facit.ff.de his qui deie.vł effu.ſi vero.§.hec auteꝫ actio.in fi.
ſ ❡ Aquilia.pro hereditaria portione q̃ heres eſt.nec ob.C.eo.l.inde neratius.quia ibi ſubſtitut⁹:hic coheres.
L Iber homo.q̃ iuſſit.et nichilominus cum eo q̃ paruit ſm quoſdaꝫ.vt.ff.de act.ꝛ ob.l.ſeru⁹.ſed ſm nos non tenetur obediens.vt.ff.de regu.iur.l.ad ea.et vt hoc plene videas:quero qualiter tenetur obediens ſi habuit ius imperãdi:cuꝫ ſm hoc iure fiat non iniuria:ſi in ea re imperandi ius habuerit:vt quia ſeruum alienum cum ſua vxore inuenerit.vt.C.l.iiij.ꝛ l.qui occidit.aut ſi habuerit ius imperandi aliud non hoc:vterq; debet teneri:non ſolus qui iuſſit cũ ei in dãno dãdo ſicut ĩ piratica faciẽda parere nõ tenear̃.vt.d.l.ff.de actio.et obli.l.ſeruus.nã cum ſeruus non teneatur domino in talibus parere:ergo nec ciuis magiſtratui vel filius patri.vt.C.de arbi.ſi cum dies.§.in compromiſſo.vnde ſi paruit magis q̃ȝ ſeruus debet teneri.Rurſus ſi ius imperandi non habet:cur non tenetur.vt.ff.quod vi aut clam.aut qui.§.ſi quid.

maxime cũ al's facturꝰ nõ erat. vt. ff. de iniur. nõ ſolũ. §. proculus. Idẽ ſi al's facturus erat: q: nõ oportet eiꝰ maliciã augeri mãdãdo. vt. ff. de ſer. cor. l. i. §. ꝑſuadere. ⁊ ſic huiꝰ l. diſtictio nulla eẽ vr̃. Sol. ad ꝓdicta. hic p̃r vl' magiſtratꝰ ius iperãdi al's hẽbat nõ in ea re quã iuſſit fieri, obediẽti aũt iõ ſuccurrit̃ q: non erat atrox delictũ. nec ei occidere hoiez vl' liberũ vl' ſeruũ alienũ iuſſit: vel furtũ facere magne rei. vel rapinã. eſt eñ grauius delictũ rapina ꝙ̃ dãnũ datũ iniuria: cũ ex ea q̃s criminaliter accuſetur itẽ pecuniariter i quadruplũ. itẽ ex furto in duplũ vl' quadruplũ. ſʒ ex dãno ab initio in ſimplũ tm̃ ẽ actio itẽ ex furto vel rapina: vel iniuria non agit̃ niſi dolꝰ intercedat: hic vero ſecus. vt. s. e. illud. huiꝰ aũt qui paruit dolus nõ affuit nec culpa. vñ non tenet̃. vt h̃ et. ff. de regu. iur. l. nõ videt̃. §. q̃ iuſſu ⁊. l. is dãnum. ⁊. ff. q̃d vi aut clã. l. is q̃ in pu. §. ſi tutoris. item ex precio rei minꝰ vel maiꝰ videtur delictum vt. ff. de incen. ru. naufra. l. pedius. §. i. Sciendũ eſt ergo ꝙ quedã ſunt in quibꝰ omnino parere dʒ filiꝰ patri vel ſeruus dño vt ea in quibꝰ nullum delictũ verſatur. alia ſunt in quibus non cogitur parere filius vel ſeruus vel ciuis magiſtratui: ſi tñ pareãt excuſantur. vt in actione l. aquilie ⁊ interdicto q̃d vi aut clam. alia ſunt in quibus omnino parere non debẽt vt in atrocioribus in quibus ſi pareant vterqʒ tenetur. itẽ q̃d ſubijcit ꝙ ſi non habuit ius imperandi ꝙ tenetur q̃ fecit: ſupple ⁊ nichilominus qui iuſſit. vt. ff. de iniu. non ſolũ. §. proculus. ⁊. ff. de aqua plu. arcen. ſi colonus. in fi. ⁊. ff. de dãno infec. l. damni. §. ſi mandato. que ſunt contra. ⁊ de reg. iur. l. ad ea. ⁊. l. nõ videtur. §. qui iuſſu.

Rapina grauior eſt ꝙ̃ dãnũ iniuria datum.

Filiꝰ et ſeruꝰ nõ ſp̃ tenet̃ parere pr̃i vel dño.

a ¶ Actio eſſet. ſcʒ conteſtata. Accur.

b ¶ Agitur. a dño quadrupedis. ⁊ dic poſt lit. cõteſta. ſup pauperie fuit occiſa. vt. s. ti. i. l. i. §. ſi poſt.

c ¶ Ad corpus. ſcʒ tantum.

d ¶ Ad cauſam. i. ad vtilitatem. Azo.

e ¶ Eius. pecudis.

f ¶ In quo. i. ꝓpter quod.

SI eo tempore. a ſeruo. quid ſi a te: R̃ñ. vt. s. de rei vendi. ſi homo.

h ¶ Recte. ſecus in pe. he. vt. s. de pe. he. ſʒ ⁊ ſi le. §. conſuluit. ⁊ in ſeruo cor. vt. ff. de ſer. cor. l. i. §. qui bona. Ac.

¶ In lege aquilia venit intereſſe in rẽ et caſus ſupueniens poſt lit. cõteſta. in re q̃ erat in facultate ſoluendi nõ excuſat debitorem. h. d. Bal.

¶ Si quadrupes cuiꝰ nomine actio eſſet[a] cũ dño ꝙ pauperiẽ feciſſet ab alio occiſa eſt et cum eo lege aq̃lia agit̃[b] eſtimatio nõ ad corpus[c] q̃drupedis ſʒ ad cãm[d] eius[e] in quo[f] de pauperie actio eſt referri debet: et tanti dãnandus eſt is q̃ occidit iudicio legis aq̃lie quãti actoris intereſt noxe potius deditione defungi: ꝙ̃ litis eſtimationẽ preſtare. Idem.

SI eo tempore quo tibi ſeruus meus quẽ bona fide emiſti ſeruiebat: ipſe a ſeruo[g] tuo vulneratus eſt: placuit oĩmodo me tecum recte[h] lege aquilia experiri. Pompo.

QUintus mutius ſcribit: equa cum in alieno paſceretur in cogendo[i] quo pregnãs erat eiecit[k]. querebatur dñs eius poſſet ne cuʒ eo qui coegiſſet lege aquilia agere: q: equã in eijciẽdo ruperat. ſi percuſſiſſet aut conſulto vehementius egiſſet: viſum eſt agere poſſe[l]. Pompo.

QUãuis[m] alienuʒ pecꝰ in agro ſuo q̃s dep̃hẽderit: ſic illud expellere dʒ q̃modo ſi ſuum[n] dep̃hendiſſet: q̃m ſi quis ex ea re damnum ceperit[o]: habet proprias actiões[p]. Itaqʒ q̃ pecus alienũ in agro ſuo dep̃hẽderit: nõ iure id icludit[q]. nec agere illo͛ aliter dʒ: ꝙ̃ vt ſupra diximus quaſi ſuum: ſed vel abigere[r] debet ſine dãno: vel admonere dñm vt ſuũ recipiat. Paulus.

IN lege[s] aquilia ſi deletum cyrographum michi eſſe dicã: in quo ſub conditiõe michi debita pecunia fuerit: et interim teſtibus id q̃qʒ[t] ꝓbare poſſim qui teſtes[v] pñt nõ eſſe eo tp̃e quo ꝯditio extiterit: ⁊ ſi ſũmatim re expoſita ad ſuſpitionẽ iudicẽ adducã: debeã vincere[x]. Sʒ tũc ꝯdẽna

Quintꝰ. in cogẽdo. i. dũ cogeret̃ in quadã ſtructura.

k ¶ Eiecit. ſcʒ illud.

l ¶ Poſſe. ſ. aquil. directa. vt iſti. e. §. ceterũ. ſi aũt nõ tetigit tunc in factũ. vt. ff. e. l. ſi boues. ⁊. l. ſi.

Quãuis. al's incipit lex q̃uis: al's non ſed. §. pomponi. q̃uis ⁊c̃.

n ¶ Si ſuũ. no. i re aliena debere quem facere vt in ſua. vt. ff. de ſol. l. i.

o ¶ Cepit. i. paſſus fuerit.

p ¶ Actiões. ſ. de paſtu pecoris. vt ⁊. ff. de preſcrip. v̄. l. qui ſeruandarũ in fine.

q ¶ Includit. animo celandi.

r ¶ Abigere. i. deducere. Ac.

IN lege. i. in actione. l. aq̃lie. ſm Azo.

t ¶ Id quoqʒ. i. ꝙ pecunia ſub cõdi. fuerit debita: q: ꝓmiſſioni interfuerũt. q. d. nõ tm̃ ꝓbare poſſum deletionem: ⁊ ꝙ ita erat ibi ſcriptũ: ſʒ etiã hoc id ẽ p̃ncipale debitũ. ſi eñ ita eẽt ibi ſcp̃tũ ⁊ deletionẽ tm̃ poſſeʒ ꝓbare ſine dubio nõ ageret̃ aq̃li. q: nõ ſeq̃t̃ ſi ita ꝓbo deletũ: ⁊ ita priꝰ ſcriptũ: ꝙ ita fuerit debitũ: q: q̃ſi exẽplũ eſt. ar. ff. de fi. inſtr. q̃cũqʒ. ⁊. C. de eden. aut. ſi quis i aliquo documẽto. ſʒ ꝯ. C. de ꝓba. ſi de poſſeſſione. ſʒ ibi aduerſario ſurripuerat. ⁊ quia de ipſa ꝓmiſſione conditionali habebã teſtes videbat̃ me non poſſe aq̃lia agere. ſʒ cõtra eſt: ſi tamẽ p̃ſumat̃ a iudice eos non eẽ futuros exiſtẽte conditione vt ſubijcit.

v ¶ Qui teſtes. i. q̃s veriſimile eſt ꝙ nõ ſint eo tp̃e. vbi gratia ſi ſint ſenes vel aduene cito receſſuri. vt. ff. ad carbo. l. iij. §. due. ⁊ hoc ſummatim dʒ exponi. ⁊ ſi non petat̃ calũnioſe ꝯdẽnabit̃ reus. nã ſi veriſimile eſt ꝙ p teſtes tp̃e exiſtẽtis cõditiõis poſſet ꝓbare nõ ageret. illud autẽ ſummatim nõ ꝓbat̃ ſʒ plene ſit pecunia debita ſub condi. eo cyrographo vel nõ. et no. de ſummaria cognitione ſimilia vt dices. ff. ad exhiben. l. iij. §. ſciendũ eſt. regulariter aũt cõtra. vt. C. de iudi. l. iudices.

x ¶ Debeã vincere. imo vr̃ ꝙ nõ tribꝰ rõnibꝰ. ꝓma q: ſi tp̃e cõditionis exiſtẽtis iam ſupſint teſtes nõ agã tunc aq̃lia: q: ꝓbatiões alias hẽo. vt. ff. de furt. l. q̃ tabulas. §. inde põt. ⁊. §. apoca. ⁊. s. de edẽ. l. argẽtariꝰ. §. cũ aũt ⁊. s. e. l. q̃ occidit. §. i. ſi aũt nõ ſupſint: nec tũc agã q: potuerã petere eos publicari ad eternã rei memoriã. vt i auten. de teſti. §. pe. col. vij. ⁊. ff. de teſti. l. curent. q̃ ſunt ꝯ. vñ non videor pati dãnũ hac rõne. ⁊ ſi pẽdẽte ꝯdi. agã: ſimiliter

videoꝛ excludi cū habeā aliud auxiliū: q̃ poſſum petere publicari teſtes. Sꝫ rñ. ꝙ hic loquiẗ qñ pen. ꝯdi. agiẗ aq̃l. qꝺ pōt: ſꝫ ꝓbatiōes alias hēat ſi ꝑuiſſeet ꝙ nō ſuꝑ ſint exiſtēte ꝯditōe: qꝺ ſūmatim iudex ꝓcedet habita cognitōe. nec deletoꝛ pōt obijcere agēti ꝙ nō poſſint publicari teſtes ꝓpẗ delictū ſuuꝫ. vt dr̃. ı̃. eo. l. añpe. ⁊ ibidē notaui. vł hoc auxilium publicādi hꝫ actoꝛ quodam ſuo extraordinario iuř. Quidā tñ dicunt ꝙ nichilominꝰ exiſtēte cōditiōe aget aq̃lia: lꝫ alias ꝓbationes hēat: minꝰ tñ ꝯſequitur agēdo: q̃ minus dānū eſt q̃ ſi nullas alias haberet: et qꝺ dr̃ ibi in. d. ⸿. apocha. in fi. ibi nichil michi videẗ itereſſe: ita exponūt. i. non videẗ dñia eē ſi ſint etiā alie ꝓbatiōes ⁊c. ſꝫ hoc nō vꝫ: q̃ q̃re tunc differret exactio. certe imo ñ differẗ. vt ⁊. ı̃. de ꝯdi. fur. l. ſi ſuꝰ. ⸿. ꝙ ſi pēdēte. ⁊. ı̃. de tab. exhi. locuꝫ. ⸿. cōdēnatio. ꝓma ſ̃ ꝑioꝛ eſt. ⁊ ſic exactio differaẗ: et eſt ſpeciale ne ꝯdicāt due mō dicte. ll. ſecūda eſt rō q̃re nō videar debere vincere: q̃ quō vicā cū añ ꝯdi. nichil ago. vt. ſ̃. qñ di. vſufr. le. ce. l. i. l fi. ſꝫ dic agi h̃ ꝓpẗ p̃ſens dānū. vt ⁊ ſtati dices i ſolutōe ꝯrū. Itē tertia eſt rō ꝙ nō vicā: q̃ iudiciū nō eſt de futuris. vt. ſ̃. de iudi. l. nō quēad. q̃ eſt ꝯ. ſo. hic p̃ſens dānū ⁊ p̃ſens obligatioꝛ p̃ſens actio eſt. ⁊ p̃ſens cā. i. factū ⁊ p̃ſens ſnīa ſed nō exactio vel executio. vel dic ꝙ eſt mirabile ⁊ ſpeciale ⁊ notabile in aq̃lia. ſunt ⁊ alia vt pena inficiatiōis: ⁊ ſolutū indebitū ex ea cā. item ꝙ veniat culpa leuiſſima. Tertia poſitio. q̃dā tñ dicūt ꝙ h̃ inducunẗ teſtes vt publicenẗ qꝺ nō placet azo. q̃ ſic ſe actoꝛ excluderet ab aq̃lia parādo ſibi alias ꝑpetuas ꝓbationes. vt ⁊ mō notaui. ſꝫ ipi dicūt nō agi hic aq̃lia nec hoc hic dr̃. ⁊ qꝺ dicit in fi. ꝯdēnatōis: ⁊ ꝯdēnatio. ſ. faciēde ⁊ faciēda: ⁊ in ꝑn. l. in. l. aq̃lia. nō dices. i. in actōe. ſꝫ in tractatu aq̃l. ⁊ eſt plana hec lectura: ⁊ debeo vincere i eo qꝺ peto. peto autē fieri ꝓbationē: ⁊ ſic fertur interlocutoria ſuꝑ hoc. ex p̃dictis patet tribꝰ modis intelligi hāc legē. vt ex hac glo. colligitur. Accur.

Judicium de futuris nō eſt.

a ⸿ Exactio. no. mirabile. ſ. actionē in factū ex re iudi. vltra quadrimeſtre vel bimeſtre tēpus extendi: al's contra. vt. C. de vſuris rei iudi. l. ij. ⁊. ı̃. de re iudi. l. debitoribus. ⁊ facit. ſ̃. de peti. here. qꝺ ſi in diem. Accur.

tionis exactio[a] cōpetit cū debiti ꝯditio extiterit. Nā ſi defecerit[b]: condēnatio nullas vires habebit.

⸿ Pro teſtamēto deleto non cōpetit actio legis aq̃lie teſtatori: ſed heredi vel legatario. hoc dicit Bal. **Vlpianus.**

SI q̃s teſtm̃ deleuerit: an dāni iiurie actio cōpetat videamꝰ. et Mar. lib. v. dige. dubitās negat competere. quēadmodū enim inq̃t eſtimatio habebitur[c]. Ego autē apud eum notaui in teſtatore quidē hoc eſſe verū. q̃ qꝺ intereſt[d] eius eſtimari nō pōt: verū tamē in herede vel legatarijs diuerſum[e]: q̃bꝰ teſtamēta pene cyrographa[f] ſūt. ⸿ Ibidem Marcel. ſcribit cyrographo deleto cōpetere legis aq̃lie actionem.

⸿ Secretarius tenetur ad intereſſe ſi reuelat ſecretū. h. d. ⁊ ad hoc allegaẗ iſte. ⸿. Bal.

⸿ Sed ⁊ ſi q̃s tabulas teſtamēti apud ſe depoſitas deleuerit[g] vel pluribꝰ p̃ſentibꝰ legerit: vtilius eſt in factū et iniuriarū actiōe agi: ſi iniurie faciēde cā ſecreta iudiciorū publicauit[h]. ⸿ Interdū euenire Pōpo. elegāter ait: vt quis tabulas delēdo furti non teneatur: ſed tm̃ dāni iniurie. vt puta ſi nō aio furti faciēdi: ſꝫ tm̃ dāni[i] dādi deleuit. nam furti nō tenebiẗ: cū facto[k] eti̅ etiam animum furis furtum exigit[l].

QUi tabulas teſtamēnti depoſitas aut alicuius rei inſtrumentū ita deleuit vt legi nō poſſit depoſiti actione: ⁊ ad exhibēdū[m] tenetur: quia corruptā rē reſtituerit aut exhibuerit: legis quoq̃ aquilie actio[n] ex eadem cauſa cōpetit. Corrupiſſe enim tabulas recte diceẗ et qui eas interleuerit. **Iulianus.**

⸿ In lege aq̃lia venit dānuꝫ datum etiā hereditate iacente. h. d. Bal. **Pomponius.**

OB id qꝺ anteq̃ hereditatem adires dānū admiſſuꝫ i res hereditarias eſt[o] legis aq̃lie actionē habes: qꝺ

b ⸿ Defecerit. ſ. conditio. Accur.

SI quis. habebitur. al's habebitur. al's habetur et al's inhibetur. Accur.

d ⸿ Intereſt. qꝺ dr̃ nō intereſſe teſtatoris verū eſt ꝓpẗ relicta. ſꝫ nōne pōt intereſſe ꝓpẗ linū ⁊ cerā: filū ⁊ ſimilia. Rñ. ſic ꝓpter q̃ agitur aq̃lia.

e ⸿ Diuerſuꝫ. ıꝺ diuerſū q̃ eoꝝ intereſt: non tñ ap̃it ꝙ aq̃lia deẗ. eſt tñ veꝝ ꝙ daẗ heredi tate adita: ſꝫ puꝰ facta deletiōe datur de dolo. vt. ı̃. e. l. q̃ tabulas. in fi. ⁊. ſ̃. ꝺ dolo. l. ſi q̃s tabulas. in fi.

f ⸿ Pene cyrographa. nō ꝑe. nā cyrographū diciẗ ſcriptura quā q̃s ſua manu emittit in ſuū p̃iudiciuꝫ: qꝺ teſtatoꝛ nō facit. vel largiꝰ accipe cyrographū ꝓ q̃libet iſtro. et dic ꝙ pene diē q̃ heres neminē habꝫ obligatū: magis aūt ipe obligatur creditoꝛ ꝑo hꝫ. itē q̃ in cyrographo verẗ lucrū tm̃. in teſtō etiā onꝰ ſm azo. et ſm hōc dictio q̃bꝰ/ad heredes tm̃ referẗ. Ac.

Cyrographū q̃d ſit.

g ⸿ Deleuerit. poſt aditā hereditatem. Accur.

h ⸿ Publicauit. pauꝑtatē teſtatoris manifeſtando. vt C. qñ ⁊ q̃bus quarta pars. l. ij. ⸿. ſed vbi. azo. ⁊ le. cor. de falſis teneẗ. vt. ı̃. de penis. ſi q̃s aliq̃d. ⸿. qui viui. ⁊ etiam iniuriarum. vt. ı̃. depo. l. i. ⸿. ſi quis tabulas.

i ⸿ Dāni. ſed et ſi nō habuit animū dāni dandi teneẗ. vt. ſ̃. eo. ſed ⁊ ſi. ⸿. iniuriā. et. l. ſi ſeruus ſer. ⸿. ſi fornicarius. et in puero. vt in. ⸿. ⁊ ſi puerū. in. l. ſi ſeruus ſer.

k ⸿ Cum facto. i. cum contractatione.

l ⸿ Exigit. ſ. vt ſit furtū. cū furtū ſine affec. ⁊c. vt inſti. de ob. ex delict. ⸿. placet. vt q̃ erat debitoꝛ q̃ ſurripuit.

QUi tabłas. ad exhibēdū. hac actiōe videẗ nō teneri ꝑrioꝛ. l. C. ad exhi. l. exhibitōis. q̃ ē ꝯ. ſo. ibi ñ erat mutata forma rei. hic ſic. ar. ı̃. ad exhi. l. iulia. ſcribit. ⸿. ſed ſi q̃s. ſcꝺo q̃ alibi dr̃ dari de dolo: qꝺ non eſſet ſi hic dareẗ. vt. ſ̃. de dolo. l. ſi q̃s tabulas. q̃ eſt ꝯ. ſol. hic depoſite erāt vt heredi reſtituerenẗ. ibi vt ꝑpetuo eſſent apꝺ depoſitariū. vel hic tabularū dñs: ibi nō. vel hic hereditatem adūt: ibi non. vel ſolue vt ibi.

n ⸿ Aq̃lie actio. ſ. vtilis. vel in factū. vt. ſ̃. l. ꝓri. ⸿. pe.

OB id qꝺ. eſt. i. ob id dānū qꝺ ⁊c. azo. ſed videtur nō dari occaſione talis rei heredi actio furti. vt. ı̃. de furtis. l. hereditarie. que eſt contra. ſolu. aliud in actiōe

furti: vt ibi. et aliud in actione iſta.
a ¶ Appellat. vt. ſ. eo. item mela. §. legis.
b ¶ Non vtiq. ſ. tantum. Jo.
c ¶ Modo. ſi preſentem dñm tantum appellaret.
d ¶ Ad eum. ſcilicet heredem. Jo.

cau. maio. l. necnon. §. ſed quod eis. Azo.
f ¶ Tenebor. ſ. ratione iſpecta potiꝰ q̄ meo cogitatu. vt. ī. de iiur. l. eū q̄. §. ſi iiuria. ꝛ. ī. qꝺ vi aut clā. l. aut. §. et ſi qs dū. ꝛ. ī. ꝺ ſer. cor. l. doli mali. §. ſi qs dolo. ſʒ ar. ꝫ. ī. ꝺ iiur. itē apꝺ. §. iterdū. ꝛ. l. ſi cū ſuo. ſʒ illꝺ i illa actōe iiuriarū:

e ¶ Poterit. ē eñ hec actio pſonal: vñ ad vniuerſalez nō ſpālē ſucceſſorē trāſit ſicut nec alie p̄ter duas. i. actōez q̄ orit ex interdicto ꝺ iti. actuq pua. vt. ī. de iti. actuq pua. l. ij. §. hoc intdictū. ꝛ. §. ſʒ et ſi qs. Et p̄ter illā q̄ orit ex iterdicto quod vi aut clā. vt. ī. qꝺ vi aut clā. l. is q̄ i puteū. §. ſed et ſi poſtea. ſm Azo.
f ¶ Ob id. ſcilicz dānum.
g ¶ Et hoc alit. ſcʒ q̄ dixīmꝰ. Ac.
h ¶ Debuiſſe. ne melioris cōditionis ꝛc. vt. ī. qꝺ vi aut clā. l. ſeruus.

In lege. leuiſſima. niſi in duobus caſibꝰ. vt ſ. e. ſi putator. ꝛ. ī. de acq. re. do. homo liber. §. i. Ac.
k ¶ Teneri. ꝛ in ſolidum.

Scientiā. potuerit. vt et C. de noxa. ſi ſuꝰ igno. ꝛ hoc ſiue ꝺ iure ſiue de facto potuit phiberi. vt. ī. de noxa. l. in oībus. ſm Azo.
m ¶ Seruo. ſ. rōne expēſaꝝ ꝛ operaꝝ. vt. ſ. e. ſi ſeruꝰ ſer. §. rupiſſe.
n ¶ Si meū ſeruū cū liberū. forte idē factūrꝰ ſi ſciſſet vt i iiuria. vt. ī. de iniur. itē apud. §. interdum.
o ¶ Tranſilirēt duo. ſ. hoīes.

poſt mortē eius cui heres ſis: acciderit. Dñz eñ lex aquilia appellat[a] nō vtiq[b] eū qui fuerit tūc cū dānū daret. Nā iſto modo[c] nec ab eo quidē cui heres quis erit trāſire ad eū[d] ea actio poterit[e]: neq ob id[f] qꝺ tūc cōmiſſum fuerit: cū in hoſtiū ptāte eſſes/ agere poſtliminio reuerſus poteris. ꝛ hoc aliter[g] cōſtitui ſine magna captiōe poſthumoꝝ liberoꝝ qui parētibꝰ heredes erūt nō poterit. Eadē dicemꝰ ꝛ de arboribꝰ eadē tēpore furtim ceſis puto eodē dici poſſe etiam de actione qꝺ vi aut clā: ſi modo quis aut phibitus fuerit aut apparuerit eū intelligere debuiſſe[h] ab eis ad quos ea hereditas ptinet ſi rē ſciſſent phibitum iri. Ulpianus.

In lege aquilia ꝛ leuiſſima[i] culpa venit. Quotiēs ſciēte dño ſeruꝰ vulnerat vel occidit: aqlia dñm teneri[k] dubium non eſt. Paulus.

Scientiā hic p patiētia accipimꝰ: vt q̄ phibere potuerit[l]: teneat ſi nō fecerit.

¶ Nota q̄ lʒ vulneratꝰ ſit liberatus tñ pōt agi de vulnere qꝺ no. ꝛ tene menti. Bal.

¶ Lege aqlia agi pōt ꝛ ſanato vulnerato ſeruo[m]. Si meuz ſeruū cū liberū[n] putares occideris: lege aqlia teneberiſ. Cū ſtramēta ardentia tranſilirēt[o] duo cōcurrerūt: amboq deciderūt ꝛ alter flāma cōſumptꝰ eſt: nichil eo noīe agi poteſt ſi non intelligitur vter ab vtro euerſus ſit[p].

¶ Quod fit ad defenſam penam non meretur. h. d. Bal.

¶ Qui cum aliter tueri ſe nō poſſent dānū culpa dederint innoxij ſunt: vim eñ vi[q] defendere oēs leges/ omniaq iura pmittūt[r]. ¶ Sed ſi defendēdi mei cauſa lapidē in aduerſariū miſero: et nō eū ſed pretereūtē pcuſſero: lege aqlia tenebor[ſ]. Illū eñ ſolū q̄ vim infert ferire ɔcedit: ꝛ hoc ſi tuēdi dūtaxat nō etiā vlciſcendi[t] cā factū ſit. ¶ Qui idoneum parietem ſuſtulit: dāni iniuria dño eius tenetur. Ulpianꝰ.

Si vulnerato ſuo lege aquilia actū ſit[v]: poſtea mortuo ex eo vulnere agi lege aquilia nichilominus poteſt.

Sed ſi priore Julia. iudicio eſtimatione facta/ poſtea mortuo ſuo de occiſo agere dñs iſtituerit: exceptione doli mali oppoſita cōpellet vt ex vtroq iudicio nichil amplius conſequatur/ q̄ ɔſeq̄ deberet ſi in initio de occiſo homine egiſſet[x].

¶ Diuerſitas factoꝝ exigit diuerſitatē penarū. h. d. Bal.

Si ſeruꝰ ante Paulꝰ. aditā hereditatē dānū in rē hereditariā dederit[y]: ꝛ liber factus in ea re dānuz det: vtraq actiōe tenebitur[z]: quia alterius[a] et alterius facti heres[b] ſunt. Ulpianus.

Si qs fumo[c] facto apes alienas fugauerit vel etiā necauerit: magis cauſaz mortis p̄ſtitiſſe videt q̄ occidiſſe: ꝛ iꝺ in factū actione tenebitur.

ſecꝰ i iſta. vl' dic vt no. l. ꝺ. §. ſi iiuria. itē ar. ꝫ. ī. de his q̄ in teſt. delē. l. ij. ibi nō magis q̄ ſi ꝛc.
t ¶ Ulciſcēdi. no. q̄ icōtinēti lʒ vim vi repellere. ꝛ eoꝺ mō. itē nō ad vltionē ſʒ ad defenſionē. vt ſ. ꝛ. ī. e. ſi ex plag. §. i. ꝛ. C. vñ vi. l. i. ꝛ. ſ. e. ſʒ et ſi quēcūq. circa pn. ſʒ vr̄ ēt ad vltionē permitti. vt. C. de metat. l. deuotū. q̄ ē ꝫ. ſʒ certe nomē vltiōis pōit ibi p defenſiōe ſicut in pſalterio ponit in q̄buſdā libris defenſorē ꝛ i alijs vltorē. et ponit ita i Eſaia ꝛ ſic ēt i. C. qñ li. vnicuiq ſe vin. l. i. i fi. ibi infaz ꝛc. ſʒ io. itē ad idē ꝫ. ī. de bo. q̄ lib. l. q̄ cum maior. §. ſi libertꝰ. in fi. §. ſʒ ibi ciuilit. ſ. corā iudice recōueniēdo eū ſe vlciſcebatur.

Si vulnerato. actuz ſit. de vulnerato. Ac.

Sed ſi priore. egiſſet. ſic. ī. de act. emp. l. ex empto. §. etiā. i fi. §. et. ī. de euic. l. q̄ꝛ dicit. Accur.

Si ſuꝰ. dederit. dolo vel lata clpa ꝺ q̄ ſolo tenet liber factus actiōe i factū i duplū poſtq̄ fuerit liber factꝰ. vt. ī. ſi qs teſt. li. eſſe. iuſ. fue. l. i. i pn. et. §. i. ex alio aūt fctō tenet. l. aql. vt ſubiicit.

p ¶ Euerſus ſit. ar. cōtra. ſ. e. itē mela. §. ſed ſi plures. ꝛ. ī. ꝛ. i. l. i. in fi. ꝛ. l. ij. Accur.
q ¶ Uim enim vi. vt. ſ. de iuſti. ꝛ iur. l. vt vim. ꝛ. ī. quod me. cauſa. l. ſed ꝛ partus. §. i.
r ¶ Permittunt. eo ipſo q̄ non prohibēt. vt. ſ. ex qui.

z ¶ Tenebitur. de culpa leuiſſima.
a ¶ Alterius. primū enim parit actionem in factum vt dixi. ſecundum actionem legis aquilie.
b ¶ Heres. ſ. actiones.

Si qs fumo. qꝺ dicitur pſequi in vi paſſiui. Accur.

a ¶ Ut videatur.i.preſumatur.
b ¶ Iniuria.i.non iure. Accur.
c ¶ Attulerit.i.vt dānū datū hoc ipſo ꝙ ñ ꝯ̃iuſt datū vi deat.i.pſumat ꝙ attulit iuriā.i.culpā:cū ipſo dāno ſm Jo.⁊ ſic culpa pſumit.vl' dic ſm azo.plani⁹.ſȝ ī idē reci dit. hoc ipſo ꝙ eſt dānū datum pſumat nō iure datū niſi ↄtra pbet:vt l exēplo qꝺ ſubijcit niſi magna ⁊c. et ſic culpa pſumit: et fallit qꝺ dicit q culpā dicit ⁊c.

fluminū.§.idē ſu⁹.l ſi.⁊.ꝺ.e.l.ait lex.ꝺ vulnerato aūt fieret eſtiatio īfra.xxx.dies ex tertio capite. nec eſt ↄ.ꝺ.e.l. huic.§.ſi ſeru⁹.⁊.l.itē mela.§.celſus.vbi dicit p̄mū vt de vulnerato teneri.lȝ eſſet vulnus mortiferū:q̄ nō erat certum ex eo vulnere moriturum.

d ¶ Extict⁹.imo videt teneri ſi āte extinguat.vt.ꝟ.qꝺ vi aut clā.ſi alius.§.eſt et alia.q eſt ↄ.ſol.ħ erat iuſt⁹ met⁹:ibi ñ.vt ar.ꝟ. loc.l.hītatores.in ſi.et.ꝟ.de incē.rui.nau.l.iij.§.penul. erat eñ hic iā ortū icēdiū:⁊ ſic putabat illuc pūētu rū.vñ.ꝟſ⁹. Nā tua res agitur paries cum proxim⁹ ardet. Et neglecta ſolēt incēdia ſumere vires. Itē facit ad hūc.§.ꝺ.e.l.q occidit.§.in hac.⁊.C. eo.l.i. Accur.

e ¶ Qui domum. Q pter naturale ius.ſ.q edificiū cedit ſolo.

f ¶ Subijcit.p domo deſtructa. Accur.

g ¶ Ita vulneratus.ictus.i. pcuſſus. Accur.

h ¶ Rñdi.nō rñdet q̄ſ hōī mō:ſed altius exorditur.

i ¶ Quolibȝ.manib⁹ vl' corpore vl' ſine manibus ⁊ ſine corpore pbita alit occaſiōe mortis. Accur.

k ¶ Aqlia.ſ.directa.ali⁹ aūt tenet ī factū q nō ſuo corpore fecit.

l ¶ Uiſus.ex primo capite.

m ¶ Teneri.vt ꝺ occiſo.nā vterqȝ tenet quāti plurimi ī anno.p̄io fuerit a tpe ſui vulnerꝭ: vt h ſubijcit.eſtiatio aūt ⁊c.⁊.ꝟ.de dā.iſe. vt.ꝟ.de fur.vulgaris.§.pe. Sȝ ar.ↄ.ꝺ.qꝺ cuiuſqȝ vniuerſitatis.ſi municipes.⁊.ꝟ.de dā.infe.dāni.in ſi.ij.rñ.

¶ Nota ꝙ quis pōt deſtruere alienū ne deſtruat ſuum:q̄ hoc videt facere magis cā defenſionis q̄ȝ offenſiōis. Bal.

¶ Qꝺ dicit dānū iniuria datū aqlia pſeq̄/ſic erit accipiēdū.vt videat[a] dānū iūria[b] datū:qꝺ cū dāno iniuriā attulerit[c] niſi magna vi cogente fuerit factū:vt celſus ſcribit circa eū q incēdij arcēdi gr̃a vicinas edes intercidit. Nam hic ſcribit ceſſare legꝭ aqlie actionem. Iuſto eñ metu ductus ne ad ſe ignis perueniret vicinas edes itercidit:⁊ ſiue peruenit ignis ſiue ante extinct⁹[d] eſt exiſtimat legis aqlie actionem ceſſare. Ulpianus.

Qui domū alienā inuito dño demolit:et eo loco balnea extruxit:pter naturale ius[e] quo ſupficies ad dñm ſoli ptinet:etiā dāni dati nomie actiōi ſubijcitur[f]. Iulianus.

Ita vulnerat⁹ eſt ſeru⁹ vt eo ictu certū eſſet eū moriturū:medio deinde tēpore heres inſtitut⁹ eſt:⁊ poſtea ab alio ictus[g] deceſſit:q̄ro an cū vtroqȝ de occiſo lege aquilia agi poſſit.rñ.[h] occidiſſe videt vulgo q̄dē q mortis cām quolibet[i] modo pbuit:ſȝ lege aquilia[k] is demū teneri viſus[l] eſt q adhibita vi ⁊ quaſi manu cām mortis pbuiſſet:tracta videlicet interptatōe vocis a cedēdo.⁊ a cede. ¶ Rurſus aqlia lege teneri[m] exiſtimati ſūt non ſolū q ita vulneraſſent:vt ↄfeſtim vita priuarēt:ſed ⁊ hi quoꝝ ex vulnere certū eēt aliquē vita exceſſurū. Igit ſi qs ſeruo mortifeꝝ vuln⁹ īflixerit eūdēqȝ alius ex interuallo ita pcuſſerit vt maturi⁹ iterficeret q̄ȝ ex priore vulnere morit⁹ fuerat:ſtatuēdū ē vtrūqȝ eorū lege aqlia teneri:idqȝ eſt ↄſequens auctoritati veteꝝ q cū a plurib⁹ idē ſeru⁹ ita vulnerat⁹ eſſet vt nō appareret cui⁹ ictu perijſſet: oēs lege aquilia teneri iudicauerunt[n]. Eſtimatio autē pempti corporis non eadē in vtriuſqȝ pſona fiet.nā q prior vulnerauerit tm̄ pſtabit quāti in āno p̄io hō plurimi fuerit repetitꝭ ex die vulneris trecētis[o] ſexagitaqȝ diebus.⁊ poſterior ī id tenebit quāti hō plurimi venire[p] poterit in anno p̄io q vita exceſſit:in q pciū[q] q̄ȝ hereditatꝭ erit. Eiuſdē ḡ ſui occiſi noīe ali⁹ miorē: ali⁹ maiorē eſtiatiōez pſtabit: nec mirū: cū vterqȝ eoꝝ ex diuerſa cā ⁊ diuerſis tpib⁹ occidiſſe hoīez itelligat. ¶ Qꝺ ſi qs abſurde[r] a nobis hoc cōſtitui putauerit: cogitet lōge abſurdi⁹ ↄſtitui neutrū lege aql. teneri:aut alterū[s] potius. cum neqȝ impunita[t] maleficia eſſe oporteat:nec facile ↄſtitui poſſit vter poti⁹ lege aqlia teneatur. Multa aūt ī iure ciuili cōtra ſtrictā rōnē diſputandi[v] p vtilitate cōi recepta eſſe innumerabilib⁹ reb⁹ pbari poteſt. Unū interim[x] pponuiſſe ↄtentus ero. Cū plures trabē alienā furandi cā ſuſtulerint quā ſinguli ferre nō poſſent:furti actiōe oēs teneri exiſtimant[y]. q̄uis ſubtili ratiōe dici poſſit neminē eoꝝ teneri: q̄ neminē verum ſit eam ſuſtuliſſe.

¶ Impitia medici vl' negligētia īfirmi ñ īputat pcuſſori nec auget delictū. Bal. Alphe.

n ¶ Iudicauerit.ita ḡ ⁊ in pposito.vt.ꝟ.ti.i.l.i.ī ſi.⁊.l.ij.⁊.ꝺ.e.itē mela.§.ſȝ ſi plres.ſȝ ar.ↄ.ꝺ.de rei ven.l.ſi frumentum.in ſi.

o ¶ Trecētis.nā tot dies hȝ ān⁹.vt ħ.⁊.ꝟ.de ſtatuli.cū heres.§.ſtich⁹.

p ¶ Uenire.i.vēdi. Accur.

q ¶ Preciū q̄ȝ hrditatis.⁊ ſic lucrū vēit.vt.ꝟ.de eo qꝺ cer.lo.l.ij.in ſi.

r ¶ Qꝺ ſi qs abſurde.ex eo eñ ꝙ p hoie quodā pſūpto mortuo nūc q̄ſi mortu⁹ tenet ⁊ ſic bis vr̃ mortu⁹ et diuerſis tpib⁹: qꝺ vr̃ abſurdū.ſȝ ei⁹ ↄtrū eēt abſurdi⁹ vt ſubijcit. Ac.

s ¶ Alteꝝ poti⁹.ſcȝ q̄ȝ alium.

t ¶ Impunita.no.maleficia non eſſe īpunita dimittenda.vt ħ.⁊.ꝺ.de iudi.ſi lōgi⁹.§.i.et.ꝟ.de nova.l.iij.§.cū dñs.⁊.ꝟ.ꝺ fideiuſ.ſi a reo.§.ſi.et C.ꝺ pe.l.ſi opis.⁊.ꝟ.ꝺ ſol.ſtichū aut pā.l ſi.i.rñ.et.ꝟ.de iterro.ac.l.q fuñ.l ſi.i.rñ.⁊.C.ꝺ defen.ciui.l.p oēs. — Maleficia īpunita remanere non debent.

v ¶ Diſputādi.i.ↄ rigorē iurꝭ.nā ꝺ rigore iurꝭ neuter tenet.p̄or nō:q̄ ñ occidit.ſcꝺs non: q̄ ⁊ ſine ei⁹ vulnere eſſet mortuus.

x ¶ Unū iterim.ſcȝ exemplum.

y ¶ Exiſtimat.tot aūt ſunt maleficia:q̄t pſōe.vt.ꝟ.de iur.l.ſi plres.⁊ oēs ī ſolidū tenet.

a SI ex plagis. de occiſo. ſi eni negligẽtia periiſſet nõ ageret de occiſo. vt. ſ. eo. l. qui occidit. §. fi. Azo.
b ¶ Tabernarius in ſemita. i. in via.
c ¶ Inerat. no. ꝙ dolor dicitur ineſſe flagello ex eo ꝙ alii infert dolorem.
d ¶ Niſi data ad hoc opa. i. advidictã: ⁊ ſic ex ꝗ incõtinẽti fecit pſumitur ꝙ ad ſui defẽſionem fecerit. vt aggreſſor iterim eũ nõ iuadat: niſi ꝯ pbet. vt h. ⁊. ſ. ſi quadrupes pauperiẽ feciſſe dicat l. i. §. cum arietes. ſm qſdã. Et ſic pt ꝯ pbare vt h. ſm Jo. lꝫ qdã ꝯ. ⁊ ad de qd notatur. C. vnde vi. l. i. Ac.
e ¶ Vapulaſſet. i. ꝟberat⁹ eẽt. Ac.
f ¶ Vellet. p qd vides ꝙ icepit tabernari⁹ rixã ꝗ nõ lꝫ ob tutelam rex meax iferre vim. Rñ. h qꝛ non fuit cũ moderamine.
g ¶ Rixatus eẽt ⁊ ſic eũ prius percuſſerit. collige ꝗ hic et ex ſuperiori rñ. arg. ꝙ non debes aliquẽ pcutere ad defendendũ niſi pri⁹ te feriat. Sꝫ ꝯ eſt. vt. i. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. eum igitur. et h ſic euenit de facto.
h ¶ In cliuo. cliuus locus eſt quidam. Accurſius.
i ¶ Ducebant. aſcẽdẽdo. Azo.
k ¶ Prioris. i. ſuperioris. Ac.
l ¶ Muliones. quorũ tamen mule non erant.
m ¶ Quo. pro vt Azo.
n ¶ Superi⁹. i. prius. Azo.
o ¶ Ceſſim. id ẽ retro.
p ¶ Muliões. ſuperioris plauſtri Accurſius.
q ¶ Poſterius. poſt qd nullũ erat Accurſius.
r ¶ A priore. i. a ſuperiore. Azo.
ſ ¶ Cũ quo. vel cũ dño mularũ vel cũ plauſtrariis.
t ¶ In cauſa. i. dicere vt ille teneatur qui cauſam mortis prebuit. vel cauſam dicit factuꝫ ipſum cum quo ius eſt implicitũ. facti ergo potius eſt qſtio ꝗ iuris.

SI ex plagis ſeru⁹ mortuus eſſet neqꝫ id medici inſcientia aut dñi negligentia accidiſſet: recte de iniuria occiſo[a] eo agitur.

¶ Ille qui immediate percutit percuſſorem ſuum videtur facere ad defenſam. Bal.

¶ Tabernarius in ſemita[b] noctu ſupra lapidẽ lucernaꝫ poſuerat: ⁊ quidã preteriẽs eam ſuſtulerat: tabernarius eũ conſecutus lucernã repoſcebat/ ⁊ fugiẽtẽ retinebat: ille flagello qd in manu habebat i quo dolor inerat[c] ꝟberare tabernariũ ceperat vt ſe dimitteret: et ex eo maiore rixa facta tabernarius ei ꝗ lucernã ſuſtulerat oculũ effoderat: cõſulebatur nũ dãnũ iniuria videretur dediſſe: qm prior flagello pcuſſus eſſet. Rñ. niſi data ad hoc opera[d] effodiſſet oculũ: nõ videri dãnum iniuria feciſſe. culpam enim penes eũ qui prior flagello percuſſit reſidere. ſꝫ ſi ab eo non prior vapulaſſet[e] ſed cum ei lucernã eripere vellet[f] rixatus eẽt[g]: tabernarii culpa factum videri.

¶ No. ꝙ ius ex facto oritur ⁊ ius eſt implicitũ facto. Bar.

¶ In cliuo[h] capitolino duo plauſtra onuſta mule ducebant[i]: prioris[k] plauſtri muliones[l] cõuerſuꝫ plauſtrũ ſubleuabant: quo[m] facile mule ducerẽt. interim ſuperius[n] plauſtrum ceſſim[o] ire cepit. ⁊ cum muliões[p] ꝗ inter duo plauſtra fuerant e medio exiſſent: poſterius[q] plauſtrum a priore[r] pcuſſum retro redierat: ⁊ puerum cuiuſdam obtriuerat: dominus pueri conſulebat cum quo[ſ] ſe agere oporteret. Rñ. in cauſa[t] ius eſſe poſitũ. Nam ſi muliones qui ſuperius plauſtrum ſuſtinuiſſent ſua ſponte ſe ſubduxiſſent: ⁊ iõ fctm eſſet vt mule plauſtrũ retinere non poſſent: atqꝫ ipſo onere retraherent: cũ dño[v] mularũ nullã eſſe actionẽ. ſꝫ cũ hoib⁹[x] ꝗ cõuerſum[y] plauſtrũ ſuſtinuiſſent lege aql. agi poſſe. Nã nichilominus eũ dãnum dare: ꝗ qd ſuſtineret dimitteret ſua volũtate[z] vt id[a] aliquẽ feriret. veluti ſi ꝗs aſelluꝫ cũ agitaſſet: nõ retinuiſſet. Eque ſi ꝗs ex manu telũ aut aliđ ꝗd imiſiſſet[b]: dãnũ iniuria dari. Sꝫ ſi mule qꝛ aliquid reformidaſſent[c] et muliones timore pmoti ne opprimerent: plauſtrũ reliqſſent cũ hoib⁹ actiõꝫ nullã eẽ: cum dño[d] mularũ eſſe. Qꝫ ſi neqꝫ mule neqꝫ hoies in ea cã eẽnt ſꝫ mule retinere on⁹ neqſſent aut cũ conarent[e] lapſe ꝯcidiſſent: ⁊ iõ plauſtrũ ceſſim rediſſet: atqꝫ id ꝯuerſum fuiſſet: et on⁹ ſuſtinere nequiſſent: neqꝫ cũ dño mulax: neqꝫ cũ hoib⁹[f] eẽ actionẽ. Illđ ꝗdẽ certũ ẽ[g] quoꝗ mõ res ſeſe hẽret cum dño poſteriox mulax agi non poſſe. qm nõ ſua ſpõte ſed pcuſſe retro rediſſent[h]. ¶ Quidã boues vendidit ea lege vt daret expiundos: poſtea dedit expiundos: emptoris ſu⁹ in expiundo pcuſſus ab altero boue cornu eſt: ꝗrebat nũ vẽditor emptori dãnũ pſtare deberet. Rñ. ſi emptor boues emptos hẽt: nõ debere[i] pſtare. ſꝫ ſi nõ hẽret emptos: tunc ſi culpa hois factuꝫ eſſet vt a boue feriret: non debere pſtari. ſi vicio bouis/ debere.

¶ Si ludẽtes adiuicẽ ſe ſpingãt ⁊ ſpict⁹ in terrã pcutit caput vl crus frãgit ſpingẽs nõ tenet niſi ſtudioſe feciſſet ⁊ ex naturã ludi. h. d. tex. cũ gl. B.

v ¶ Cũ dño. inferioris vel ſuperioris plauſtri.
x ¶ Cum hominibus. id eſt cum mulionibus.
y ¶ Conuerſum ſcꝫ nũc. Accur.
z ¶ Sua voluntate. non iuſta neceſſitate. yr.
a ¶ Utid. ſcilicet cõſecutiue. vt duobus pbat exemplis.
b ¶ Immiſiſſet. etiã ſine volũtate vt. ſ. e. ſcientiam. §. ſed ſi defendẽdi. Azo.
c ¶ Reformidaſſent. ſ. ſine cauſa.
d ¶ Cum domino. ſupioris plauſtri.
e ¶ Conarent. alꝭ conarẽtur. et alꝭ corruerentur
f ¶ Neqꝫ cũ hominibus. ob hoc ꝙ de medio exiuerint. ſꝫ ex eo ꝙ nimis onerauerunt tenent. vel ſi p malũ locũ duxerint. vt. ſ. e. qua actiõe. §. ſꝫ ſi ꝗs plus.
g ¶ Illud ꝗdem certũ eſt. ſiue culpa mulionum vel alterius damnuꝫ acciderit vel vicio ſuperiorũ mularum.
h ¶ Retro rediſſent. ar. ꝯ. i. de dã. infe. l. ꝗ bõa. §. cuꝫ inter. ſꝫ ibi meli⁹ poterat ſibi caueri ab alio: et ideo michi cauet.
i ¶ Debere. cũ ei vẽditor bouẽ recipit oia ꝟtro agũtur: ſi tñ vellet poſſet p noxia dimittere. vt de alie. iu. l. quia redhibito. et. i. de edi. edic. l.

¶ Cum pila plures luderent quidā ex his ſeruulū[a] cū pilā ꝑcipere conaret̃ ipulit: ſeruus cecidit: et crus fregit. q̃rebat̃ an dn̄s ſerui lege aquilia cum eo cui⁹ ipulſu ceciderat agere p̃t. Rn̄. nō poſſe: cū caſu[b] magis q̃ꝫ culpa videretur factū.

Si boues[c] alie- Nera. nos i anguſtū locū coegiſſi: eoq̃ꝫ effectuꝫ eſt vt eijcerētur: datur in te ad exemplū legis aquilie in factū actio[d].

¶ De iniuria quaꝫ quis facit ſibi nemo agit. ad hoc allegatur iſta lex. Bal. Paul⁹.

Legis aquilie debitori ꝯpetit actio: cū reus ſtipulādi ante moram ꝓmiſſum animal vulnerauerit[e]. idē eſtꝫ ſi occiderit aial. ꝙ ſi poſt morā promiſſoris is qui ſtipulatus fuerat occiderit: debitoꝛ q̃dem liberat̃: lege autē aquilia hoc caſu nō recte experiet̃: nam creditoꝛ ipſe ſibi poti⁹[f] q̃ꝫ alij iniuriam feciſſe videtur.

¶ No. ꝙ in actione. l. aquil. lꝫ minuat̃ intereſſe tñ nō minuit̃ actio: qꝛ hꝫ oc̃los retro ⁊ nō ē mere ꝓſecutoꝛia. Bal. Pau.

Stichū aut pāphiluꝫ ꝓ- miſi ticio: cum ſtichus eſſet[g] decē miliū pāphilus viginti miliuꝫ: ſtipulatoꝛ ſtichū añ moraꝫ occidit: q̃ſitū eſt de actione legis aquilie[h]. Rn̄. cū viliorē occidiſſe ꝓponitur: in hunc tractatum nichil differt ab extraneo[i] creditoꝛ. quanti igitur fiet eſtimatio vtrum decem milium quanti fuit occiſus. an quanti eſt quē neceſſe habeo dare[k]. i. quanti mea intereſt[l]. ⁊ quid dicemus ⁊ ſi pāphilus deceſſerit ſine mora[m]: tam[n] preciū ſtichi minuet̃: quoniaꝫ liberatus[o] eſt promiſſoꝛ: Et ſufficiet fuiſſe pluris cū occideretur: vel[p] itra annū. Hac quidē rōne etiam ſi poſt mortem pāphili intra annū[q] occidatur[r]: pluris videbit̃ fuiſſe[s].

Mulier ſi in rēviri Idē. dānū dederit: ꝓ tenore legis aquilie[t] conuenitur.

¶ No. ꝙ cōmodatarius equi nō tenetur ſi ille equus eſt ab alio equo percuſſus ſine culpa ſua. quod no. Bal. Labo.

Equū tibi ꝯmodaui: in eo cum tu equitares et vna[u] cōplures equitarent: vn⁹ ex his irruit in equū teq̃ꝫ deiecit: et hoc caſu crura equi[x] fracta ſunt: labeo negat tecū vllā actionē eē. Sed ſi equitis[y] culpa factū eēt: cum equite ſane nō equi domino agi poſſe[z] verum puto.

¶ De his qui deiecerunt vel effuderūt. Titu. iij.

¶ No. ꝙ ſi quis ꝓijcit lauaturam ſup pannos tuos dꝫ tibi emēdare i duplū. Bal. Vlp.

Pretoꝛ ait de his qui deiecerint vel effuderit[a] vñ in eum locū quo vulgo[b] iter fieret: vl̃

ꝙ ſi nolit. in princi.
a ¶ Seruulū. cum alijs ludentem. Accur.
b ¶ Cū caſu magis. nō data opa id fecit. vt. ſ. e. itē mela. in pn̄. ē ei de natura ludi vnū aliū ipellere. Ac.
c Si boues. i. vaccas alienas. vt hñ ꝯueniat qđ ſeq̃t.
d ¶ In factum actio. vt ⁊ inſti. e. §. fi. Accurſius.
e Legis aquil. vulnerauerit. ⁊ ſic lucro mori[?]t̃ debitoris. vt. ĩ. de lega. i. filiuſfa. §. fi. ſꝫ ꝯ id qđ dicit hic dari aquil. eſt. ſ. de dolo. l. arbitrio. §. fi. ſol. hic ſub ꝯditiōe ꝓmiſit vel in diē incertā: vbi ꝯditione vl̃ die incerta deficiē te apud ꝓmiſſorē remaneret. ſ. vero pure ꝓmiſerat: vl̃ in diē certā. vl̃ dic illā determinari ꝑ iſtā. vel ibi occidit alius vt daret dānuꝫ creditori: h̃ nō. ⁊ hoc ſm̃ yr. ſꝫ ar. ꝯ huic ſo. ſ. e. l. in lege. §. fi. azo.
f ¶ Sibi potius ſic. ĩ. ad. l. rho. de ia. l. nauis. in fi. et ĩ. ſol. ma. l. ex diuerſo. §. licet.
g Stichuꝫ aut pamphilū. eēt. i. valeret. ⁊ ſic in ſequenti.
h ¶ Aquilie. in quātū detur: certū eſt ei dari. vt. ſ. l. ꝓxi.
i ¶ Ab extraneo interfectoꝛe.
k ¶ Habeo dare ſuuit me ad viuū ꝑciſe teneri qđ eſt vex. vt. ĩ. de ſol. ſtichū aut pāphilū in prin. Sꝫ ꝯ. ĩ. de le. i. cū res. §. ſꝫ ſi ſtichus. vbi ꝓmitiit dari ꝑciū mortui. Sol. hic delinquens ſtipulatoꝛ ꝓmiſſori ꝓpter delictū ſuū obijcere nō pōt ꝙ ſoluere pōt mortui eſtimationē: quomin⁹ ſoluat pāphili eſtimationē ꝯuenit⁹ le. aql. ſi velit debitoꝛ. vl̃ verius ibi eſt forſan: qđ eſt philoſophicū tēꝑamētū ſꝫ azo.
l ¶ Quāti mea intereſt. qđ verū eſt. ſi eīn ſtiphū ſoluerem liberarer et haberē pāphilū qui eſt viginti milium nunc ergo ſi velim pāphilū ſoluere repetā viginti milia nec deducetur precium ſtichi: cū lucro debitoris ſit mortuus. arg. ſ. l. ꝓxi. alij dicunt ꝙ ſi volo me contendere liberatū morte ſtichi qđ poſſuꝫ: ⁊ ſic me nō teneri ad viuū preciſe. qđ eſt falſum: qꝛ h̃ dicit quē neceſſe ⁊c.
m ¶ Sine mora. ſ. poſt mortē ſtichi. vt differat ab inferiori reſpon.
n ¶ Iā. al's iā. ⁊ al's nō. ⁊ ſꝫ iterrogatiue lege. ⁊ qđ dicit ꝑciuꝫ ſtichi. qđ. ſ. erat in actōe l. aql. vigiti milia lꝫ vex. fuerit decē milia tantum.
o ¶ Liberatus. ab vtroq̃ꝫ.
p ¶ Vel. ponitur pro ſaltem.
q ¶ Intra annū ſic g̃ non minuet̃ ꝑciū ſtichi. nā ꝑſtari dꝫ quāti fuit cū occideret̃ i anno prio. h̃ aūt fuit pluris cū occidebat̃. ꝓpt̃ pāphilū q̃ viuebat i quē ſoluēdū remanebat debitoꝛ obligat⁹.
r ¶ Occidat̃. ſcꝫ ſtichus. Azo.
s ¶ Fuiſſe. infra annū ⁊ iō viginti milia ꝑſtabūtur. hꝫ g̃ lex aq̃lia oculos retro. ſic ⁊. ĩ. de ſer. coꝛ. l. doli. §. fi.
t Mulier. legis aq̃lie. i. actōne i fctm̃. vt. C. rerū amo. l. ij. azo. ⁊ fa. ſ. e. ſi ſeru⁹ ſer. §. ſi cū maritus.
u Equum tibi. e vna. i. ſimul̃ cū ſuis equis. ac.
x ¶ Crura equi. tibi cōmodati.
y ¶ Sꝫ ⁊ ſi eq̃tis. ſ. irruentis. Ac.
z ¶ Agi poſſe. cū culpa eq̃tātis ſit factum: ſecus ſi vicio equi.

¶ De his q̃ deiecerūt vel effuderīt. Id eſt de his ex quorū domo aliquid eſt deiectū vel effuſum. vt. ĩ. e. l. i. i. rñ. azo. ⁊ inſti. de ob. ex quaſi delic. §. i.

Pretoꝛ ait. vel effuderint. ꝟba Vl. ſꝫ ſequentia vſq̃ꝫ ad. §. ſumma: ſunt ꝑtoꝛis. ⁊ cōſtruc. in eū qui ibi habitauerit vnde deiectum vl̃ effuſuꝫ quid erit in eum locum ⁊c̃.
b ¶ Quo vulgo. hoc verbū exponit̃. ĩ. e. l. hoc edicto. ac.

in q̄ ꝯſiſtereť deiectū vel effuſum quid erit quantū ex ea re dānū datū factūve[a] erit in eū qui ibi hītauerit: in duplū[b] iudiciū dabo. ſi eo ictu hō liber periſſe diceť: quinquaginta aureoꝝ iudiciū dabo. ſi ꝟo viuet nocitūq; ei eſſe dicetur: q̄ti ob eam rē equum iudici videbitur[c] eū cum quo ageť ꝯdemnari tanti iudiciū dabo. ſi ſuꝰ[d] inſciēte dño feciſſe diceť i iudicio adiiciā[e] aut noxe dedere.

¶ Nota q̄ vie debent eſſe ſecure. Bal.

¶ Sūma cū vtilitate id pretorē edixiſſe nemo eſt qui neget publice enī vtile eſt ſine metu ⁊ periculo p itinera cōmeari[f]. Parui aūt intereſſe[g] dz vtrum publicus locus ſit an vero priuatus: dūmodo p eum vulgo iter fiat: q̄ iter facientibus proſpiciť: nō publicis viis ſtudeť. ſp enī ea loca p que vulgo iter ſolet fieri eandem ſecuritatē[h] debēt hr̄e. ceterū ſi aliquādo vulgus in illa via non cōmeabat: ⁊ tunc deiectū quid vel effuſū ſit: cū adhuc ſecreta loca eſſent: ⁊ mō cepit cōmeari[i] nō dz hoc edicto teneri. ¶ Qd ſi cū ſuſpendereť decidit: magis deiectū videri[k]. ſz ⁊ qd ſuſpenſum decidit: pro deiecto haberi magis eſt. Proinde ⁊ ſi quid pendēs effuſuz ſit q̄uis nemo hoc effuderit: edictū tn̄ locū hr̄e dicēdum eſt. ¶ Hec in factuz actio in eum dať qui inhabitat cuz quid deiiceret[l] vel effundereť: nō in dñm edium. culpa enī penes eum[m] eſt: nec adiicitur culpe[n] mētio vel inficiatiōis vt in duplum[o] deť hec actio: q̄uis damni iniurie vtrunq; exigat. ¶ Sed cum liber hō periit/damni eſtimatio[p] nō fit in duplū: q̄ in hoīe libero nulla corporis eſtimatio fieri pōt: ſed quinquaginta aureorum condemnatio fit.

¶ Dictio tamen denotat inherentiam. h.d. Bal.

¶ Hec autem verba ſi viuet nocitūq; ei eſſe diceť: non pertinent ad dāna que in rē hoīs liberi facta ſunt (ſi forte veſtimenta eius vel quid aliud ſciſſum corruptūve eſt) ſz ad ea q̄ in corpus[q] eius admittuntur. ¶ Si filiusfa. cenaculū cōductū habuit: et inde deiectū effuſumve quid ſit: de peculio i patrē non dať[r] actio/quia non ex ꝯtractu[s] venit: in ipm itaq; filiū hec actio[t] cōpetit. ¶ Cū ſeruus habitator eſt vtrū noxalis actio dāda ſit[v] q̄ nō ē ex negocio geſto[x]. an de peculio q̄ nō ex delicto ſubvenit. neq; enī recte dr̄ ſerui noxa: cū ſeruus nichil nocuerit. Sed ego puto ſeruū impunitū eſſe non oportere: ſed extra ordinē officio iudicis corrigendū[y]. habitare[z] autem dicimus vel in ſuo vel in cōducto vel in gratuito. Hoſpes[a] plane nō teneť: quia non ibi inhabitat: ſed tantiſp hoſpitatur. ſed is tenetur qui hoſpitiū dederit. Multū aūt

a ¶ Factumve. p eodē ponit datū ⁊ factū. vel dic datū ſtati: factū. ſ. poſt. vt. ī. ne q̄d i loc. pub. l. ij. §. deinde ait pre.
b ¶ In duplum. ſ. eius damni qd erit. Azo.
c ¶ Iudici videbiť. hoc determinať i vltia. l. huiꝰ ti. ez.
d ¶ Si ſeruus. ſ. inhabitātis: q̄ in ſuis venia dignꝰ eſt vt liberetur dādo ꝓ noxa. vt. ſ̄. nau. cau. ſta. l. fi. §. hāc autē. in aliis autē tenetur inſolidū cū ipſe dñs eorū vtitur opa. vt inſti. de oblig. ex quaſi delic. §. pe. ⁊ predicto. §. hāc aūt. nā inſpecto iure cōi cū pro ſuo q̄ſi delicto ꝯuenitur non dēat liberari dādo pro noxa.
e ¶ Adiiciā. ſcilicet inſolidū aut noxe ⁊c.
f ¶ Cōmeari. vt ſ̄. ti. i. ſi putator.
g ¶ Intereſſe. q̄ſtū ad hoc edictū.
h ¶ Securitatē. quam habent vie publice. Accur.
i ¶ Cōmeari. et nūc nichil dr̄. Ac.
k ¶ Uideri. vtilis his caſibꝰ ⁊ ſequētibꝰ locū hz vt ſ̄. de iuriſ. om. iudi. ſi quis id.
l ¶ Cū q̄d deiiceretur. vt lapis.
m ¶ Penes eum ſcz inhabitantez.
n ¶ Culpe. nam non exigiť culpa in facto ſed ante factū ſic: q̄ vtitur opera maloꝝ hominū inhabitās.
o ¶ In duplum tunc demum.
p ¶ Eſtimatio. vt. ī. e. l. fi. i fi. ⁊ ad l. rho. de iac. l. ij. §. corporū. ⁊ ſ̄. ſi q̄drū. pa. fe. di. l. ex hac. ſic nec in re ſacra. vt. ſ̄. de re. di. ſacra. §. fi.
q ¶ In corpus. ⁊ etiā opar̄ū q̄ ex pſona ꝓueniūt vt in medicis. vt. ī. e. l. fi. ⁊ inſti. de ob. ex deli. §. ob hominem.
r ¶ Non dať. vt inſti. e. §. ſi filius. ſed ꝯ. ſ̄. de iudi. ſi filiꝰ ſed ibi dicit teneri. ſ. filium vt ibi dixi.
s ¶ Nō ex cōtractu. bona ratio. vt. ī. de aleato. l. fi. §. itē ſi ſeruus. ⁊ ī. de reg. iur. l. ex penalibus.
t ¶ Hec actio, hoc dic vt. ſ̄. de iudi. l. tam ex ꝯtctibꝰ. Ac.

v ¶ Danda ſit. quod videtur. Accurſius.
x ¶ Ex nego. geſt. ſi ex ꝯtctu vel quaſi non daretur noxaliter. vt. ī. de act. ⁊ ob. l. ex cōtractibus. ſimilis eſt enim actio que ex quaſi ꝯtractu dať ei que ex vero ꝯtctu datur vtraq; enī datur de peculio. vt ⁊. ſ̄. de nego. geſt. ſi filius diſſimiliť tn̄ q̄nq; danť in hr̄edes. vt C. de here. tu. l. ij. Itē q̄ dať ex delicto ſimilis eſt ei q̄ dať ex quaſi deli. q̄ vtraq; dať noxaliter. vt. ī. e. ſi ꝟo §. pretor. et. ſ̄. e. §. ſi ſuꝰ. ⁊. ſ̄. nau. cau. ſta. l. vlti. §. ſeruoꝝ. nec ob. qd in eo. ti. dr̄. l. idem §. pe. q̄ ibi loquitur de actiōe in factū q̄ dať ex ꝯtctu i. de recepto: non de ea q̄ datur i duplū ex quaſi ma. itē nec ob. qd diciť ī. de fur. ſi ſeruus nauē. q̄ ibi loq̄tur de ea q̄ datur ex ꝯtctu. i. de exercitoria: item hoc regulariter. q̄nq; et ex maleficio vł q̄ſi nō agiť noxaliť: ſz vt caſtigeť. vt h. et ſ̄. de mio. q̄ ſi minor. §. ſi ſeruꝰ. aliq̄ dicūt hic ēt de peculio agi. ar. d. l. ſ̄ nau. cau. ſta. l. idē §. itē ſi ſuꝰ exerci. ⁊. ī. d fur. ſi ſuꝰ nauē. §. fi. ⁊. ī. d fur. l. ſi i re cōi. ⁊. ī. de exer. l. ſi ſuꝰ voluntate. ⁊. l. i. §. ſi is qui nauē ⁊ ſic ꝯcordat cū q̄ſi ꝯtctu ſz eos ⁊ ita ſm eos pro q̄ſi delicto nō agiť noxaliť. ſed tu dic hic ſpāle vt dixi vł ēt noxaliť h pt agi. porro in hoc diſſimile ſz eoſ ē q̄ſi delictū a quaſi ꝯtctu q̄ ppť quaſi ꝯtcū nō punitur corpaliter: dať tn̄ actio de peculio. vt. ſ̄. de neg. geſt. ſi filius. ſed ex q̄ſi delicto eťoz. corrigunť. vt h. ſz ꝓ maiori eſt ſm io. ⁊ facit. ī. de exer. l. i. §. ſi is q̄ nauem. ⁊. l. ſi ſeruꝰ.
y ¶ Corrigendū. immo noxalis. vt. ſ̄. eo. l. ſi ſeruꝰ. ſol. ibi ſeruus inhabitātis: hic inhabitans. Accur.
z ¶ Habitare. facit inſti. de iniur. §. ſed ⁊ lex.
a ¶ Hoſpes. qui recipitur a conductore.

a ¶Quantum. verē in multū q2 tantum rē.
b ¶Actio. vt ⁊ .ff. de exer. l. i. in fi. ⁊ l. ij. ⁊ l. ſi tñ. Accur.
c ¶Cum ſane impoſſibile. i. difficile. ſic. C. de cur. fur. l. cū alijs. ⁊ ff. loc. l. cū plres. §. veſtimēta. ſic ecōtra. ff. p ſol. l. de illo. ⁊ ff. de pe. her. ſ3 ⁊ ſi le. §. ſi qs re. ⁊ ff. rem ra. ha. ſi ſine. Accur.
d ¶Vel effudiſſet. ſed qd ſi certū eſt vnū3 deieciſſe an aget ↄtra alios Rñ. nō ar. ff. eo. l. ſi vero. §. interdum itē eſt huic. l. ↄ. ff. de rei vē. l. frumētū. §. fi. ſol. vt ibi.
e ¶Et quidē in ſolidū. liberabunt. ↄ. ff. ad. l. aquil. itē mela. §. ſ3 ſi plres. vbi dr l. l. aquil. vnꝰ aliū nō liberat. ſol. ſecꝰ eſt hic. q2 cū vnus cōuenit ceteri intelliguntur cōuenire: ſicut intelligit reus ↄueniri vbi fideiuſſor cōuenit īō q2 h3 ↄ reū poſt ea actionē. q2 ſi illi iterū ↄuenirent ſepiꝰ ↄrerent ꝺ delicto eiuſde3 hois: qꝺ eſſe non d3. vt ff. nau. ca. ſta. l3. §. fi. ſ3 ibi plres percuſſerunt. vel hic eſt quaſi maleficium: ibi maleficiū.
f ¶Exceptione. i. ipſius penedatione non litis cōte. vt hic. ⁊ ff. de cōſti. pe. itē illa. §. vetus. ⁊ ff. de duo. reis. l. ij. ⁊ ff. depo. l. i. §. ſi apō. ſ3 ar. ↄ. ff. ꝺ nova. electō. ⁊ C. de fideiuſ. liberum. Accur.
g ¶Utili. i. factū pro ſocio. Ac.
h ¶Si vero plres teneri. hoc itelligas cū hitant ſimul cū dñis. alioqui ipi tñ tenerent. vt ff. eo. l. i. §. pe. ⁊ fi. ⁊ ē rō: q2 eo℞ opis vt ſuis familiaribꝰ i pleriſqȝ vtebat
i ¶Hoſpitiola. remanendo ipſe ibi.
k ¶Exercens. vſu ſuo ⁊ ſuo℞. Accur.
l ¶Tenebit. pro eo qꝺ ex maxia parte eſt deiectū quā ipe ihabitat. ſecꝰ ſi aliūde pꝓiciat. vt. ff. ſubijcit. azo. vl forte ſcdm. M. diſtingue cōcedat amicis: ⁊ tunc quātācunqȝ partem ſibi retineat habet locū quod. ff. dicitur vbi vero non amicis tunc ſi magnam ſibi partem retinet ꝓ omnibus tenetur: alꝰ pro ſua parte tantum.
m ¶Eque tenebit. ꝓpter inhabitātes ſecū et nō ꝓpter alios. ⁊ no. ꝙ qdā lra dicit in prin. §. ſed ſi qs cenaculariā. ⁊ alia ſ3 ſi hoſpitalia. q2 hoſpitādi cā recipiat hoies.
n ¶Oēs tenebunt. ꝓ eo qꝺ deiectu3 eſt ex eo qꝺ eſt eis ↄceſſu3. ſed ⁊ ipſe pro parte retenta

intereſt inter habitatorē ⁊ hoſpitē: quātū[a] intereſt inter domiciliū habētē ⁊ peregrinantē. ¶Si plures in eodē cenaculo habitēt vñ aliqd deiectū eſt: in quēuis hec actio[b] dabit.

¶ Nota ꝙ in hac actione nō oportet arguere certi hois factum. quod no. Bal.

Gaius. Cum ſane impoſſibile[c] eſt ſcire quis deieciſſet vel effudiſſet[d]. Ulpianus. Et quidē inſolidu3. ſed ſi cu3 vno fuerit actum ceteri liberabuntur[e].

¶ No. ꝙ qñ plures tenent ex quaſi delicto vnꝰ ſoluēs repetit partē ab alio. Bal.

Paulꝰ. Exceptione[f] nō litis cōteſtatōe preſtaturi partem dāni ſocietatis iudicio vl vtili[g] actōe ei q ſoluit. Ulpia. Si vero plures diuiſo inter ſe cenaculo habitēt actio in eū ſolū datur qui ihabitat ea3 partem vñ effuſum eſt. Si qs gratuitas hitatōes dederit libertis ⁊ clientibꝰ vel ſuis vel vxoris: ipm eo℞ noie teneri[h] trebatius ait qꝺ veru3 eſt. Idē erit dicendū ⁊ ſi quis amicis ſuis modica hoſpitiola[i] diſtribuat. Na3 ⁊ ſi quis cenaculariam exercens[k] ipe maximam partē cenaculi habeat ipſe ſolus eque tenebit[l]. ſed ⁊ ſi quis hoſpitalia habeat: ſolꝰ ipe eque tenebit[m]. ¶Sed ſi quis cenaculariā exercēs modicū ſibi hoſpitium retinuerit reſiduū locauerit pluribꝰ: oēs tenebunt[n] quaſi in hoc cenaculo hitantes vñ deiectū effuſum ve eſt. Interdū tamē quo ſine captiōe actoris fiat oportebit pretorē equitate motu3 in eū potiꝰ dare actionē ex cuius cubiculo vel exedra[o] deiectū eſt: l3 plures in eodē cenaculo habitent. ꝙ ſi ex mediano cenaculo qd deiectū ſit: verius eſt oēs teneri. Si horrearius aliquid deiecerit vel effuderit: aut ↄductor apothece: vel qui in hoc dumtaxat ↄductu3 locu3 habebat/ vt ibi opꝰ faciat vel doceat: i fctm actiō[p] locꝰ eſt. ēt ſi qs opantiū deiecerit vl effuderit vl ſi qs diſcētiū. ¶Cum aūt legis aquilie actōe ꝓpt hoc qs ↄdēnatꝰ eſt merito ei q ob hoc qꝺ hoſpes vl quis aliꝰ de cenaculo deiecerit dānatꝰ eſt: i factū[q] dādā eē labeo dicit aduerſꝰ deiectorē: qꝺ verū eſt[r]. Plane ſi locauerit deiectori[ſ]: etiā ex locato habebit actionē. ¶Hec autē actio q ↄpetit de effuſis ⁊ deiectis[t] ꝑpetua[v] eſt: ⁊ hrdi ↄpetit: in hrdē vo nō dat. Que autē de eo cōpetit qꝺ liber pſſe dicet intra annū dumtaxat cōpetit[x]: neqȝ i heredē: ſ3 nec heredi[y] ſimilibuſqȝ pſonis dat. nam eſt penalis[z] ⁊ popularis. Dūmō ſciamꝰ ex plibꝰ deſiderantibꝰ hanc actionē ei potiſſimum dari debere: cuiꝰ itereſt[a] vel qui affinitate cognatōe ve

o ¶Exedra. i. feneſtra.
p ¶Actiōe. id eſt hac actiōe i fctm q inuenta eſt a pretore eiꝰ exēplo. Et ſcdm hoc dic cōdēnatꝰ ꝓprie. vl alit cu3 is q deiecit. l. aql. teneat equu3 eſt vt cu3 ex facto eius alius teneat vt ipſe ei dānū reſarciat. ⁊ ſcdm hoc dic ↄdēnatꝰ ꝓ cōdēnandus.
q ¶In factū. ſeq gnale forte: nō ex hoc edicto q dat ſp eqtate ſuadēte.
r ¶Quod verū eſt. vt. ff. ad. l. rho. l. ij. in pri. ⁊ ff. de exer. l. i. §. eſt autē. et ff. nau. ca. l. l3. §. i.
ſ ¶Deiectori. ex cuiꝰ deiectiōe ↄuētus eſt locator. ac.
t ¶Deiectis. ex primo capite. Ac.
v ¶Perpetua ē. forte in eo ꝙ ↄtinet rei pſecutiōe3 annalis aūt ē i pena. vt inſti. de ꝑpe. ⁊ tēpo. act. in pri. ⁊ ff. de calū. l. i. vl ſpāle eſt in hac. ꝓpter publicā trāſeuntiū vtilitatem
x ¶Cōpetit. ex capite ſcdo. Ac.
y ¶Sed nec heredi. iure hereditario. forte q2 popularis eſt.
z ¶Penalis. an hec pena. l. aureorū agēti vel fiſco applicabitur. Rñ. diuiditur. vt. ff. ad ſil. l. lege. §. fina. Accurſius.
a ¶Cuius intereſt. ſaltem ratione affectionis. vt quia alūnus erat. ſic ⁊. ff. man. l. cū ſeruꝰ. Azo. ſic ⁊ in quibuſdam alijs. vt. ff. de leg. ij. peto. § fratre. et de col. dotis. l. fina. in fi. ⁊. ff. de li. ho. exhi. l. iij. §. pe. et. ff. de popu. acti. l. iij. §. fi. ⁊ ff. de ſepul. vio. l. pretor ait. ⁊ C. de verb. ſigni. l. fina. et in decre. xxxv. qſtio. vi. c. i. et. ff. de accu. et inſcri. l. ſi plures. Accurſius.

a ¶ Experiri.homine libero occiſo.Accur.
b ¶ Enim.pro certe.
c ¶ Nō dz.vt.ſ.ad legē aql.l.nā ſicut.ſz oppōit ſi i pſo na libi hois daṫ dānū:daṫ aql.ꝛ daṫ heredi. vt no.ſ.ti.i.l.liber hō:cur nō hic.Rñ.bul.qꝛ h op⁹ nō eſt: qꝛ pōt agere heres vt qlibet de populo ibi nō.
d ¶ Et eq̄.i.non ex dāno pecuniario.qđ dicvt.j.l.fi.
e ¶ In ſubgrunda.ſubgrūda dicitur ſtillicidiū extēſum.ſed ꝓtectum dicitur ſolarium.
f ¶ Nocere alicui poſſit.ſ.facile.Accur.
g ¶ Portio eſt.i.ſiłe.ſic et al's dñū pars eſt vſufruc.nā vtrūqꝫ publica vtilitate itineruꝫ ꝛ viarum eſt indu ctum.Accur.
h ¶ Partibus.ſubgrūda vel protecto.Accur.
i ¶ Siue nō ihabitēt.ſ.nūc cū ꝯueniunṫ.io.ſi tñ ihabitēt cū poſuerūt vel dic ꝙ ſiue ihabitēt ſiue non tñ ad dñm edium referatur.Accur.
k ¶ His locis.ſ.in ſubgrunda vel protecto.
l ¶ Supra.hec ꝟba hic materialiter ponuntur.
m ¶ Cenaculis.vbi cenatur.
n ¶ Edificiȷ̄.ſ.ꝑ pte.i.in parte q̄li bet edificiȷ̄.
o ¶ Suo noīe.vt ꝛ.j.mā.l.q̄ patiṫ.ꝛ j.de exerci.l.i.§.magſꝫ aūt.et.j.de flumi.l.i.§.fi.et.j.vi bo.rap.l.ij.§.dolo.ſed arg.contra.C.ad legē cornel.de fal.l.ſi falſos.Azo.
p ¶ Nocere.ſcilicet facile.
q ¶ Nec ſpectamus.ſcilicet tantum.Accur.
r ¶ Non nocuit.inſpecto qđ nocere potuit.vt hic.ꝛ.ſ.de iuriſdi.om.iudi.l.ſi idē.ꝛ.ſ.qđ quiſqꝫ iur.l.iȷ̄.in pñ.ꝛ.j.de vi ꝛ vi ar.l.iȷ̄.§.i.ꝛ.j.de iniur.item apud.§.i.
ſ ¶ Cōpetit actio,in eū q̄ poſuit datur vtilis vt hic.qꝛ nō ihabitat.ſꝫ ꝯ inhītātē daṫ directa i.x.aureos.vt.ſ.e.l.§.ꝑtor ait.aliȷ̄ dicūt hic loq̄ ꝺ actōe i factū ſubſidiaria.l.aql.q̄ daṫ ꝯ eū q̄ poſuit q̄ſi non ſufficiat ex hoc edicto:q̄ i.x.aure.tñ daṫ cū forte i pl⁹ nocitū ſit:ad qđ totū daṫ dicta actio ſubſidiaria ꝯ ponētē q̄ cām dāni pſtitit.Sꝫ pmū veri⁹ eſt.nā h vtil' ad exēplū directe iduciṫ vt hic ſubijcit. Et quod hic dicit q̄ſi nō ſufficiat.ſubaudi tñ ſi tñ ſciuit et paſſus eſt.alioq̄n nō teneṫ. ſed ſm hoc qđ itelligo loqui i actōe q̄ ex hoc edicto deṫ:q̄re poſuit de deiecto qđ nocuit cuꝫ ſatis ſit q̄ ad hāc actōem ꝙ noceṙ potuit.Rñ.nō poſuit iō ꝙ in hac actōe ſit neceſſe hoc allegare.ſ.dānū datū.ſed qꝛ dāno dato appet ei⁹ caſuꝫ piculoſū fuiſſe qđ erat poſitū.ꝛ idē rñ.i ſili caſu ſequēn de ꝑgula.itē q̄ro ſi q̄d poſitū habuit:ꝛ poſtea deciderit:an ꝯueniri poſſit qui poſitū habuit i.x.aure.ꝛ qꝛ deciderit ex pmo edicto:qđ dici pōt.qꝛ diuerſe ſunt cauſe.vt.ſ.eo.l.i.§.qđ ſi cū ſuſpēdereṫ.
t ¶ Non vtiqꝫ.vt directa cōpetat.
v ¶ Nam.ſiłe adducit vbi vtil' daṫ.Accur.
x ¶ Legitima.vt aquilia.
y ¶ Et honoraria.id eſt in factū.Accur.
z ¶ Heredibus.nō vt heredib⁹.ſꝫ vt cuilibet de populo.vt.ſ.ſi qua.pau.fe.di.l.i.§.fi.alioquin cōtra.ſ.eo.l.i.§.hec autē.
a ¶ Nō competit.niſi ꝛ ipſe habeat.tunc enim ex ſua non defuncti pſona tenetur.Accur.
b ¶ Hoc edictum.et de primo ꝛ de ſcđo dici poteſt.
c ¶ Vicos.i.ſuburbia.
d ¶ Vias.oēs vbicūqꝫ ſint in ciuitate vel extra.Accur.

Sub grūda.

Protectum.

defunctū ꝯtigat. Sꝫ ſi libero nocitū ſit ipſi ꝑpetua erit hec actio.ſꝫ ſi ali⁹ velit expiri[a]:annua erit hec actio.nec eñ[b] heredib⁹ iure hereditario cōpetit. Quippe qđ i corpore libero dāni daṫ: iure hereditario trāſire ad ſucceſſores non debet[c].q̄ſi non ſit dānū pecuniariū.nā ex bono ꝛ equo[d] oriṫ.

¶ No.ꝙ vbi lex ꝯſiderat qđ ꝑt euenire nō debem⁹ requirere qđ actualiṫ euenerit.Bar.

¶ Pretor ait ne q̄s in ſubgrūda[e] ꝓtectove:vel ſupra eū locū q̄ vulgo iter fiet:vł in q̄ ꝯſiſtereṫ/id poſitū hēat cui⁹ caſ⁹ nocere alicui poſſit[f]. Qui adverſus ea fecerit i eū ſolidorū decē i factū iudiciū dabo. Si ſeru⁹ inſciēte dño feciſſe dicetur:aut eſtimationeꝫ dari: aut noxe ꝺdi iubebo. ¶ Hoc edictū ſupioris portio eſt[g].conſequēs eñ fuit ꝑtorē etiā i hūc caſum ꝓſpicere: vt ſi q̄d i his partib⁹[h] ediū piculoſe poſitū eēt:ne noceret. ¶ Ait ꝑtor ne q̄s i ſubgrūda ꝓtectove. hec ꝟba ne quis ad oēs ꝑtinēt: vł inquilinos vł dños ediū:ſiue inhabitēt ſiue nō ihabitēt[i] habent tñ aliquid expoſituꝫ his locis[k]. Supra[l] eum locū q̄ vulgo iter fieret ꝛ in q̄ cōſiſtereṫ/id poſitū hēat. accipe ꝺbem⁹ poſitū ſiue i habitatōib⁹ vł cenaculis[m] vel etiā i horreis vł cui⁹ alteri⁹ edificiȷ̄[n]. ¶ Poſitū hr̄e ēt is recte videṫ:q̄ ꝑ ſe quidē nō poſuit:veruꝫ ab alio poſitū patiaṫ.q̄re ſi ſeruus poſuerit: dñs aūt poſitū patiaṫ: nō noxali iudicio dñs ſed ſuo noīe tenebitur[o]. ¶ Pretor ait cui⁹ caſus nocere[p] alicui poſſit:ex his ꝟbis manifeſtaṫ nō omne quicquid poſitū eſt/ſed oñe quicquid poſitū ſit vt nocere poſſit:hoc ſolū ꝓſpicere pretorē ne poſſit nocere. Nec ſpectam⁹[q] vt noceat:ſꝫ oino ſi nocere poſſit/edicto loc⁹ ſit. Coerceṫ aūt q̄ poſitū habuit: ſiue nocuit id qđ poſitū eſt ſiue nō nocuit[r]. ¶ Si id qđ poſitū erat deciderit et nocuerit in eū cōpetit actio[ſ] qui poſuit nō in eū qui habitauerit quaſi hec actio nō ſufficiat.quia poſitū habuiſſe nō vtiqꝫ[t] videtur qui poſuit: niſi vel dñs fuerit ediū vel habitator. Nam[v] cū pictor in ꝑgula clipeū vel tabulā expoſitā habuiſſet eaqꝫ excidiſſet:ꝛ trāſeūti dāni quid dediſſet: ſerui⁹ rñ.ad exēpluꝫ hui⁹ actōis dari oportē actioneꝫ:hāc eñ nō cōpetere palā eſt:qꝛ neqꝫ in ſubgrūda:neqꝫ i ꝓtecto tabula fuerat poſita. Idē ſeruādū rñ.ꝛ ſi amphora ex reticulo ſuſpēſa deciditſet:ꝛ dānū dediſſet:qꝛ ꝛ legitima[x] ꝛ honoraria[y] actio deficit. ¶ Iſta autē actio popularis eſt:ꝛ heredib⁹[z] ſimilibuſqꝫ cōpetit:in heredē autē nō cōpetit[a] qꝛ penaľ eſt. ¶ Hoc edictū[b] nō tñ ad ciuitates ꝛ vicos[c]:ſꝫ ad vias[d] ꝑ quas vulgo iter fit ꝑtinet.

¶ Nota ꝙ ſi deijcitur in illuꝫ qui vadit de nocte nō punitur deijciens. ꝛ no. bene quia contingit ſepe de facto.Bal.

¶ Labeo ait locum hr̃e hoc edictū ſi interdiu[a] deiectū ſit nō nocte[b]. ſed q̄buſdā locis et nocte iter fit. Habitator ſuaꝫ ſuorūqꝫ culpā preſtare dꝫ. Si de naue[c] deiectum ſit: dabitur actio vtilis in eum qui naui ꝑpoſitus ſit. Gaius. Cum liberi hois corpꝰ ex eo ꝙ deiectū effuſum ve qđ erit leſuꝫ fuerit: iudex ꝯputat mercedes medicis preſtitas ceteraqꝫ īpēdia q̄ in curatiōe facta ſunt. ꝑterea oparū q̄bus caruit aut cariturus eſt: ob id ꝙ inutilis factꝰ eſt. Cicatricū aūt aut deformitatis nulla fit eſtimatio: qꝛ liberū corpꝰ nullam recipit eſtimationem.

¶ De noxalibus actionibus. Titu. iiij.

Gaius. Noxales actiones appellātur q̄ nō ex ꝯtu: ſꝫ ex noxia atqꝫ maleficio ſeruorū aduerſus nos inſtituūtur: quarū actionū vis ꝛ ptās hec ē: vt ſi dānati fuerimꝰ liceat nobis deditōe ipſiꝰ corporis qđ deliquerit euitare[e] litꝫ eſtimatiōeꝫ. Ulpia. Si ſeruus ſciēte dño[f] occiderit: inſolidū dñm obligat: ipē ei dñs vr̃ occidiſſe. ſi aūt inſciēte eo/ noxalis eſt actio. nec eñ debuit ex maleficio ſerui ī plus teneri q̄ꝫ vt noxe eum dedat.

¶ Primo ponit vnū dictuꝫ in quo refert dictū celſi. ſecūdo illđ limitat. tertio ponit dictū iul. ꝯtradicētis celſo: ꝛ illđ declarat. ſcđa ibi/ et ſane. tertia ibi/ celſꝰ tñ. q̄rta ibi/ ſꝫ plꝫ. B.

¶ Iſq nō ꝓhibuerit ſiue dñs manet ſiue deſijt eſſe dñs hac actione tenetur. ſufficit eñ ſi eo tpe dñs fuit quo nō prohibebat[g]. intm̃ vt celſus putat ꝛ ſi fuerit alienatus ſeruus in totum vel in partē vel manumiſſus: noxiā caput nō ſequi. nā ſeruū nichil deliquiſſe qui dño iubēti[h] obtēperauerit[i]. et ſane ſi iuſſit pōt hoc dici[k]. Si aūt non ꝓhibuit queadmodū ſerui factū excuſabimꝰ: celſus tamē[l] differentiā facit[m] inter legē aquiliā[n] ꝛ l. xij. ta. naꝫ in lege. xij. tab. qñ ſeruꝰ q̄ſi ſciēte[o] dño furtū fecit vel aliā noxiam cōmiſit[p]: ſerui noīe actio eſt noxalis: nec dñs[q] ſuo noīe tenetur. At in lege aquilia inquit dñs ſuo noīe tenetur: nō ſerui. vtriuſqꝫ legis reddit[r] rōnē. xij. tab. q̄ſi voluerit ſeruos dñis ī hac[s] re nō obtēpare[t]. aq̄lie q̄ſi ignouerit ſeruo qui dño paruit ꝑiturꝰ ſi nō feciſſet. ſed plꝫ[v] qđ iul. lib. lxxvj. ſcrip. Si ſeruꝰ furtū fecit noxiā ve[x] nocuit: ēt ad poſteriores[y] leges ꝑtinere poterit. dicit ēt ſui noīe cū dño[z] agi poſſe noxali iudicio: vt ꝙ dat aquil. aduerſus dñm[a] nō ſuū excuſet[b] ſꝫ dñm oneret[c]. nos aūt ſniaꝫ iul. ꝓbauimꝰ: q̄ ſnia hꝫ rōnē ꝛ a marc. apud iul. ꝓbatur[d]. Idem. In oibus noxalibꝰ actionibus vbicūqꝫ ſcia exigit dñi: ſic acciptēda eſt. ſi cuꝫ prohibere poſſet nō ꝓhibuit[e]

a ¶ Interdiu. id eſt in die.
b ¶ Non nocte. nam propter tranſeuntes tñ eſt inductum: ſi ergo non tranſeunt hoīes: ceſſat. Accur.
c ¶ Si de naue. hoc ad primū edictū ſpectat: vt ſi damnum ſit datū tranſeuntibus iuxta nauim. Accur.

Cum liberi. corpus. vt ꝛ ſ. l. i. §. ſꝫ cū. ꝛ. ſ. ſi qua. paupe. feci. di. ex hac.

¶ De noxalibus actionibus. Noxales. euitare vt ꝛ C. eo. l. ij. ꝛ. j. de re iud. l. miles. §. i. ꝛ. j. de pi. act. ſi ſuꝰ hoc autē bñficiū amittit rōne ſnie ſi poſtea currant tpa ꝯdēnatiōis vt ſ. de pe. he. itē veniūt. §. idē ait. itē rōe mēdacij. vt. j. e. ſi ſeruꝰ depoſitꝰ. §. vlti. itē rōe patientie ꝛ ꝯſenſus. vt. j. eo. titu. l. ij.

Si ſeruus ſciente dño. et nō ꝓhibēte cū potuerit ꝓhibere. vt. j. l. ꝓxi. Accur.
g ¶ Nō ꝓhibebat. cum ꝓhibere poterat. vt. j. l. ꝓx. ꝛ. ſ. ne quis eū q̄ in ius voca. l. i. ac.
h ¶ Iubenti. vel ſciēti vt ſcia ꝑcepti loco hēat. Ac.

Scia ꝑcepti loco habetur.

i ¶ Obtēperauerit. vt. j. de reg. iu. l. non vr̃ velle. ꝛ. l. eiꝰ ē nolle. ꝛ đ act. ꝛ ob. l. ſi ſeruꝰ. ac.
k ¶ Dici. ſꝫ male
l ¶ Celſus tñ. excuſans ſe in eo ꝙ ſimpliciꝭ dixerat manumiſſuꝫ non teneri: qꝛ ſe intellexiſſe dicit qñ in maleficio nō erat dolus.
m ¶ Differentiā facit. in illo ſcꝫ caſu qñ iuſſit: ſꝫ mala eſt differentia.
n ¶ Inter legē aquiliā. que ſeruū excuſare voluit. ꝛ dominum ſuo nomine teneri. vt. j. hac. l.
o ¶ Quaſi ſciēte. i. nō ſimplr̃ ſciēte. nā iuſſerat. ſed al's deeſt q̄ſi ꝛ ſubaudi ꝛ fraudē ꝑticipāte. ſic ꝛ ponit. j. eo. ſi cōis familia. ꝛ hoc idem ꝓbat. j. vbi dicit q̄ſi voluerit ſeruos ꝛc.
p ¶ Commiſit. in qua fit dolus.
q ¶ Nec dñs. qꝛ ei paruit ī tali delicto: qđ ſine dolo cōmitti nō pt: vñ male fecit ꝙ paruit q̄re ipē teneꝭ nō dñs ſm cel. ſꝫ hoc corrigit. j. ꝑ iulia. in illo ꝟſi. ſꝫ plꝫ ꝛc. qꝛ ſuo noīe teneꝭ ꝛ ēt noīe ſui. itē ſeruꝰ manumiſſus directo teneꝭ vꝛ etiā nouus dñs. Ac.
r ¶ Reddit. ſ. celſꝰ.
ſ ¶ In hac. committendo noxiaꝫ cum dolo.
t ¶ Obtēperare in atrociorībꝰ eñ nō dꝫ parere. ſi tñ pareat mitius puniꝭ. vt. C. đ ſepul. vio. l. ij. Accur.
v ¶ Sꝫ plꝫ. nunc corrigit ꝑdicta.
x ¶ Noxiam ve ſ. cōmittendo.
y ¶ Ad poſteriores. q̄liter ad. l. poſteriorē ꝑtinet. rñ. lex. xij. ta. antiq̄or ē. aq̄lia poſterior in. l. eñ. xij. ta. ꝯtinebaꝭ vt dñs non teneret: at lex aq̄l. dñm teneri voluit lex ḡ antiq̄ ꝑtinet ad poſteriorē: q̄a dñs q̄ iuſſit furtū fieri vel rapinā tenebiꝭ. ſic ꝛ. ſ. de legi. ꝛ ſenatuſcō. l. nō eſt nouū. ſed et lex aq̄l. ꝑtinet ad prioreꝫ. ſ. ad. l. xij. tab. qꝛ pt agi noxali. vt ſtati ſbijcit vbi dicit etiā ꝛc. ꝛ vr̃ cū dicit eū teneri liberū factū in tali cāu aq̄l. loq̄ in qua cōmittiꝭ dolꝰ vel ēt culpa: ſꝫ eſt graue delictū al's excuſaꝭ ſuꝰ vt no. ſ. ti. ij. liber hō.
z ¶ Cū dño. fctō poſt delictū. Ac.
a ¶ Dñm. ſ. antiquū: vt tā ꝓ ſe q̄ꝫ ꝓ ſeruo teneatur
b ¶ Excuſet. vel eiꝰ nouū dñꝫ. ꝛ qđ ſubijcit ſꝫ dñꝫ ꝛc. ſ. cuiꝰ erat tpe delicti.
c ¶ Oneret. hoc verū eſt cū dño ſciēte ꝛ ꝑmittente ſeruꝰ deliquit vel iubente. vt. j. l. iij. §. cum dñs.
d ¶ Probatur. vt. j. l. in delictis. §. ij. Accur.
e In oibꝰ. nō ꝓhibuit. vt ꝛ. j. ſi fa. fur. fe. di. l. ij. ꝛ fi. ꝛ. ſ.

alind eſt[a] ei auctorē eē kuo de linquēti. aliō pati deliquere[b].

In delictis ſer- Paul. uoꝝ dñi ſcia queādmo- dū accipiēda eſt vtrū cū conſi lio[c]: an etiā ſi viderit tm̄ cōquis ꝓhibere nō potuerit. q̄d eñ ſi ad libertatē ꝓclamās dño ſci ente faciat: aut quid ſi ꝯtēnat dñm: vel cū trans flumē ſit ſer uus videte q̄dē ſʒ inuito dño noxiā noceat[d]. recti⁹ itaq; dr̄ ſciam ei⁹ accipiēdā q̄ ꝓhibere pōt[e]. et hoc in toto edicto itel ligendū eſt circa ſcie verbum.

¶ Qualitas iuncta ꝟbo ſigni ficat ſm tēpus verbi. ad hoc allegat̄. vel ſic. Qualitas que nō fuit tp̄e maleficij nō habet aggregare maleficiū. Bal.

¶ Si extraneus ſeru⁹ ſciente me fecerit: eūq; redemero: no xalis actio in me dabit̄[f]: q: nō videt̄ dño ſciēte feciſſe: cū eo tempoꝛe dñs non fuerim[g].

¶ Ex eodē facto erit duplex agēdi forma inſolidū ꝛ alīs ex noxali. h. d. q: licet q̄litas ag- grauet maleficiū non tm̄ facit quin poſſit agi de ſimplici fa- cto. vt. ꝭ. e. l. ꝭ. ſi ꝯtracta. Bal.

¶ Cum dñs ob ſciam teneat̄ an ſerui quoq; noie danda ſit actio videdū eſt[h]: niſi forte pre toꝛ vnā penā a dño exigi vo- luerit: ergo dol⁹ ſerui[i] impuni tus erit quod eſt iniquū[k]: imo vtroq; mō dñs tenebit̄[l]. vna autē pena exacta quam actoꝛ elegerit: altera tollitur[m].

¶ Abſolutoꝛia lata in actiōe parit exceptionē rei iudicate ſi iterū eandē actionē cū addi tiōe alteri⁹ q̄litatis agat̄. itē q̄li tas ꝑ quā cōdēnatio auget̄ vl̄ minuit̄ pt̄ pēdēte iudicio addi vel detrahi de libello. Barto.

¶ Si detracta noxe deditiōe quaſi cū cōſcio dño actū ſit q̄ nō erat cōſcius: abſolutiōe fa cta ꝛ finito iudicio amplius[n] agēdo cū noxe deditiōe exce- ptiōe rei iudicate ſūmouebit̄: q: res in ſupius iudiciū dedu cta ꝛ finita eſt. Donec aūt pri⁹ iudiciū agitat̄: licētia agēti eſt ſi eū de ſcia dñi arguēda peni teat: tūc ad noxalē cām tranſi re. Cōtra quoq; ſi cū eo q̄ ſcit cuʒ noxe deditione actum ſit ampli⁹ in dñm[n] detracta noxe deditiōe dāda actio nō eſt. in ipſo aūt iudicio ſi voluerit et ſcientiam dñi arguere: non eſt prohibendus. Vlpia.

Si plurium ſeruus deliq̄- rit oībus ignorātibus: noxale iudiciū in quēuis dabit̄[o]. ſʒ ſi omibus ſciētibus: quis eoꝝ te nebit̄ detracta noxe deditiōe[p] queādmodū ſi plures deliq̄ſ- ſent: nec altero[q] cōuento[r] alter liberabitur. ſʒ ſi alter ſcit alter ignoꝛat: qui ſcit detracta noxe deditione ꝯuenit̄. q̄ neſcit con uenitur cum noxe deditione.

ad. l. aq̄l. ſciaʒ. ī pri. ꝛ ar. C. de cōmer. ꝛ merca. l. ij. ī fi. ꝛ. ꝭ. de his q̄ no. īfa. q̄d ꝙ. ꝭ. certe. ꝛ. ꝭ. de re iud. ſepe. ꝭ. cū aūt.

a ¶ Aliud eſt. pōt ita legi: vere diſtinguitur hic in ſciē- te dño potuerit: an nō potuerit ꝓhibere: ſed in iubente non ita diſtinguitur. hoc eſt qđ dicit aliud eſt ꝛc. vel dic aliud eſt eniʒ au- ctorem ꝛc. qđ eſt qn̄ prohibere po tuit. ꝛ aliud quā- do ſcʒ prohibere non potuit. Ac.

b ¶ Delinquere cum non poteſt ꝓ hibere.

In delict. cū ꝯſilio. ſ. demū. aʒ.

d ¶ Noceat. cō- mittendo. Azo.

e ¶ Qui ꝓhibe re pōt. ꝛ de facto. vt hic ꝛ. ꝭ. de regu. iur. nullū. ꝛ de iu- re. vt. ꝭ. pri. ꝭ. Ac.

f ¶ Dabit̄. non inſolidūʒ. q: non videtur ꝛc̄. Ac.

g ¶ Nō fuerim. vt ꝛ. ꝭ. eo. qđ ait. ꝭ. iul. ꝛ ar. ꝭ. de here. inſti. ſi alienū. ꝛ. ꝭ. de trib. de peculio ꝛ. ꝭ. ad ſil. l. iij. ꝭ. iij ꝛ. ꝭ. qđ iuſſu. ſi tu- toris. ꝭ. fi. ſʒ arg. cōtra. ꝭ. de poſtu. l. iij. ꝭ. affinitates.

h ¶ Videdū eſt. ꝛ certe dat̄ vtraq; niſi ꝛc̄. Accur.

i ¶ Serui. ſi no- xalis actio nō cō- peteret: q: manu- miſſus nō teneret̄ vel ēt nouus dñs

k ¶ Qđ eſt ini- quū. ſ. maleficiuʒ eſſe ipunitū. vt. ꝭ. ad. l. aquil. ita vul neratus.

l ¶ Tenebit̄. vt ꝛ. ꝭ. e. l. ij. in fi. Ac.

m ¶ Tollit̄. ꝯ eū quem cōuenit. ar. ꝭ. eo. ſi ex duobus. ſʒ ꝯtra. ꝭ. ſi fa. fur. fe. di. l. i. ꝭ. i. vbi vna ꝑ aliā nō tollit̄. So. ī familia forte ē ſpāle cū iuſſu dñi de liq̄t: vt vna pena exacta ab alia nō liberet̄: cū mai⁹ dlictū videat̄ qđ a tota familia ꝯmitti t̄: q̄; qđ ab vno ſeruo. ꝛc. vl̄ dic ꝙ h̄ dicit qn̄ tm̄ nō ꝓhibuerit: ibi autē etiam iuſſit.

n ¶ Amplius in dñm. ne ſepius de amiſſo eiuſdē hoīs querat̄. vt. ꝭ. nau. cau. l. ʒ gratis. ſed videt̄ nō obſtare exce ptio rei iudi. nec hic nec ſupioꝛi caſu cum ex alia cauſa agit. vt. ꝭ. de excepti. rei iudi. l. ꝛ an eadē. ꝭ. actiones. So lu. aliud eſt in his pſonalib⁹ actionib⁹ q̄ foꝛmā realium habēt: dantur eñ noxaliter ꝯ quēlibet poſſidentē ſicut in rē actio. vt inſti. e. ꝭ. ols. vel meli⁹ agi nō pt̄: q: agit ex eadē cauſa. ſ. delicto ſerui. ſecus ī iuſſu: ſʒ ptāte noxe de ditiōis amittit ſciēs: ſʒ et noxali actiōe agere pōt. vt. ꝭ. pri. ꝭ. ſm azo. itē q̄d ſi ignoꝛabat dñm ſcire ꝛ agendo cō ſecutus eſt noxam. ſ. ſeruū: poſtea cōperit dñm ſciuiſſe et dānum erat lon- ge pluſq̄; valeat ſeruus: an poteſt agere quaſi min⁹ petierit: videt̄ ꝙ ſic. vt inſti. de act. ꝭ. ſi minus. ſʒ dic ſm io. ꝯ vt hic. itē no. ꝙ eodē iudi- cio pendente pōt mutare libellum ꝛ ſic poſt lit. cōte. ꝛ ita eſt cōtra. C. de eden. l. edita. et C. q̄ ꝛ qn̄ iudex in aut. qui ſemel. Sol. hic ſpeciale: quia hec mutatio reo nō nocet cum eadeʒ deliberatio ſit ſemꝑ. vl̄ h̄ nec res: nec cauſa: nec actio mutat̄. Ac.

o Si pluriū. da bitur. inſoli dum. vt. ꝭ. ſi ſer. cō munis. Accur.

p ¶ Deditione. tenet̄ enim quili- bet ex ſua ſciētia.

q ¶ Altero. dño- rum ſerui.

r ¶ Cōuento. et etiam exacto ſm Io. q: plura deli- cta ſunt: ſʒ vnum factū. ſecus in fa- milia eſt vbi vnuʒ factum ꝛ plura de licta: q: ſufficit ꝑ- ſtare quātū ſi vn⁹ liber deliq̄ſſet. vt ꝭ. de iur. om. iu. l. ſi familia. quia fa milia ꝓ vno repu- tat̄. itē ꝙ dr̄ alteꝝ nō liberari intelli ge ī eo qđ ē ſupra eſtimatiōeʒ ſerui. nā ſi ī medietate p̄cij releuat̄ ab igno rante. vt. ꝭ. e. ſi ex duob⁹. multo ergo magis ſi a ſciēte ſm Io. ſed al. ꝯ. q: ſi ſeruarem⁹ ei⁹. ſ. Io. opi. eius delictum remaneret impunitū q̄tū ad dimidiam p̄cij ſerui alte- ro ſoluente totū dānū: qđ eſt iniquū. vt. ꝭ. l. pri. ꝭ. cū dñs ꝛ. ꝭ. ad. l. aq̄l. ita vul. ſed azo dicit vno cōuento alterum nō liberari: ſʒ altero exacto bn̄ dicit alteꝝ liberari. vt. ꝭ. l. pri. ꝭ. cū dñs. nec ob. ꝭ. e. ſi ex duob⁹: q: ibi facta noxe deditione nō liberatur ſciēs quaſi min⁹ ꝑcepiſſet actoꝛ: ſecus ſi ꝑcepiſſet ſolidā debiti quātitatē. vt. ꝭ. e. noxalis ꝭ. pompo. itē videt̄ contra qđ eſt. ꝭ. e. ſi in re cōi. ꝭ. fi. ſed

expone vt ibi dices ſm azo.
a ¶ Actionū.q̄ ꝓpter ſciam ⁊ ignorantiā ꝓponūtur.
b ¶ Nō tenebit.niſi noxalit:q: ex delicto nō tenet̄ hr̄s niſi liteꝯte.vl' aliqd ad eū puenerit. vt.j.e.l.ij. azo.
Noxalis autem. ꝑ ſed. ⁊ aduerſa. ī illi.§.dn̄a. Ac.

di.l.pen.ij.rn̄.So.dicūt quidā hanc corrigi p illā oī hoc Tu dic ꝙ hic non tm̄ ſciuit ſed etiā iuſſit. ⁊ dic ſciente et etiam iubente.ſic et ponitur ſciens.ſ.eo.l.ij.§.is autem ibi celſus ⁊c.ſed in.ll.cōtrarijs tantum ſciuit.
t ¶ Meruit.vn̄ nō repetit.vt.ſ.de.pcur.q̄ ꝓprio.§.pe-

¶ Differentia aūt harꝫ actionū[a] non ſolū illa eſt:ꝙ is q̄ ſcit inſolidū tenet̄:verū illa quoqꝫ ꝙ ſiue alienauerit ſeruū q̄ ſcit ſiue manumiſerit ſiue deceſſerit ſeruus/dn̄s tenet̄. ſꝫ ſi ipſe dominus deceſſerit:heres ei⁹ non tenebitur[b]. Idem.

Sed et ipe ſeruus manumiſſus tenebit̄. Idem

Noxalis autē[c] non al's datur[d] niſi apud me ſit ſeru⁹. ⁊ ſi apud me ſit:lꝫ eo tēpore non fuerit[e] quo delinquebat/ teneor:⁊ heres meus tenetur ſi noxi⁹ viuat[f]. ¶ Pōp. ait ſi emptor ſerui noxali iudicio cōuētus[g] ſit:vēditorē quo ſciente factum eſt/ conueniri iam non poſſe.

¶ No. in iſta.l.ꝙ poteſt aliqs cedere liti ante litem conteſt. et poſt lit. conteſt. non poteſt cedere. Bal. Idem.

Si ſeruus[h] cōis furtū fecerit quis ex dn̄is inſolidūꝫ noxali iudicio tenet̄: eoqꝫ iure vtimur. ſꝫ nō al's poterit qui cōuētus eſt euadere litis eſtimationē niſi inſolidū noxe dederit[i] ſeruū. nec ferēdus eſt ſi partē dedere fuerit parat⁹[k]. Plane ſi ꝓpter hoc ꝙ ſocij dedere parati nō fuerit: inſolidū fuerit cōdēnatus:cōi diui. vel famil.her.iudicio aduerſ⁹ eos experiet̄[l]. Ante noxale ſane iudiciū acceptū poterit ſuā partē cedēdo ſecuritatē ꝯſequi[m] nec neceſſe habet accipere iudiciū:quāqꝫ quis poſſit dicere hoc euenire: vt duꝫ pars ei cedatur[n] amittat actionē.dn̄s em̄ ꝑ parte factus nō pōt cuꝫ ſocio noxali expiri[o]. fortaſſis nec cōi diui. iudicio agere poſſit eius maleficij noīe:qd' ante cōionem admiſſum eſt. Nō ſi non pōt euidēti iniuria afficietur:ſꝫ melius[p] eſt dicere cōpetere ei cōi diuidūdo iudiciū[q].

¶ Solués pro ſuo maleficio vel pro ſua culpa non repetit ab alio.h.d. Bal. Paulus.

Si cōis familia vl' cōis ſeruus furtū fecerit altero ex dn̄is ſciēte:is q̄ ſcit omnium noīe tenebit̄. ⁊ ꝯuentus alterū quoqꝫ liberat[r].nec a ſocio quicqꝫ debebit conſequi[s]. ſui ei facti noīe penā meruit[t]. At ſi is q̄ ignorauit dupluꝫ[v] preſtiterit:a ſocio ſimplum cōſequetur. Idem.

Sed et eo noīe agere cū ſocio poterit[x] ꝙ ſeruum cōem deteriorē fecerit.quēadmodū cum quolibet alio qui[y] rem cōmunem deteriorēꝫ feciſſet.ceterū ſi nichil ꝑterea poſt noxe deditionēꝫ cōmune habebit[z] pro ſocio[a]:vel ſi ſocij non fuerint in factum agi poterit[b].

Bona fide ſerui Vlpia. poſſeſſor eius nomine furti actione tenebitur[c]:dominus nō tenebitur.ſed noxe dedendo non facit quidem actoris.Cum autem ceperit iſtum ſeruum dominus vendicare[d]: doli exceptione ſummouebitur. vel officio[e] iudicis ꝯſequetur vt indēnis maneat.

¶ Qui facit quominus poſſitur' poſſe. Bal. Pau.

Si bone fidei poſſeſſor eū ſeruū queꝫ bona fide poſſidebat dimiſerit[f]:ne agi cum

c ¶ Dat̄.contra me dominum.
e ¶ Non fuerit. hoc ſi agat̄ q̄ſi cū ignorāte. ſecus ſi q̄ſi cū ſciēte. vt.ſ. eo.ti.l.in delictis.§.ſi extraneus.
f ¶ Viuat. et ſit apud eum.
g ¶ Cōuent⁹. et exact⁹ īſolidū.ac.
Si ſeru⁹.īſolidū.vt⁊.j.d ſer.cor.l. vt tm̄.§. ſi ſeruus⁊.j.cōi di ui.l. ſed poſtqꝫ.
i ¶ Noxe dederit. ſꝫ nunqd pōt alijs inuitis vel ignorātibus? Rn̄. nō vt ſtatim colligitur ibi plane ⁊c.
k ¶ Fuerit paratus.ſ.poſt lit.ꝯte. ſꝫ ſ.j.de publ.hoc edicto:ſꝫ ibi ſpāle vt ēt poſt lit.cōte. purget̄ pena. Ac.
l ¶ Experictur. quāti ſua intereſt eos noxe dediſſe. Sꝫ ⁊ an̄ pt dūmō caueat d reddēdo ſi noxe n̄ dederit vt.j.cōi di.l. ſi ſoci⁹.
m ¶ Cōſeq. vt.ſ. de vſuf.l.cū vſufr.
n ¶ Ei cedatur. cui dānū datū fuerat p ſeruum. Ac.
o ¶ Experiri.ꝑuenit em̄ in eū caſum a quo incipere nō pt. vt.ſ.ti.i. ſi fu⁹ ſuū.§.i.azo.
p ¶ Sꝫ meli⁹ eſt. ſcꝫ de equitate.
q ¶ Judiciū.vtile.⁊ facit ad.l.j.iudi.ſol. ſi ex duob⁹ ⁊ de aq̄ plu. arcē. l.ſupra.⁊.j.de fur. falſus.§. ſi. ⁊.j.de publ.l.hoc edicto.

naꝫ.⁊.ſ.de nego. geſt. ſiue hr̄ditaria.⁊.j.fami. her. inter coheredes .§.ex facto.
v ¶ Duplū.pro furto ſerui nō manifeſto. Accur.
Sed ⁊ eo nomine.poterit. vtili iudicio cōi diui.immo directo. vt.j.eo.ſi ex duobus.⁊ nota ꝙ hec lex in pn̄.loqtur qn̄ dn̄s q̄ fuit ignorās nō dedit ꝑ noxa. ⁊ hoc indicat ſequēs lr̄a: ceterū ſi nichil ⁊c.
y ¶ Cū quolibet alio.q̄ mecū aliaꝫ rē cōeꝫ hēret. vt.j. cōi diuidū.⁊ ſi nō oīe.§. venit.
z ¶ Habebit.vn de cōi diui.nō poteſt agi.
a ¶ Pro ſocio.vt.j.cōi di.l.i ſūma.
b ¶ Poterit. nec dico ꝙ hec ſbſidiaria excludat cōi diui. vtilē q̄ ſilr dat̄ ex eq̄tate.vt.d.l.ſi ex duobus.ſilr.ſ. ad.l.aquil.quēadmodū.§.magiſt⁹ et.C.ad.l.aql.de pecorib⁹.⁊.j.d ſer. cor.ſi qs ſeruum.
Bona fide. tenebit̄.vt⁊.C de fur.l.apud antiquos.diuerſum eſt l.l.aql.qua bo. fid.poſ.non tenet̄ ſed dn̄s . vt.ſ.ad l.aquil.ſi ſeru⁹ ſeruum.§.ſerui.
d ¶ Vēdicare.ab eo cui dat⁹ fuit noxe:vel etiā ꝯ p̄mū qui forte dānū de ſuo reſtituit. Ac.

Si cōmunis familia.liberat. ſicut in duobus reis debendi euenit. Accur.
f ¶ Conſequi.immo videtur ꝙ ſic quantum valet dimidia pars ſerui.vt.j.e.ſi ex duob⁹.ij.rn̄.⁊.j.ſi fa.fur.fe.

e ¶ Vel officio.correctiue vel diuiſiue.azo.⁊ hoc idē habes.j.eo.ſi noxali.in fi.⁊.l.generaliter.⁊ ar.ſ.de rei ven. ſi in autem.§.in re petita.
Si bone fidei.dimiſerit.ſcꝫ ideo. Accur.

NOn ſolū.dat.aliud eſt in hoīe libero bona vel mala fide poſſeſſo. ꝑ quo noxalis nō datur. vt.j.e.l.ſi ad libertatē.ꝛ.j.de inter.ac.l.ꝯfeſſionibus. in fi.l. Item aliud in.l.aqui.vt.ſ.ad legē aql.ſi ſeru⁹ ſeruuȝ.§.ſerui. Itē aliud in actiōe ſerui cor.vt.j.de ſer.cor.l.i.§.q̄ bona. q̄ ſunt ꝯrie.Ac.

qꝺ meli⁹ eſt:qꝛ ꝺ euic.nō tenet legatario.vt.j.ꝺ le.i.l.ſi a ſubſtituto.§.fi.Si q̄ras cur cauet ei cui dedit cū exiſtēte ꝯditiōe factū hr̄dis ei nō noceat:ſȝ vltia voluntas.Rn̄. cauet:qꝛ pōt eē ꝙ deficiat cōditio.itē qꝛ ꝛ ea pēdēte poſſet euinci ꝑ factū heredis:vt ꝑ hypothecariā. Accur.

b Excipe.i.recipere.Ac.

c Predones. no.ꝙ nō dȝ eē melioris ꝯditōis malus q̄ bonus.vt ꝛ.j.de do.inter vi.ꝛ vi.l.iij. §.i.et.j. qꝺ vi aut claȝ. ſeruius.ꝛ.ſ.de peti.here.ſi a patre.§.ſi predo.Accur.

Mali q̄ bōi melior eſſe cōditio nō dȝ.

SI q̄s a multis.vel cauere ꝺbeat.is cui dederit.qꝺ videbat. vt ar.ſ.de rei ven.is a quo.

e Meliorē.immo ĩ aliquo eſt deterior occupātis eiuſdēq; poſſidētis cōditio. qꝛ poſterior ſēp auocat a priori.ſed forte ꝓbare non poterit poſterior. ſicq; erit melior poſſidētis ꝯditio.azo. ꝛ no.ꝯditionē occupātis meliorē. vt ꝛ.ſ.de ꝓcur.l. pluribus.

Occupantis melior eſt conditio.

f Ad ſniaȝ.ſic ꝛ in actōe de peculio.vt.j.de peculio.ſi vero.ꝛ.l.ſūma.§.i.ſed ar.contra.j.de le.i.ſi pluribus.in fi.vbi inſpicitur lit.cōteſt. Accur.

g Vicerit.illuȝ qui iā vict⁹ eſt:ſecus autem vbi ab vno noxali ab altero rei vē.ꝯuenitur:quo caſu cauetur a ꝑmo vincēte.vt.ſ.de rei vē.is a quo.item ſecus vbi ſine dolo ꝛ culpa:al's deſinit poſſidere poſt lit.ꝯteſt.vt.j.eo.l.electio.§.ſi is quē.ꝛ.l.ſi pluriū. in fi.ſed hoc ideo hic euenit.qꝛ ex eadē cauſa eis debetur.ar.j.de re iudi.l.inter eos.

eo ex noxali cā poſſet:obligari eū actiōe q̄ dat aduerſ⁹ eos q̄ ſuū in ptāte hn̄t:aut dolo fecerit q̄min⁹ haberēt: qꝛ ꝑ hoc adhuc poſſidere videantur.

Nō dȝ eē melioris ꝯditōis ꝑdo q̄ iuſtus poſſeſſor. Bal.

NOn ſolū adverſus bone fidei poſſeſſores: ſȝ etiā aduerſus eos q̄ mala fide poſſidēt noxalis actio datur[a].nā ꝛ abſurdū videt eos q̄dē q̄ bona fide poſſidēt excipe[b] actionem:predones[c] vero ſecuros[e] eſſe. Gaius.

Melior eſt ꝯditio occupantis in pari cā:ꝛ dicit occupaſſe qui prius meruit ſententiā. h.d.ꝛ no.Bal. Vlpianus.

SI q̄s a multis ꝯueniat ex noxia eiuſdē ſui:vel ſi ab vno ex pluribus tn̄ delictis: nō neceſſe hȝ (qꝛ oib⁹ dedere nō poteſt) litis eſtimationē offerre his q̄b⁹ dedere non pōt. Quid ergo eſt ſi a pluribus conueniat:ſi q̄dē vn⁹ occupauerit:an melior ſit ei⁹ cōditio vt ipſi dedat. an vero vel omib⁹ dedi debeat:vel cauere debeat defenſuȝ iri aduerſus ceteros.ꝛ veri⁹ eſt occupātis meliorē[e] eē ꝯditionē. Ei itaq; debet nō qui prior egit:ſȝ qui prior ad ſniam[f] ꝑuenit: ꝛ ideo ei q̄ poſtea vicerit[g] actiōeȝ denegari iudicati. Sȝ ꝛ ſi ſtatuliber[h] ſit:ꝛ ante deditionem extiterit ꝯditio vel fideicōmiſſaria libertas fuerit ante ꝑſtita. vl' exiſtēte cōditione legati dn̄uȝ fuerit tranſlatū[i]:arbitrio iudicis abſolui[k] eum opȝ. offiī iudicis hoc q̄ȝ erit/vt caueatur ei cui[l] deditur[m]:ob euictionē ſuū[n] factū ꝯtingērem.

Etiā ex ſnia ſufficit ꝑſtare re qualiſq; eſt.h.d.Bal. Gai⁹.

PRetor decernere[o] debet trāſlationē iudicij in ſtatuliberū fieri. ſi vero rei iudicāde tpe ĩ ſuſpēſo adhuc ſit ſtatuta libertas:Sabinus ꝛ caſſi⁹ liberari heredē putāt tradēdo ſeruū qui toto ſuo iure cederet.qꝺ ꝛ verum eſt.

Dol⁹ caſu nō purgat.Bal.

SI heres dolo malo fecerit[p] ne ſtatuliber in ptāte[q] hēret:ꝛ ꝑpt hoc iudiciū ſine noxe ded:tiōe acceꝑit[r]: ꝛ īpleta ꝯditōe ſtatute libertatis ꝯdēnari debebit:ſicuti mortuo[s] ſeruo[t] ꝯdēnaret. Iulia.

Bn̄ficiū vni⁹ nō extenuat maleficiū alteri⁹.Bal. Pau.

SI ex duob⁹ dn̄is vno ſciēte ꝛ altero ignorante ſeru⁹ deliq̄rit:ſi ante cū altero q̄ neſciebat actū ſit: ꝛ noxe dederit ſeruū:iniquū eſt viliſſimi[v] hois deditiōe alterum q̄ȝ liberari:igit aget ꝛ cū altero.ꝛ ſi q̄d ampli⁹ eſt ĩ dāni ꝑſecutōe ꝯſeq̄tur[x]: ꝯputato ꝑcio hois noxe dediti. ipſi tn̄ int ſe

m Deditur.qꝺ eſt pendente conditione.

n Ob euictionē ſuū.ſi euȝ forte pignorauit.Ac.

PRetor decernere. in ſtatuliberū.noxa caput ſequente.

SI heres.fecerit.ante litem conteſtatam.

q In ptāte.qꝛ manumiſit euȝ.ꝛ iō certū erat ꝙ ipȝ ꝑſtare nō poterat. vt.ſ.de dolo.l.arbitrio. ſȝ q̄d ſi adhuc pōt preſtare: puta redimere ꝑ quem dolo malo alienauit: nō ſine noxe deditōe ꝯdēnabit. vt.j.e.de illo.ꝛ.j.de le.i.ſi fūdus.et.l.ſi quādo quis.§.heres.

r Accepit.q̄ ań lit.ꝯteſt. manumiſit.Accur.

ſ Mortuo.ſi forte diſtractur⁹ erat actori:ideȝ eſſet eo aliēato poſt lit.cōte.ſicut h̄ erat lit.ꝯte.vt.j.e.l.quēadmoduȝ.ꝛ.l.ſi pluriū.§.i.nō ita ſi decedat ante litē cōteſtatā nōdum diſtrahendus.vt.j.eo.l.electio.§.ſi is quē.q̄ eſt ꝯtra.vel ſi alienetur pu⁹. vt modo in priń. huius legis dixi. Accur.

h Sed ꝛ ſi ſtatuliber.ſ.is cuius noīe conuenitur.

i Tranſlatum ſit.ſ.in alium.Azo.

k Abſolui.qꝛ neq; poſſidet:neq; dolo fecit q̄min⁹ poſſideret.ſȝ ꝛ ſi q̄d a ſtatulibero heres ꝑcipiat nō ꝺ ſuo peculio dȝ hoc dare actori.vt.j.de fur.ſi ſeru⁹ cōis.§.fi.Ac.

l Ei cui.ſ.legatario.ſm̄ M.vel dic ei cui noxe dedit

t Seruo.poſt moram accipiendi iudicij.vel poſt lit.ꝯteſt.quia lite cōteſtata fuerat manumiſſus.

SI ex duob⁹.viliſſimi.ſecus in actione de dolo:que nō datur ſi alio modo res ſeruari poteſt:et idcirco tam famoſa actio non cōpetit in doloſum:etiā in eo qꝺ deficit poſt noxiā.vt.ſ.de dolo.l.ꝛ elegāter.§.ſi quadrupedes.que eſt contra.Azo.

x Conſequetur.immo videtur rei iudica.exce.repelli:niſi adhuc pēdeat primū iudiciū.vt.ſ.e.in delictis.§.ſi detracta.q̄ eſt ꝯtra.ſol.ibi lquit q̄ń agebat cōtra eūdē: hic quando contra alium.

a ¶Quo ſciente.non tamen iubente.
b ¶Preſtiterit.totum damnum.Accur.
c ¶Non totius.ſ.eſtimationis dāni ſed partē pciꝫ ſer
ui.vt ſubiicit:q꞉ ⁊ ignorās ſaltē noxe dedere neceſſe ha
bebat:ſi ergo ſuus valeat.x.ſatiſfaciat ſoluenti in.v.ſi
cōis erat vtriqꝫ.ꝑ
dimidia.Sed cō=
tra.ff.e.l.ſi cōis
vbi dr̄ nichil ſciē=
ti debē reddi.So
lu.ibi etiā iuſſit:
qḋ potes ēt ibi ꝑ=
cipere ex eo ꝙ cō=
uenit̄ ꝓ ſuo dete
riorato.vt i.l.ibi
ꝓxima ſed et eo.
d ¶Eiꝰ.ſ.totiꝰ.
e ¶Patiat̄.vt ⁊
ff.de ꝓcura.ꝗ ꝓ=
prio.§.penā.⁊.ff.ḋ
tu.⁊ ra.diſt.l.i.§.
nunc tractemꝰ.et
no.diligēter hic
ſm̄ quoſdaꝫ ꝙ ſi
ſeruus dño ſcien
te deliq̄t et ꝓhibe
re potuit tale eſt
ac ſi iuſſiſſet.ſed
Jr.dicit hoc fal=
ſum ⁊ bene:nā ſi
iuſſit ⁊ aliq̄d pre=
ſtitit/nichil recu=
perat:vt h̄ dicit.
ſi autez ſciuit ſuis ꝓhibere potuerit:tñ recupat partē
eſtimationis ſerui a ſocio.vt.ff.ꝓxi.rñ.tu dic ſm̄ Azo.
Sciētia qñqꝫ tā tū opat̄ q̄tū iuſſus. ꝙ tm̄ facit ſcia quantū iuſſus qñ ⁊ ſuus ꝓprius eſt.et
ſic ſuo opi.primā in hoc.ſi aūt cōis tunc plus facit iuſ
ſus q̄ ſcia.Et vt apte oīa q̄ de maleficiis a ſuo pluriū
ꝯmiſſis dicunt̄ itelligant̄.ſic diſtiguēdū eſt.aut oēs dñi
fuerūt ignorātes.aut oēs ſciētes.aut oēs iubētes.aut
Serui cōmunis maleficiū q̄lt̄ dominos obligat vnus iubēs ⁊ alius ignorās.aut vnꝰ ſciēs ⁊ alius igno
rās.aut vnꝰ iubēs ⁊ alius ſciēs.Si oēs ignorātes vnꝰ
cōuentus noxaliter ante lit.ꝯteſ.ſuā partē cedēdo ſe li=
berat tm̄ nō alios.ideoqꝫ nil ꝯſequet̄ ab aliis:vel alii ab
eo.poſt lit.cōte.oēs dedere debēt inſolidū:aut reſtitue=
re dānū.et tūc ſi ſocii cōſentiūt vel ratū habēt qḋ dede=
rat:vel fuerat deditū ab vno nil cōſequet̄ cōuentꝰ a ſo=
ciis:vel ſocii ab eo.ſi aūt preſtitit eſtimationē dāni:par
tē eius qḋ pſtitit a ſociis recuperabit.vt.C.cōi di.l.ſi ſo=
cius.⁊.ff.co.ti.in.l.ſi ſuus cōis.hic tñ ſubaudias:ſi ex=
pediebat ſocietati ſufferre litis eſtimationē.alr̄s nō pre=
ſtabūt niſi partē eſtimatiōis ſui.vt.C.cōi di.ſi q̄s putās
§.vrſeus.Quid ergo ſi ratū nō hñt ꝙ dederat inſoli=
dū ꝓ noxa.nunq̄d partes ſuas vendicare poterūt?Rñ.
poterūt equidē.quid eñ impedit eos:ſed is a quo ven
dicat̄ poterit agere ꝯ eū qui ꝓ noxa tradidit:vt ſoluat li
tis eſtimationē:q꞉ debuit aut noxe dedere inſolidū aut
ſoluere litꝫ eſtimationē.vt.ff.e.ſi ſuꝰ cōis:et ille exactꝰ
cōueniet eos cōi di.vel fa.her.vt.e.l.ſi vero fuerūt oēs
ſciētes ſinguli tenent̄ duplr̄ noxalit̄ et directo ſuo noīe
etiā ſuo mortuo.vt.ff.e.ſi ſuus pluriū.⁊ tūc ſi vnꝰ con
ueniat̄ ſiq̄dē noxalit̄:⁊ ſuū ꝓ noxa dederit:inquātū va
let pciū ſerui ⁊ ſe ⁊ ſociū liberat.ignorās eñ ſociꝰ ſcien
tē liberat inquātū valet ſuus:cur nō idē faciet ſciēs de
dendo noxe vt hac.l.ſi ex duobꝰ.in pñ.in id aūt qḋ exce
dit pciū ſui q̄libet tenet̄ inſolidū.⁊ ſi q̄s illud ſoluerit
⁊ ſe ⁊ ſociū liberat:⁊ puto ſoluētē ꝓ pte agere ꝯ aliū ſciē
tē.qḋ aūt dr̄.ff.e.ſi pluriū ſuus.altero cōuento alterū
nō liberari:expone ſed nō exacto:exactiōe ꝟo facta libe
ratur vterqꝫ:nec ꝑ omīa perinde dꝫ hr̄i ac ſi ſciētes fe=
ciſſent.i.ipi deli=
quiſſent qui ſciē=
tes fuerūt.ſic eñ
nō liberat̄ vnꝰ ꝑ
aliū.vt.ff.ti.ij.l.
ita vul.in fi.Iteꝫ
qḋ dr̄ non debere
eſſe impunitū fa=
ctū ſerui.verū eſt
q꞉ eiꝰ facti nomīe
datur noxalis:q꞉
pōt effici directa
eo manumiſſo:ſi
tamē actū fuerit
vno modo altera
tollit̄ niſi in eo qḋ
eſt vltra.vt.ff.e.l.
delictis.§.cū dñs
ſi ꝟo vnꝰ ſciēs cō
ueniat̄ directo et
ſolidū ſoluat ſi=
militer vt in caſu
ſupradicto alterꝫ
liberat:ſi ꝟo iubē
tes fuerūt oēs ſi
q̄dē parere ſeruꝰ
debebat nō eſt a=
ctio noxalis:ſi ꝟo
nō debuit q꞉ atrox erat factū:dñi tenent̄ directo ⁊ noxa
liter:⁊ vno ſoluēte nō liberant̄ alii niſi actio rei ꝑſecuti=
onē cōtineat:vt ꝯdictio furtiua noxalr̄ data.nā eo ſolo
ꝙ rem ꝑſequit̄ liberatio in oēs cōtingit:nec repetit al=
ter ab altero vt h̄.Idē eſt cū alter iubens alter ignorās
fecit.nā ⁊ tunc iubēs nec ab ignorāte repetit:niſi in eo
forte ꝙ actio rem ꝑſequit̄.ſi ꝟo ignorās ſoluiſſet repe=
tit:vt h̄.Si vero vnus fuit ſciēs alter ignorās exponit̄
hac.l.ſi ex duobꝰ.ſi ꝟo vnꝰ iubēs alius ſciens:iubēs vt
ſepe dictū eſt nō repetit.ſciēs ꝟo repetit a iubēte:q꞉ re=
petit ab ignorante.vt in.l.iſta ſi ex duobꝰ.Itē a ſciente
vt diximus:ergo multomagis a iubēte.Azo.
f ¶Agat.idem ſi vnus ex eodē delicto.Accur.
g ¶Faciā.vt ⁊.C.de ſo.ſi hoīem.ꝯſulit̄ tñ michi ꝓprie=
tario:vt hic ſubiicit.⁊.ff.de vſufru.locū.§.proprietariꝰ.
h ¶Ad litis.ſcilicet valentie ſerui:non totius damni
cum fuerint ignorantes.
i ¶Eſtimationē.vt ar.C.de tu.⁊ ra.diſt.l.i.§.nūc tra=
k ¶Expediat.i.ſi nō habet vñ ꝯferat ad li= (ctemus.
tis eſtimationē:vt dicitur de debitore qui nō habet fa=
cultatē recipiēdi ſeruos pignoratos.vt.C.e.l.ſi ſeruus.
l ¶Tibi.ſ.fructuario.nec enim cogeris.vt.C.l.proxi.
m ¶Tueberis.i.defenderis ſi agā tecū ex illa clauſu=
la:vt finito vſufru.hoīem reſtituas.⁊ facit ad hoc.C.de
dā.iſec.l.hoc ampliꝰ.§.fi.⁊.l.ſuis.⁊.l.ſi proprietariꝰ.
LS qui.alius.ſ.fructuarius.
o ¶Eſſet.vt ⁊.C.de iiur.ſꝫ ſi vniꝰ.§.ſi ſuus in quo.
p ¶Non eſt.niſi quatenus denegetur vſufru.ꝑſecu=
q ¶Ideo.redit ad primum. (tio
ſi non defendat.vt.C.e.ſi noxale.
SI in re cōi.vtriſqꝫ pecuniā.cū inſimul agunt dñi:
nō autē vni dimidiā eſtimationis:alii dimidiam

ſic debēt cōpēſare cōi diuidū
do iudicio vt ſi ille quo ſciēteᵃ
fecit pſtiteritᵇ:nō totiꝰᶜ ptē fe
rat/ſꝫ ptē eiꝰᵈ q̄ti ſeruꝰ eſt.ſic
eſt ⁊ ſi alter aliq̄d pſtiterit eiꝰ
partē fieri.Illud iīquū eſt eū
qui iuſſit ſeruū facere:ꝯſequi
aliq̄d a ſocio cū ex ſuo dlicto
damnū patiat̄ᵉ.¶Si plures
eiuſdē ſerui noīe noxali mecū
agere velit:ᵛel ſi vnꝰ pluribꝰ
iudiciis eiuſdē ſui noīe agat̄ᶠ
in q̄ vſufru.tuꝰ ꝓprietas mea
ſit:offō iudicꝫ ꝯtinebit̄.cū eū
noxe dedero:vt etiā vſūfruc.
actoris faciāᵍ.ſꝫ ꝑ pretorē id
cōſequar ego dñs ꝓprietatis
vt aut cogat ꝓtor te ꝓ eſtima
tione vſufruc.ꝯferre ad litisʰ
eſtimationēⁱ:aut vſūf.cedere:
ſi hoc expediatᵏ.Et ſi ego do
minus ꝓprietatꝫ eū ſeruū no=
lui defēdere:defenſio tibiˡ ꝑ=
mittēda eſt.⁊ ſi dānatꝰ hoīeꝫ
tradas:aduerſum me tuebe=
risᵐ. Pompo.
LIS q̄ vſūf.in ſuo hꝫ pin
de cū dño hꝫ actōeꝫ furti atqꝫ
ſi q̄libꝫ aliꝰⁿ eētᵒ:ſꝫ cū eo non
eſtᵖ q̄ſuis ſuiat ei.⁊ iōᑫ dñs dā
natꝰ fructuario noxe dedēs li
¶Qḋ vnꝰ rōne rei ꝯberabit̄.
cōis ꝓſequitur alteri cōmuni
care tenet̄.h.d.Bal. Paul.
SI in re cōi mea et tua
dānū nobis titii ſuus
dederit:ſi cū eo agemus erit
noxali aq̄lie actiōi locꝰ:ne dā
natꝰ iſolidū ſingulis noxe de
dere cogat̄.Sed pōt dici q̄ſi
dānū vnum ſit:⁊ vna obliga=
tio/aut vtriſqꝫ pecuniāʳ offe=

rendā:aut officio iudicis simł vtriſq₃ noxe dedēdū. Sed ſi alterutri nr̄m iſolidū noxe deditus fuerit:ꝛ ob id ab vtroq₃ dn̄s ſit abſolutus. recte dr̄ eū cui noxe dedit⁹ ſit alteri teneri cōi diuidūdo iudicio:vt cōicet ſeruū noxe ſibi deditū cū ob rē cōem aliq̄d ad ſociū ꝑuenerit[a]. ¶ Si ſui in quo vſufru. alienus eſt dn̄s ꝓprietatꝫ operas cōduxerit: verba edicti[b] efficiunt vt cum noxe deditione damnetur[c].

¶ Ex delicto vicarij datur ꝑ noxa vicarius. ex delicto ordinarij daṫ ꝑ noxa ordiari⁹. bal.

¶ Si ſeruus tuus nauē exercuerit[d] eiuſq₃ vicari⁹:ꝛ idem[e] nauta in eadē naue dānū dederit:ꝑinde i te actio[f] dāda[g] eſt ac ſi is exercitor liber eēt: ꝛ hic vicarius ſuus ei⁹ eēt:vt de peculio ſui tui ad noxā dedere vicariū dāneris: vt tn̄ ſi ſerui tui iuſſu vł ſciēte ꝛ patiēte eo dānū vicari⁹ dederit:noxalis actio ſerui tui nomine[h] eſſe debeat. idemq₃ ſit etiā ſi nautā[i] facere iuſſerit[k]. Gai⁹.

Qui ex plurib⁹ noxijs diuerſis tꝑib⁹ experiṫ:ex vna noxa ſui dn̄iū nact⁹ nullā ampli⁹ actionē habet aduerſus eū q̄ dn̄s fuerat: cū actio noxał caput ſequaṫ. at ſi maluit dn̄s priori iudicio litꝫ eſtimationē ſufferre: vel eidē vel alij ex alio maleficio agēti nichilominus tenetur[l].

ſerui. vt ꝛ ff. de ꝯdi. inde. ſi nō ſol. § fi. ꝛ ar. ff. cōi di. l. cōi di. § fi. ꝛ ſ. ad le. aq̄l. ſi ſeru⁹ ſer. § itē ſi ſu⁹. ꝛ ff. fa. her. itē ex diuerſo. ꝛ ff. de iur. do. cū in fundo. § ſi fundus cōis.

a ¶ Peruenerit. vt ꝛ ar. ff. ſi cer. pe. ſi ꝛ me. ꝛ ff. fa. her. l.

b ¶ Verba edicti. q̄d non habemus. (ſi heres.

c ¶ Dāneṫ. non ideo min⁹ teneṫ q̄ꝛ conduxit ſuū vel opas ei⁹ ꝓpṫ q̄d putabaṫ nō teneri ſm̄ Jo. tn̄ teneṫ fructuario ſi ſu⁹ ei vel alij dederit dānū. Ac.

d ¶ Exercuerit. te neq₃ ſciēte neq₃ volente.

e ¶ Et idē. nā vicari⁹ erat ꝛ nauta

f ¶ Actio. in factū ex q̄ſi maleficio in duplum:q̄ꝛ opera maloꝝ hominū vtebatur.

g ¶ Dāda eſt. ſi cut dareṫ in exercitorē ſi is exercitor eſſet liber. hoc eſt vt de peculio ꝛc. ꝛno. ꝙ duplex ē hic lr̄a. vna aut ad noxā ꝛc. q. d. aut ꝑſtet de peculio ordinarij ſui cōuent⁹ actiōe in factū ex q̄ſi maleficio litꝫ eſtimationē:aut det eū vicariū ꝑ noxa. vt ꝛ ff. de fur. ſi ſuus nauē. alia eſt ad noxā ꝛc. et tūc lege vt facta deductiōe ſerui delinquētis d̄ peculio ſerui ordiarij nō ꝯdēneṫ is ad noxā. i. ad vicarium delinquentē dedere ſi nolit ſoluere litis eſtimationē cōuent⁹ actiōe in factū ex q̄ſi maleficio ordiarij ſui tui:ſicut ipſe teneret ſi eēt liber. tertio mō dicūt etiā q̄dā vt ſi habeas aut noxā ꝛc. vt ꝑma clauſula loquaṫ q̄n actione in factū ex ꝯtractu de recepto agiṫ:ꝛ tūc ꝓpe de peculio. vt. ſ. nau. cau. l. i. ſcd̄a q̄n ex q̄ſi maleficio. et ſic non de peculio.

h ¶ Serui tui noie. ſ. ordiarij cū iuſſit:q̄ꝛ ei⁹ iuſſu actō eſt nata. vel vicarij cū delięt ſciēte ordinario. nec em̄ ex ſola ſcia ꝛ patiētia ordinarij agi ꝑt de eo noxaliṫ. q̄ꝛ nec liber obligareṫ. vt no. ſ. e. in delictis. § ſi detracta. in ſolutione cōtrarij:niſi ratum habeat ſuo noie factum.

i ¶ Nautam. forte liberum aliquem.

¶ Iſtud principiū allegatur ꝙ reus preciſe cogitur litē cōteſtari. h. d. Bal. Vlpia.

Quotiēs dn̄s ex noxali cā cōueniṫ ſi nolit ſuſcipere iudiciū in ea cā res eſt vt debeat noxe dedere eū cuius noie iudiciū nō ſuſcipit[m]. aut ſi id n̄ faciat iudiciū ſuſcipiet[n] oimodo[o]: ſed nō al̄s ꝯdēnabitur[p] q̄ ſi i ꝑtāte habeat dolo ve malo fecerit quomin⁹ haberet.

¶ In cā noxali non pōt quis defendere eū i quē non hꝫ ius nec poſſeſſionē. rō q̄ꝛ nō poſſet dare ꝑ noxa. bal.

¶ Eos quoꝝ[q] noie noxali iudicio ageṫ ēt abſētes defendi poſſe placuit. ſed hoc ita demū ſi ꝓprij ſerui ſint. nā ſi alieni: ꝑſentes eſſe[r] oportet[ſ]. aut ſi dubitetur[t] vtrū proprij ſint an alieni[v]. q̄d ita puto accipiēdū vt ſi ꝯſtet vel bo. fi. ei ſuiſſe:etiā abſētes poſſint defēdi.

¶ Cogiṫ quis ſe purgare ꝑ ſuū iuramentū. ad hoc allegari debet tex. iſte ſm̄ Bal.

¶ Pretor ait:ſi is in cui⁹ ꝑtāte eē diceṫ negauerit ſe in ſua ꝑtāte ſeruū hr̄e:vtrū actor volet vel iurare iubebo[x] in ꝑtāte ſua nō eſſe ſeruū:neq₃ ſe dolo malo feciſſe quominus eſſet: vel iudicium dabo ſine noxe[y] deditiōe. In poteſtate ſic accipere debemus: vt facultatē ꝛ poteſtatē exhibēdi eius habeat. ceterū ſi i fuga ſit vł ꝑegre:non videbiṫ eē in ꝑtāte[z].

k ¶ Iuſſerit. ſcilicet ordinarius ſeruus. Accur.

Qui ex plurib⁹. teneṫ. vt ꝛ. ſ. ſi ex noxa. cau. ag. l. ij. ꝛ. l. i. i fi. ar. ff. de lib. ho. exhi. l. ij. ꝛ. l. antepe. Accur.

Quotiēs. nō ſuſcipit. i. nō vult ſuſcipe. ꝛ hoc ſi dn̄s eſt ſu⁹ ꝛ in ꝑtāte/al̄s nō:vt h̄ ſubijcit. ꝛ. ſ. ſi ex noxa. cauſa aga. l. ij. § ij.

n ¶ Suſcipiet. i. lit. ꝯteſ. preciſe.

o ¶ Oimodo. rn̄dendo ꝑ ſeruo.

p ¶ Nō al̄s condēnabiṫ. imo et ſi nō habeat in ꝑtāte. vt. ff. de pub. l. i. § fi. q̄ eſt ꝯ. Sol. ſpeciale eſt in familia publicanorū:vt lꝫ non ſit in ꝑtāte teneaṫ. vt ꝛ ibi dicitur.

q ¶ Eos quoꝝ. q̄ttuor caſus ponit. Accur.

r ¶ Eſſe. nā al̄s ꝑ noxa dare non poſſet cū ſint alieni: nec eſſet iuſta cauſa cauendi.

ſ ¶ Optet. ar. ꝯ. ſ. d̄ ꝓcu. l. ſui. § publi. vbi dr̄ gn̄aliter eē vtile etiā abſētes defēdi. ſꝫ ibi in liberis ꝛ nō in maleficijs.

t ¶ Si dubiteṫ. ſubaudi dꝫ ſuſcipere iudiciū ꝓpṫ dubitationem:vt ex poſtfctō declareṫ tenuerit defēſio vel nō. vt. ſ. d̄ iudi. l. ij. § ſed ꝛ ſi dubiteṫ. q̄d autē ſubijcit q̄d ita puto ꝛc. ali⁹ caſus ē quādo. ſ. ꝯſtat ꝙ non eſt dn̄s ſꝫ tn̄ poſſidet bōa fide. q̄ꝛ bone fidei. poſſeſ. eſt ꝑ dn̄o vt h̄ ſubijcit. ꝛ ff. de re. eo. magis. § i. ꝛ ff. de adul. ſi poſtulauerit. § ergo. ſed et argu. contra ff. ad ſilł. l. i. § i.

v ¶ Alieni. ſ. preſentes eſſe oportet: q̄d eſt verū quantūm ad effectū ne cōtradicat hic glo. ſuperiori. Accur.

x ¶ Iubebo. ꝑtor ergo defert iuſiurandū. ſic. C. d̄ iur. deli. l. fi. § licentia. ꝛ. C. de fide inſtru. l. fi.

y ¶ Sine noxe. probato ꝙ poſſideat: et ſic dicebat falſum. vt. ff. e. ſi ſeruus depoſitus. § fi. ꝛ. ſ. ſi ex noxa. cau. agi. l. ij. § i. vel quia non iurat.

z ¶ In poteſtate. nō videbiṫ eſſe in ꝑtāte:vt ꝛ ff. de verſig. l. ꝑtātis. ꝛ ff. ad exhibē. celſus. § itē ſi q̄s. ꝛ ff. d̄ pecul.

l.i.§.ꝑtātis.⁊.ꝭ.de fur.ſerui ⁊ filij.§.illud. Sʒ ar. ꝯtra.ꝭ. de bo.poſ.ſʒ ta.l.i.§.ſufficit.⁊.ꝭ.de vſuca.l.ſequit.§.tūc.
a ¶ Condēnat.ſine noxe deditione.vt.ꝭ.ꝑxi.§.vel verius ex edicto ſi quis ius di.non obtē.
b ¶ Contumax.vt ⁊.ꝭ.l.ꝑxi.§.dn̄s.niſi caueat de exhibendo hūc abſentē cuʒ poterit.vt ꝭ.ſi ex noxa.cau.aga.l.ij.§.i.Ac.
c ¶ Debēt.ſic et in iuramento qḋ fit ḋ re ſi certi ſūt de facto.vt.C.de re.cre.l.cū ēt.⁊ ḋ calūnia.vt.C.de iura.calū.l.ij.§.ſinaūt.ſec⁹ in iuramēto in litē.vt ꝭ.de in li.iuran.l.videamus.
d ¶ Neceſſe eſt.ſcʒ nō eſſe in ptāte ſua.⁊ ſic no.dominū non ꝓcuratorē iurare vt et i iuramento calū.vt C.ḋ iura.calū.l.ij.§.ſinautē.
e ¶ De alia re.vt ⁊.ꝭ.e.ſed ſi poſtea.ſic ⁊ in actione ḋ peculio.vt.ꝭ.de iureiurā.l.qui iuraſſe.§.ſi pr̄.et in actōe ad exhi.vt.ꝭ.de excep.rei iudi.ſi q̇s ad exhi.et.C.ad exhi.l.iij.Itē ⁊ i actione i rē.vt.ꝭ.de excep.rei iudi.ſi q̇s rem.
f ¶ Noxe deditione.in odiū ꝑiurātis.⁊ ſ̄m hoc dices iuramentū a iudice delatū: al's ſi a pte nō retractaret ꝑtextu ꝑiurij.vt.ꝭ.de iureiurā.l.admonēdi.que eſt ꝭ.⁊ qḋ ſubijc.ſi mō hoc ꝯtendat ⁊c.q.d.ſi poſtea hoc ꝯtēdat actor ⁊ ꝓbat eum cepiſſe.ſ.prius h̄re in ptāte.vel ſcḋo dic ꝙ neratius eodē caſu dicit quo ſupius rn̄ſum.ſ.qn̄ poſt cepit h̄re in ptāte.⁊ qḋ dicit ſine

¶ Iſte tex.allegatur ꝑ glo.i aut.que ſ̄m.C.quō ⁊ qn̄ iu.ꝙ ſi iudex ꝑcepit ꝯteſtari litē ⁊ nō ꝯteſtat ꝙ ad hoc pōt ꝓcedi ad miſſionē i poſſeſſionē ex primo decreto ꝯtra eū tanꝗ contra contumacem.l.non videtur.ꝭ.de re iudi.Barto.

¶ Et ſi reus iurare nolit: ſimilis eſt ei qui neqꝫ defendit abſentē: neqꝫ exhibet qui condēnatur[a] quaſi contumax[b].

¶ Nota ꝙ in gn̄ali mandato nō ꝯtinet iuramētū.h.d.bal.

¶ Si tutor vl' curator exiſtēt: ipi iurare debēt[c] in ptāte dn̄i non eſſe.ſi aūt ꝓcurator ſit vt dominꝰ ipe iuret neceſſe eſt[d].

¶ Si iuſiurandum exegerit actor reuſqꝫ iurauerit: deinde poſtea noxali velit actor expiri: videndū eſt an exceptio iuriſiurādi debeat aduerſus actorē dari.et ſabinꝰ putat nō eſſe dandā q̄ſi de alia re[e] iuratū ſit: hoc eſt tunc nō fuiſſe in ptāte.mō ꝟo cū in ptāte dep̄hendat: de facto eiꝰ agi poſſe.Neratiꝰ q̄ʒ dicebat poſt exactū iuſiurādū poſſe actorē de tracta noxe deditiōe[f] expiri.ſi modo hoc ꝯtendat poſtea ꝗꝫ iuratum eſt cepiſſe in poteſtate habere.

¶ No.ꝙ nō dicit habere facultatē ſoluēdi ille qui nō hʒ pecuniā ad manus: lʒ habeat multas poſſeſſiones.facit.ꝭ.de lega.iij.l.qui habebat.⁊.l.ſi tutus.§.i.Bal. P aul.

Si ſeruus depoſitꝰ vel cōmodatus ſit: cū dn̄o agi pōt noxali actiōe.ei enim ſuire itelligit: ⁊ ꝙ ad hoc edictū attinet: in ptāte eiꝰ eſt maxime[g] ſi copiā habeat[h] recuperādi hois. ¶ Is q̇ pignori accepit vel qui precario rogauit: nō tenet[i] noxali actiōe.lʒ

noxe deditione.ſ.ſi aliquid facit reus quare ſic debeat condēnari: vt q: poſtea negabat ſe habere ⁊ cōtra eum probatum eſt.et ſ̄m hoc littera eſt plana.
S Ii ſeruus.maxime.abūdat.vt.C.de teſta.ma.l.ſi.§.i.al's ꝯtra.ꝭ.e.l.quotiēs.§.in ptāte.

eni iuſte poſſideāt[k]: nō tn̄ opinione dn̄i poſſidēt.ſʒ hos q̄ʒ in ptāte dn̄i itelligi ſi facultatē repetendi eos dn̄s habeat q̇d ē h̄re facultatē repetēdi: ſi habeat[l] pecuniā ex qua liberari pōt.Nā nō dʒ cogi vēdere res ſuas vt ſoluat pecuniā: ⁊ repetat ſeruū[m]. ¶ Dominus q̇ ſeruū in ſua ptāte eē ꝯfitet: aut exhibere eū dʒ aut abſentem defendere[n]: qḋ niſi faciat punit[o] atqꝫ ſi pn̄tē[p] non noxe dederit. ¶ Si negauerit dn̄s in ſua ptāte eſſe ſeruū ꝑmittit p̄tor actori arbitrium vtrū iureiurādo id decidere: an iudicium dictare ſine noxe deditione velit: per qḋ vincet ſi probauerit eum in poteſtate eſſe: vel dolo eiꝰ factum quominus eſſet.qui autē non ꝓbauerit in ptāte aduerſarij eſſe ſeruū: rē amittit. G aius.

Sed ⁊ ſi poſtea aduerſarius eiꝰ in ptāte h̄re ceperit ſuū: tenet ex noua[q] poſſeſſiōe denegata ei exceptōe.

¶ Ille qui dolo deſijt poſſidere tenetur etiam ſi in alium ſit regreſſus: ⁊ vno electo alter liberatur.h.d.B. P aul.

De illo videndū eſt vtꝝ aduerſus eum tm̄ qui dolo fecit quominus in poteſtate haberet actio locum habeat noxalis[r] ſi ex dolo eiꝰ acciderit vt ceſſet noxalis[ſ] actō forte ſi ſuo ſuo fugā mādauerit: an et ſi poſſit nichilominꝰ cū alio[t] agi: qḋ accidit cū alienatꝰ manumiſſuſve eſt: qḋ eſt verius[v]: i quo caſu electio eſt actoris cum quo velit agere.Iul.aūt ait de eo qui manumiſit: ſi paratus ſit defendere ſe manumiſſus: exceptionē dandam ei qui manumiſit[x].hoc et labeo ait. G aius.

h ¶ Habeat.alioqn tenet vt caueat.vt.ꝭ.ſi ex noxa.aga.l.ij.§.i.ac.
i ¶ Nō tenet.ſi ſuꝰ pignoratꝰ vel ꝑcario conceſſus deliquerit.Ac.
k ¶ Poſſ.deant.q: dn̄i voluntate: nō tn̄ ꝓpe dicunt poſſidere.vt.ꝭ.ḋ publi.l.quecūqꝫ.
l ¶ Si h̄eat.ſubaudi rn̄deo.Ac.
m ¶ Seruū.non eni vr̄ poſſe fieri qḋ nō ꝯmode fieri pt.vt.ꝭ.ḋ ꝟ.ſig.⁊ l nepos ꝓculo.⁊ de hoc caſu cōuenit fructuariꝰ vl' creditor.vt.ꝭ.e.ſi noxali.§.fina. Fieri ſi videtur qḋ ꝯmo non fit.
n ¶ Aut abſētem defendere.i iudicio.
o ¶ Punit.(cio.vt ꝯtumax officio iudicis ex edic.ſi q̇s ius di.nō obtē.⁊ facit.ꝭ.e.l.is q̇ in aliena.⁊.ꝭ.e.l.quotiēs.§.ꝑtor.i fi.azo.niſi caueat.vt.ꝭ.ſi ex noxa.cau.aga.l.ij.§.i.vel dic vt dānet ſine noxe deditione.Accur.
p ¶ Preſentē.in iudicio.Accur.
Sed ⁊ ſi poſtea.ex noua.vt.ꝭ.l.q̇tiens.§.fina.i.rn̄.
De illo.habeat noxalis.ſ.vtilis.Azo.
ſ ¶ Ceſſet noxalis.ſcilicet directa.Accur.
t ¶ Cum alio.q̇ cepit poſſ.dere.
v ¶ Verius.ſcʒ ꝙ cuʒ vtroqꝫ agi poſſit.
x ¶ Manumiſit.vt et.ꝭ.e.ſi pluriū.§.ſi.Idē eꝫ: vt ſi

dñs prior fuerit cõuēt⁹ vt manumiſſo ↄpetat exceptio vt.ī.vi bono.rap.ſi ſuũ.ſʒ q̄d ſi vn⁹ fuerit tp̄e liberatus intruptiõe facta ↄ alterꝫ tm̄. Rñ.ſoluiſſe vr.vt.ī.de admini.tu.ſi pupillus alterum.in fi. Itē no.de ſpõtanea oblatiõe.vt ꝛ.ſ.de alie.iudi.l.qꝛ etiā.§.fi.

l ❡ Mentitus.nõ eſſe in ptāte cum ſit.
m ❡ Dãda eſt.ſ.inſolidũ.nã in delictis heredes non tenenẽ.vt inſti.de perpe.et tēpo.ac.§.nõ añt.Ac.
n ❡ Nec in ipm̃.ſ.penitentem. vt ſubijcit.
o ❡ Id eſt.hec eſt pena.Azo.

a Idē eſt.ſ.vt exceptio det priori dño.Ac.
b Electio ſo. qñ nõ offert ſe aliquis.
c ❡ Liberabit. aꝛs ſola pceptio vt.ſ.e.l.iij.§.cuʒ dñs.ꝛ.ī.e.§.ſi ſeruum.ſʒ ar.ↄ.ī.de interro.act.l.qui ſeruum.
d ❡ Pretor itroduxit.vt cũ vtroq̃ agi poſſet.vt.ſ.e.l.de illo.ꝛ.ī.q̄d vi aut clã.l.ſi ali⁹ in prin.Accur.
e ❡ Sũmouebiẽ imo ſi pri⁹ ↄ priorē dñm q̄ dolo deſijt poſſidere egit et etiã exegit non liberaẽ poſſeſſor. vt.ſ.de pe.here.l.etiam.§.fi.que ē ↄ.Sʒ.ibi loq̃tur i reali hic in pſona li.lʒ i q̄buſdã hec habeat naturã re aliũ.ſicut ē i actione q̄d met⁹ cã.vt ſ.q̄d me.cã.l.me tũ.§.cum añt.
f ❡ Pretoria.q̄ ꝛ ciuilis dici põt: ſed pꝑter exteſſionē dr̄ p̄toria.vt ꝛ.ī.e.ſi pluriũ.i pñci.et ſic no.q̄ i ea pſona tm̄ dol⁹ cõmiſſus aliq̄d opatur q̄ dr̄ cõmiſiſſe.ſic ꝛ.ī.de his q̄ in frau.cre.l.ait p̄tor.§.illud.ꝛ in.l.ſi q̄s cũ.ꝛ.ī.er q̄bus cau.l poſ.ea.l.fulcinius.§.q̄d ſi aduerſus.ꝛ.ī.e.l.queãdmodum.ꝛ.ī.ſolu.ma.l.etiam.§.licet.

Idem eſt[a] et ſi nouus dñs ſerui iudicium patiatur. Paulus.

Electio ſo[b] alterũ liberabit[c].id ei p̄tor itroduxit[d] ne illuderet actor:non vt etiã lucrũ faceret:ideoq̃ exceptione a ſequētib⁹ ſũmouebitur[e]. ❡ His ↄñs ē:vt ſi pl̄es dolo fecerint quomin⁹ in ptāte haberent:eligere debeat actor quē eoꝝ velit conuenire. Itē ſi ex plurib⁹ dñis q̄dã dolo malo ptes ſuas d̄ſierit poſſidere:electio erit actorꝫ vtꝝ directo agere velit cuʒ eo qui poſſidet:an p̄toria[f] cũ eo q̄ deſijt poſſidere. ❡ Si ſuũ alienũ ali⁹ i iure ſuũ eē rñderit:altero ſoluēte alter liberabiẽ[g].

❡ Magis perpetuat actionē mora q̃ culpa.

❡ Si is quē d̄ſieris dolo poſſidere deceſſerit priuſq̃ hac actione cõueniris/ liberaris[h]:qꝛ hec actio i locuʒ directe actiõis ſuccedit[i]. Diuerſum dicem⁹ ſi moram feceris in iudicio accipiendo[k].

❡ Mēdaciũ defuncti non nocet heredi nec ſibi ſi reuocat mēdaciũ ante lit.cõteſt. Bal.

❡ Neq̃ hr̄di neq̃ i hr̄dē de eo q̄d defũct⁹ mētit⁹[l] ē actio dãda[m] ē:nec in ipm̃[n] quolibet tp̄e:nã liberũ eſſe debet defēdenti abſentē ſeruũ hui⁹ edicti penã euitare:id eſt[o] vt ſine noxe deditione cõueniaẽ:ꝛ tõ ſi negaueris ſeruũ i tua ptāte eſſe poſtea fateri poteris[p]:niſi iam lis aduerſus te cõteſtata eſt.nã tunc audiri non debebis vt labeo ait. Octauen⁹ ex cauſa etiã lite cõteſtata tibi ſuccurrenduʒ vtiq̃ ſi etas tua ea ſit vt ignoſci tibi d̄eat.

❡ Decretũ interpoſitũ ex cõtumacia vnius nõ officit alteri quin non debeat contumax reputari.h.d.Bal.

❡ Si abſñte dño ductus[q] ſit ſeruus vel etiã pñte:et in eadē cã ſit vt in integrũ reſtitui poſſit[r]:defenſio pmittiẽ eius noĩe q̄ duct⁹ ē.poſtulãtibus[s] ei exhiberi eũ ad defendēdũ indulgere[t] p̄tor dʒ. Idē[v] concedēdũ eſt fructuario vel cui pignoris noĩe obligat⁹ eſt:ſi pñs dñs defendere noluerit ne alteri⁹ dol⁹ aut d̄ſidia alijs noceat[x]. Idē pſtãdũ[y] ē i ſuo cõi quē alter ex dñis pſ̄es noluit defēdere:ſed ꝛ actori his caſibus ſuccurrenduʒ eſt[z]:qꝛ placet dominij acquiſitiõe extingui actionē:iuſſu eñ pretoris ductus in bonis fit eius qui duxit.

❡ In iudicio noxali p̄t ſe opponere terti⁹ cui⁹ itereſt:ꝛ h⁹ colligiẽ a cõtrario ſenſu illius ꝑbi voluerit.h.d.Bal. ❡ ai⁹

Si noxale iudiciũ agiẽ[a] de ſuo q̄ pignoris iure teneẽ.aut de eo cui⁹ vſuf.alĩus ē:admonēdi ſum⁹ ſi creditor vl̄ vſuf.pñs defenſionē ſuſcipe noluerit/ pcõſulē iteruētuꝝ:ꝛ pignoris pſecutionē vl̄ vſufr.actionem negaturum[b]

p ❡ Poteris.et ſic eſt locus penitentie añ lit.cõte.nõ poſt.vt h.ꝛ.ſ.de rei ven.l.is q̄.et.l.ſe.et de hoc dic vt.ī.de inter.act.d̄ etate.§.fi.
q ❡ Si abſente dño.duct⁹ ſit.iuſſu pretoris.vt.ſ.ſi ex nox.cau.aga.l.ij.§.i.Ac.
r ❡ Poſſit.nã ꝛ pſentes iuſtis ex cauſis reſtituiẽ.vt.ſ.q̄.ex cau.l.i.
s ❡ Poſtulantibus.ſ.dñis.
t ❡ Indulgere.id eſt pmittere.
v ❡ Idē cõcedēdũ.vt liceat d̄fendere.vt.ī.l.proxi.in prin.Accur.
x ❡ Noceat.no.negligentiã vni⁹ alteri nõ nocere.vt ꝛ.ī.de euic.l.rē hr̄ditariã.in fi.et ſ.de tranſac.l.iij et.ī.ad ſit.l.fi.et.ī.ſi q̄s aliquē teſt.phi.l.ij.i fi.ſʒ ar.ↄ.C.d̄po.l.fi.ꝛ p hoc ꝛ ↄ h⁹ ſũt ar.C.d̄ inoffi.teſta.l.ſi q̄s in ſuo.§.fi. Itē nec factũ vnius alteri nocere dʒ.vt.ī.ad treb.l.q̄d ã.§.ſi q̄s filiũ. Item nec abñtia vl̄ potẽtia.vt.C.de an.excep.l.ij.et hec oĩa ꝟa ſũt niſi ſp̄ẽũ ad aliuʒ puenerit ex dolo vel facto alteri⁹:vt in tutore ꝛ cura.ꝛ pcu.vt.ſ.de dolo.l.ſed ex dolo.et.ī.de tribu.l.iij.et.ī.de inſti.l.cuicũq̃.§.fi.et de doli excep.l.apõ.§.queſitum.Accur.

Negli gentia vni⁹ alteri non nocet.

g ❡ Liberabiẽ.vt ꝛ.ī.e.ſi pluriũ.§.i.ꝛ.ī.de inter.ac.l.q̄ ſeruũ.in prin.
h ❡ Liberaris.vt.ī.e.ſi pluriũ.in fi. ꝛ.ſ.de alie.iu.l.nõ ſolũ.§.hec actio.ꝛ.ī.de interro.ac.ſi ante.§.mortuo.ꝛ.ī.de here.vel ac.vē.l.vēditor ex hr̄ditate
i ❡ Succedit.vt ꝛ.ī.ſi q̄s omiſ.cã teſt.l.duo.l pñ.
k ❡ Accipiēdo.qꝛ tunc teneris ac ſi iam ↄteſtatũ eſſet iudicium.vt.ſ.ſi quis cau.ſi eũ.§.fi.Io.

y ❡ Idē pſtandũ.vt liceat defendere alteri d̄ñorum.
z ❡ Succurrēdũ ē.ſ.vt pſtina actio reſtituaẽ ei.vt.ſ.ſi ex nox.cã aga.l.ij.in fi.et arg.C.ſi aduer.tranſ.l.i.
a Si noxale.agitur.cõtra debitorem vel proprietarium qui non vult defendere.
b ❡ Negatuꝝ.vt.ī.de dã.infe.ſi finita.§.itē q̄riẽ.et.ſ.

ſi ex noxa. cā aga. l. ſi cū vſufr. ⁊. ff. de vſufr. l. locū. §. pe.
a ¶ Ipſo iure pignꝰ. C. de ſol. l. ſi hoīem. ff. vbi dat intelligi ꝙ nec ipō iure ſicut nec vſufru. perit pignꝰ. So. h̄ poterat aliquātulū īputari creditori qꝛ pn̄s erat: ibi nichil
b ¶ Ipō iure durat. vt eīn facilime. i. nudo pacto ꝯſtituit: ita ⁊ tollit pignoris obligatio eodē iure ſm. M. at vſufr. ꝯſtituit pacto ⁊ traditiōe deinū: ⁊ tūc ēt nō fit pleniſſima ꝯſtō niſi fiat cautio. vt C. de vſufruc. le. l. vxori. et hec rō ēt aſſignat in libtate vi difficiliꝰ det: qꝛ grauiꝰ reuocatur. vt ⁊. C. q̄ ⁊ a q̄. l. gn̄alr. §. ſub cōditione.
c ¶ Ex his q̄ diximus. ſ. ff. eo. ex duobꝰ. §. fi. vbi. ꝓprietariꝰ dꝫ plene facere actoris ēt vſūfru. ⁊ vbi vſufru. non tenet: qꝛ nō pt facere actoris. vt. ff. e. l. is q̄. ⁊. l. ſi q̄s a multꝭ. §. fi. vbi non liberat niſi caueat: qꝛ nō libere facit actoris ſtatuliberꝝ ⁊ apertius dr. C. de ſol. l. ſi hoīeꝫ: ⁊ forte i aliꝭs libris deerat. Idē de pignore dr. ff. eo. l. ſi ſuꝰ depoſitꝰ. vbi nō tenet creditor qꝛ non pōt facere actoris: ſꝫ in ſtatulibero videt ꝯ. ff. e. l. pretor. in fi. Rn̄. i ſtatulibero liberat: qꝛ interi pleno iure fac hominē actoris. vn̄ alienatiōe fcīā dꝫ liberari: qꝛ noxa caput ſequit. Itē cauet reus vt ibi dr: ſed hic creditor vel fructuariꝰ non tenet noxali: qꝛ ab eis nō fit alienatio / lꝫ habeat ius in re: vnde nō pōt dici noxā caput ſequi. remanet ergo noxalis actio in ꝑſonā eius q̄ tenebat primo. ſed qꝛ in ſtatulibero lꝫ fiat iterim alienatio: tn̄ neceſſe eſt vt caueat. patet qđ hic dicit verꝝ eſſe: qꝛ nō ſufficit rem fieri accipiētis. Azo. niſi plene fiat cum cautione.
d ¶ Seruum. qui bona fide ei ſeruiebat.
e ¶ Iure. ſ. de rigore: ſꝫ ꝑ exceptionē doli mali liberat (vt. C. innuit. Ac.
ET gn̄aliter. iuſta ſuitute. ſecꝰ ergo ſi maleſi. poſ. fuit ſm quoſdā. vl' ſubaudi hic

quo caſu dici pōt ipſo iure pignus[a] liberari: nullum eīn pignus eſt cuiꝰ ꝓſecutio negat. Uſufr. aūt etiā ſi ꝓſecutio eiꝰ denegetur: ipō iure durat[b] eouſqꝫ donec nō vtēdo ꝯſtituto tēpore pereat. ¶ Ex his q̄ diximus[c] de ſuo qui alicui pignoris iure obligatꝰ eſt: deqꝫ ſtatulibero ⁊ de eo cuiꝰ vſuf. alienus eſt / appet eū qui alienū ſeruū[d] in iure[e] ſuū eē rn̄derit: q̄uis noxali iudicio teneatur: nō tn̄ poſſe noxe deditiōe ipō iure liberari: qꝛ nullū ad actorē dn̄ium trāſferre pn̄t / cū ipi dn̄i nō ſint. certe tn̄ ſi ex ea cā traditum poſtea dn̄s vēdicet nec litꝭ eſtimationem offerat: poterit per exceptionem doli mali repelli.

¶ Scd̄m decretū affert cōditionē vſucapiēdi ⁊ facit publicianā ꝓferri vero dn̄o ⁊ inducit ius ꝓſcribendi etiā maleſidei poſſeſſori. et eſt no. In ti. ergo ſn̄ie vel adiudicationis nō requirit bona fides ad preſcribendum. ⁊ ad hoc allegatur quotidie. Bal. Africa.

ET gn̄aliter ſi alieni ſui noīe qui tibi iuſta ſeruitute[f] ſeruiret noxali tecū egerim: tuqꝫ michi eū noxe dederis: ſiue me poſſidēte dn̄s euꝫ vēdicet: exceptione doli mali (niſi litꝭ eſtimationē[g] offerat) eū ſūmouere poſſum[h]: ſiue ipſe poſſideat publiciana michi dat: ⁊ aduerſus excipientē[i] ſi dn̄s eiꝰ nō ſim vtilē michi replicationē doli mali ꝓfuturā[k] et ſm hoc vſu q̄ꝫ me capturū[l] q̄uis ſciēs alienū poſſideam. alioq̄n ſi aliter ꝯſtituat: futurꝝ eſt vt ſumma iniquitate bone fidei poſſeſſor afficiat: ſi cū ipſo iure noxal' actio aduerſus eū ꝯpetat: neceſſitas ei imponat[m] vt litꝭ eſtimationē ſufferat. Eadēqꝫ[n] dicenda ſunt ⁊ ſi cū ab eo[o] nō defenderet iuſſu ꝑtorꝭ eū duxeri: q̄m iſto q̄ꝫ caſu iuſtā cāꝫ poſſidēdi[p] habeo.

NOn ſolū aūt q̄ i Gaiꝰ. ꝑtāte nō hꝫ[q] ſeruū recuſare pōt noxale iudiciū: verūetiā hn̄ti in ꝑtāte liberū eſt euitare iudiciū: ſi indefenſam eā ꝑſonā reliquat. ſꝫ huic neceſſe ē ius ſuū ad actorē trāſferre[r] ꝑinde ac ſi dānatꝰ eēt[ſ].

¶ Decretū interpoſitū cōtra vnū nō ꝑiudicat abſentibꝰ habētibꝰ ius in re. h. d. B. Idē

IN noxalibꝰ actiōibꝰ eorū qui bōa fide abſunt ius nō corrūpit[t]: ſed reuerſis defendendi ex bono et equo[v] ꝑtās dat: ſiue dn̄i ſint ſiue alii qđ i ea re ius habeāt: q̄lis eſt creditor ⁊ fructuariꝰ. Paul.

QUod ait pretor cū familia furtū faciat: ad eum modū ſe actionē daturum vt tm̄ actor cōſequat[x]: quantū ſi

maxime. nā ⁊ dn̄s erat idē neceſſario facturus. et qꝛ iā inueniret locuples aliena iactura ſi nō haberēt locū ſequentia.
g ¶ Eſtimationē. hoc ſi ꝯſtabat ſeruū deliquiſſe: alioq̄n dn̄i cōditio grauaret ex eo ꝙ aliꝰ eſt conuentus. vt. C. eo. l. in noxalibus.
h ¶ Poſſum. vt ff. e. l. boneſi. poſ.
i ¶ Excipientē. hec ē exceptio: qꝛ dn̄s ſum / non potes agere. Azo.
k ¶ Profuturā. et ſic no. publicianā ꝯtra dn̄m dari. qđ eſt ſpāle. regulari aūt ꝯ. vt ff. de publi. l. penul. ⁊ fi. Accur.
l ¶ Uſu q̄qꝫ me capturū. no. etiā ſcientem vſucape qđ eſt ſpāle. al's ꝯtra. vt inſti. de vſucap. in pn̄. hꝫ cm̄ titulū ⁊ iō vſucapit. vt ⁊. ff. de publi. l. item ſi. Sciens vſucapere pt.
m ¶ Impōatur. poſtea ex īgreſſu
n ¶ Eadēqꝫ. ſ. vt poſſim vſucape ⁊ habeam exceptionē ⁊ publicianā ſi ceciderim a poſſeſſione.
o ¶ Ab eo. bōe ſi. poſ. retento eodē caſu. Accur.
p ¶ Poſſidendi. qꝛ iuſte poſſidet. Azo. vt ⁊. C. de acqui. poſ. l. iuſte.
NOn ſolum. habet. fugitiuum puta.
r ¶ Transferre. Itē aliud ē neceſſe vt caueat ſe exhibiturū cum primū potuerit cuꝫ forte ſit ad villā. ſed tn̄ dicit in poteſtate: qꝛ hꝫ poſſibilitatē habendi eum qn̄ vult. vt. ff. ſi ex noxa. cā. l. ij. §. ſi abſens. Ac.
ſ ¶ Dānatus eſſet. noxali iudicio. vt ergo de dānato agi pōt euicto ſeruo per hypothecariam: ita ⁊ hic. vt. C. de ſolu. l. ſi hominem. Accur.
IN noxalibus. non corrumpitur. ꝓrſus licet dominiū ad actorē ꝑuenit. Azo et hoc ideo qꝛ eis reuerſis permittit defenſio: vt ſubūcit et. ff. ſi ex noxa. cā aga. l. ij. in fine. et. ff. eo. electio. §. ſi abſente. Accur.
v ¶ Equo. iure ſcilicet pretorio quod eſt equū. Ac.
QUod ait pretor. conſequatur. vt et. C. ſi fa. fur. fe. di. l. i.

a ¶ Utputa. ad hoc. ſ. vt ꝛ ĩ. Accur.
b ¶ Deditoꝝ. ſ. quos dedit dñs familie ꝑ ꝓcio ſeu pecunia que daret a libero. Sed qd ſi dñs dare velit actoꝛ nolit recipere: Rñ. ꝙ ſatis eſt ſi dñs patiatur duci vnũ vel duos. vt ꝛ ſi plus ſit i eis ipe repetat. vt. j. dicat. Ac.
c ¶ Duplum. ſi furtũ fuit factũ.
d ¶ Sequentes actiões. ꝓpter ceteros ſeruos cõpetentes. Accur.
e ¶ Eſtimatio. hoc fuat in eo q̄ eſt defenſus: qꝛ ꝛ in eo ſeruat q̄ nõ defenditur.
f ¶ Cõdictiõis. furtiue. Azo.
g ¶ Edicto. ſ. tã tum dando quantum ſi vnus liber feciſſet.
IS q̄ in aliena. dolo malo. ꝙ eũ ñ obligauerat. alioqn niſi hoc faciat punit. vt. ſ. eo. ſi ſeruus depoſit⁹. §. dominus qui ſeruum.
NOxali. danda eſt. vt in ſti. de noxa. acti. §. fina. Accur.
ET ſi cõdemnat⁹. dʒ. de caſtrẽſi vel quaſi peculio. vel forte de aduẽticio conſentiẽte patre: qa fit hoc ex neceſſitate.
l ¶ Cõdẽnationẽ. ſiue em̃ ꝓpter ꝯtractũ ſiue delictũ fili⁹ cõdẽnet: tenet poſtea pat de peculio ꝓfectitio. vt ħ. ꝛ. j. ꝺ pecu. l. lʒ. §. ex furtiua cã. ꝛ. ſ. ꝺ iudi. l. tã ex ꝯtractib⁹.
SI quis. nõ creditoꝛ.
n ¶ A debitore. qꝛ debitoꝛ ſurripuit creditori: et hunc vendidit et tradidit.
o ¶ A debitore. poſt furtum.
p ¶ Tenebit. ſi alicui extraneo fecerit furtum hic ſeruus.
q ¶ Seruiana. i. hypothecaria. vt inſti. ꝺ ac. §. itẽ ſuiana

vnus liber feciſſet ꝯſequeret. q̄rit vtrũ ad pecunie ꝓſtationẽ reſpiciat: an ẽt ad noxe deditionẽ: vtputa[a] ſi ex ꝓcijs noxe deditoꝝ[b] duplũ[c] colligat/ ꝛ ſequẽtes actiões[d] inhibeãtur. Sabin⁹ ꝛ caſſius putãt ꝓciũ q̄ʒ noxe deditoꝝ imputari debere. qꝺ ꝛ põpo. ꝓbat ꝛ eſt verũ. nã ꝛ ſi ſeru⁹ idefenſus duct⁹ ſit/ eſtimatio[e] ei⁹ iputãda eſt. certe nõ tm̃ duplicatiõis ſʒ et ꝯdictiõis[f] rõne habẽdã. Julian⁹ putat furti faciẽdi tẽpus ſpectãdũ eſſe: an eiuſdẽ familie ſint fuꝛ. nã ſi hi q̄ pluriũ dñoꝝ erãt vni⁹ eſſe poſtea ceperit: loc⁹ edicto[g] non erit.
IS q̄ in aliena ꝑtãte eſt ſi noxiã cõmiſiſſe dicat: ſi non defendat ducit. et ſi ꝓſens eſt dñs tradere eũ: ꝛ de dolo malo[h] promittere debet. Calliſtra.
NOxali iudicio iuit⁹ nemo cogit aliũ defendere: ſed carere dʒ eo quẽ nõ defendit ſi ſeru⁹ eſt. ꝙ ſi liber ẽ qui in ꝑtãte ſit: indiſticte ipſi ſui defenſio dãda eſt[i]. Pompo.
QUotiẽs em̃ nemo filiũ fa. ex cã delicti defẽdit iudiciũ in eũ datur. Julia.
ET ſi cõdẽnat⁹ fuerit fili⁹/ iudicatũ facere dʒ[k]: tenet em̃ ꝯdẽnatio: q̄nimo ẽt illꝺ dicendũ eſt patrẽ q̄ʒ poſt cõdẽnationẽ[l] filij: dũtaxat de peculio poſſe cõueniri. Ulpia.
¶ Dñs onera realia non põt recuſare: licet res poſſit ab eo auferri. h. d. Bal.
SI q̄s[m] fuũ pignoratũ deide a debitore[n] ſurreptũ emerit a debitore[o]: nomine ei⁹ furti tenebit[p] dño ſerui Idem.

r ¶ Auocari. ab eo qui eum pignori habebat. Accur.
ſ ¶ Emerit. ita ꝙ teneat vẽditio vt cũ decreto ſi neceſſe fuerit interponi. al's nec interim emptoꝛ eſſet dominus. vt. j. de re. eo. l. i. Accurſius floꝛẽtinus.
t ¶ Sciens. nã ignorãs nõ tenetur q̄ñ eſt titulus non lucratiuus: vt ħ erat. ſec⁹ ſi lucratiu⁹. vt ħ. et. j. q̄ in fra. cre. l. qui aũt. §. hoc edictum. ꝛ §. ſimili modo dicimus.

acquiſito. nec oberit ꝙ ſeruiana[q] põt ei hõ auocari[r]. ideꝙ ꝛ ſi a minore q̄s. xxv. ãnis emerit[ſ] vł i fraudẽ creditoꝝ ſciẽs[t] hi em̃ q̄uis auferri eis dñiuʒ poſſit[v]: iteri tñ ꝯueniẽdi ſunt.
¶ Exceptio ſupueniens poſt lit. ꝯteſ. nichil opat: ſec⁹ ſi ante oriat. facit ꝺ rei vẽ. l. ſi poſt acceptum. dic vt ibi. Bald.
SI alienus ſeru⁹ furtũ michi fecerit q̄ poſtea in meũ dñiũ puenerit: extiguit furti actio que michi cõpetierat nondũ in iudiciũ deducta. Nec ſi poſtea alienauero eum quẽ ante litẽ ꝯteſt. emerã furti actio reſtaurabitur[x]. ꝙ ſi poſt litẽ ꝯteſta. eum redemero: cõdẽnandus erit venditoꝛ. Tripho.
QUẽadmodũ ſi alij vendidiſſet: parui ei refert cui vendiderit: an aduerſario an alij ſuaꝙ culpa[y] litiʒ eſtimationẽ ſubiturũ q̄ vendẽdo noxe deditionẽ ſibi ademit. Ulpia.
¶ Ar. ꝙ ſunt paria poſſeſſionẽ tradere vel cauſam dimittere vacuam. Bal.
¶ Julian⁹ aũt li. xxv. di. ſcribit. Si ſeruũ ꝓ derelicto habeã q̄ tibi furtũ fecerat: liberari me qꝛ ſtati me⁹ eſſe deſinit[z] nec eius noie qui ſine dño ſit furti ſit actio.
¶ Non licet furari pecuniam redactã ex re furata. h. d. bal.
¶ Si ſeruus me⁹ rẽ tuã ſubtraxerit et vẽdiderit: tuꝙ nũmos quos ex precio habebat ei excuſſeris[a]/ locus erit furti actioni vltro citroꝙ. nã et tu aduerſus me furti ages noxali ſerui nomine: et ego aduerſus te nummoꝛum nomine[b].

v ¶ Poſſit. primo caſu ꝑ hypothecariã. ſcꝺo iure in ĩte. reſti. tertio ꝑ paulianã. Interim tñ erãt dñi: vt hic. ꝛ. j. de ꝯtrahẽ. emp. l. ſi ſciẽs ꝛ. C. de in iteg. reſti. ſi curatorẽ. et arg. ſ. de rei ven. non ideo.
SI alienus. reſtaurabitur. vt ꝛ. j. de fur. l. qꝺ dicit. ꝛ iſti. e. §. ſeruus dño. ſʒ argu. ꝯ. j. de here. vel acti. ven. l. ij. §. penul.
QUemadmodum. ſuaꝙ culpa. no. de culpa io. ſic ꝛ. j. de pecu. l. poſtea. et. ſ. eo. ſi heres. et facit. j. eo. ſi pluriũ. §. fina.
z ¶ Deſinit. vt ꝛ. j. pro dereli. l. i. et ij. et. j. ꝺ ſtipu. ſer. l. quod ſeruus.
a ¶ Excuſſeris. aio furandi ꝛ lucrãdi. nã q̄ñꝙ h⁹ fit tm̃ aio damni dãdi. vt. ſ. ad le. aq̄l. ſi ſeru⁹ ſer. §. ſi quis de manu.
b ¶ Nummorũ nomie. Sed nõne hic excuſſoꝛ ſicut creditoꝛ a ſuo iuſ ꝑ edictũ diui marci oĩno cadit: Rñ. nõ: qꝛ ꝑ edictũ amittit ius tm̃ qꝺ hʒ in re vel ꝓpter rem. hi aũt nũmi neꝙ obligati neꝙ debiti erãt. vt. j. de fur. q̄ vas. §. fi. ſʒ ar. ꝯ in aut. vt nõ fiãt pi. col. v. §. i. ꝛ in aut. vt nulli iudi. §. qꝛ ꝓo. colla. ix.

Sed ⁊ ſi ſuus[a] creditoris mei ſolueri nūmos vt is eos dño ſuo det: eque locus erit furti actioni ſi is[b] nummos acceptos interceperit[c]. Iulia.

Si plurium ſuus furtū fecerit et oēs dñi dolo fecerit quomin⁹ eū in ptāte haberēt: ſubſeq[d] dz ptor iurꝫ ciuilis actionē[e]: ⁊ iudiciū honorariū qđ ex hac cā pollicet i euz dare quē actor elegerit Neq3 eni ampli⁹ pſtari actori dz q̄3 vt detracta noxe[f] deditione agere poſſit cū eo cū quo noxali iudicio experiri potuiſſet ſi ſeruus exhiberetur.

Pro re aliena debet qs ſatiſdare iudicatū ſolui. pro ꝓpria nō expedit ſatiſdar. bal.

Qui alienū ſeruū ſuū eſſe fatet q̄uis noxali actiōe obliget: nichilomin⁹ cā cognita[g] ſatiſdare dz[h]. qui aūt ꝓ ſeruo ſuo cōuenit ſatiſdatione onerādus non eſt[i]. non eni offert ſe defenſioni alieni ſerui.

Doloſus poteſt defendi a quolibꝫ poſſeſſore. h. d. Bal.

Si quis dicat dñm dolo feciſſe/ quomin⁹ in ptāte ei⁹ ſeruus eſſet: ille aūt ꝯtēdat eum ſeruū ab alio defendi cū ſatiſdatiōe[k]: doli mali exceptiōi locus erit[l]. Sed et ſi poſt iudiciū acceptū cū dño ſuus apparuerit[m]/ ⁊ q2 nō defēdebat duct⁹ eſt: exceptōe doli mali[n] oppoſita dominus abſoluet. ⁊ mortuo ſuo[o] ſuſceptū ſuſtinere dz iudiciū: ante aūt q̄3 accipiatur iudiciū oīmodo hac actiōe nō tenebit dñs[p]. Ul.

Si ſuus legat⁹ āte aditā hereditatē rē heredis futuri ſubtraxerit: poterit is cū legatario q̄ legatū agnouerit furti agere. ſed ſi idē ſeruus hereditariā rē ſubtraxerit furti actio ceſſabit. q2 hmōi rerū furtū nō fit[q]: ad exhibendum aūt actio cōpetit. Idē.

Cum ſeruus cōis alteri dñoꝝ dānū iniuria dederit: idcirco legꝭ aq̄lie actio nō eſt[r]: q2 ſi extraneo dānum dediſſet cū altero inſolidū lege aq̄lia agi poſſet. ſicuti cum ſuus cōis furtū fecerit[s]/ cū altero dño furti agi nō pōt: ſed cōi diuidūdo[t] agi pōt. Ulpi.

Si ad libertatē ꝓclamauerit is cui⁹ noīe noxale iudiciū ſuſceptū[v] eſt: ſuſtineri dz[x] id iudiciū quoad de ſtatu ei⁹ iudicet. ⁊ ſi q̄dē ſeru⁹ fuerit ꝓnūciat⁹ noxale iudiciū exercebit. ſi liber/ iutile[y] videbit. Sis q̄s pro ſeruo mortuo[z] ignorans eum deceſſiſſe noxale iudiciū acceperit/ abſolui dz: q2 deſijt verū eē propter eū dare[a] optere[b]. Hę autē actiones ꝑpetue ſunt[c] locūq3 habebūt tādiu q̄3diu ſui dedendi facultatē habemus: nec tm̄ nobis verumetiā ſucceſſoribus noſtris competūt item aduerſus ſucceſſores ſꝫ non quaſi in ſucceſſores[d]: ſed

a Sed ⁊ ſi ſuo. furti actiōi. ſ. noxali michi debitori et ego remaneo ſibi obligatus. Accur.
b Si is. ſ. ſeruus.
c Interceperit. hoc ſi nō egerit numerando vt fierēt ſui: q2 tūc nō ageret furti. vt. C. đ cōdi. i de. l. creditoris.

Si plurium. ſubſequi. i. ſubſequenter dare. Accur.
e Actionē. i. noxalē ꝓtoriā que i locū ciuilis directe dat. vt. ꝭ. e. electio. §. i. ⁊ §. ſi is.
f Detracta noxe. vt ⁊ J. de inter. act. l. ſi ſuus. Ac.
g Cā cognita. ſ. ſi appet alien⁹.
h Debet. iudicatum ſolui.
i Nō eſt. ſ. iudicatum ſolui: ſꝫ iudicio ſiſti cauet vel iurat vel ſue ꝓmiſſioni cōmittit. vt inſti. de ſatiſda. §. ſꝫ hodie. ⁊. ꝭ. ſi ex noxa. cā aga. l. i. et no. q̄ h̄ §. ſm noua iura loquit. imo etiaz ſm vetera nō ſatiſdabat cōuent⁹ actōe pſonali ſuo noīe. vt ibidē. inſti. de ſatiſda. Ac.
k Cū ſatiſdatione. iudicatum ſolui.
l Locus erit. ꝯ actorē. vt. ꝭ. e. l. de illo. §. iulia.
m Apparuerit ſcꝫ alicubi. Azo.
n Doli mali. ſꝫ an q̄ dolo deſijt poſſidē ſi poſt cōuētionē velit noxe dedere liberet cū ea detracta teneat. vt in ꝑn. huius. l. Rñ. diſtinguit an ita deſijt hr̄e vt nūq̄3 recuperare poſſit. quo caſu ſtati cōdēnat. vt. ꝭ. e. l. ſi heres. ⁊. l. de illo. in ꝑn. ibi vel manumiſit. ⁊ ar. ꝭ. de dolo. l. arbitrio. an ita vt in ptāte alicui⁹ ꝑuenerit: quo caſu pſtādo eū noxe liberat. vt. ꝭ. e. de illo. ⁊. l. electio. ⁊ J. de le. i. l. ſi fundū ꝑ fideicō. ⁊. l. ſi qñ q̄s. §. heres. ſm Jo. ⁊ J. depoſi. l. plane. azo. ⁊ facit. ꝭ. e. ſi alien⁹. ⁊. l. quēadmodū. ⁊. J. e.
o Seruo. ante litē ꝯteſtatā. vel ēt (. l. ij. §. ſi q̄s. Ac.) poſt cū tñ in mora nō fuit/ quia non credebat ſe teneri. vt. J. de vſur. l. ſciendum. et ſm hoc dic ſuſtineri. i. vltra in lite non procedi. et hic eſt caſus qui ſeq̄tur. vel dic q̄ fuit in mora ante litē vel poſt: et ſm hoc dic ſuſtineri. i. durare. vt ar. ꝭ. e. l. electio. §. ſi is. ⁊. l. ſi heres. vl̄ ſi dicas q̄ habet bonā fidē etiā poſt litē ꝯteſt. q̄ liberet. Accur.
p Dominus. eo mortuo ſi nō fuit in mora accipiēdi iudicij. vt. ꝭ. eo. l. electio. §. ſi is. ac.

Si ſeru⁹. nō fit. niſi i cāu vt pignorate cōmodate vel ei⁹ in qua vſūfructū hꝫ aliq̄s. vt. J. de fur. l. hereditarie.
Cum ſeruus cōis. nō eſt. niſi volēte alio dedit. vt. ꝭ. ad le. aquil. ſi ſeru⁹ ſeruum. §. i. que eſt contra. Accur.
ſ Fecerit. vni dñoꝝ. Accur.
t Sed cōi diui. ſ. ad ſimplum vt. J. fa. her. l. ⁊ puto. §. fi. ⁊ pe. ⁊ J. de fur. l. ſi ſu⁹ cōis. in ꝑn. ⁊ J. de ſer. cor. l. vt tātū. §. ſi ſeruus. ⁊. ꝭ. nau. cau. lꝫ. §. i. et hoc itelligas i vtroq̄3 ꝑdictoꝝ duoꝝ caſuum. nā cū eius noīe teneat noxali eiuſdē noīe agere nō dz. vt. C. de fur. l. apud antiquos. Accur.
Si ad libertatē. ſuſceptū. per litē conteſtatam.
x Suſtineri debet. q2 preiudiciales ſūt tales actiones iter oēs. vt inſti. de ac. §. ꝑiudiciales. ⁊. J. đ libe. cau. l. ordīata
y Inutile. ꝯ eū q̄ dñs dicebatur. azo. ſꝫ ꝯ ipm deliquentē agitur.

z Si q̄s pro ſeruo mortuo. ante litē conteſtatā.
a Dare. ſ. eſtimationem damni. Accur.
b Oportere. vt ⁊. ꝭ. e. l. ſi plurium. §. fi.
c He aūt actiōes ꝑpetue ſunt. i. eſſe pñt. ſic ⁊. J. de aq̄ plu. ar. l. labeo. ⁊. l. i. nā cū deſcēdunt ex ea actione q̄ eſt ꝑpetua: ipſe ſunt perpetue. alioquin ſunt annales ſi in locū annalis: vt vi bo. rap. ſuccedāt. Sic ⁊ ponitur. J. ad velle. l. he actiones. ⁊. ꝭ. de ca. di. l. ij. in fi.
d In ſucceſſores. vt ⁊. ꝭ. ſi qua. pau. fe. di. l. i. §. i.

a ¶ Conuenietur. quaſi dicat non heres. Accur.
S Erui quoq;. dicunt. vt z. C. vbi de cri. agi oportet l. i. et. ij. et in auten. qua in prouincia.
H ¶ Finium regundorum.
Iniū regūdoꝝ. i pſonā ē. q̄tū ptinet ad pſonales pſtatōes q̄ ſunt i eo qḋ de tuo fiat meum vt ſi ex tuo adiudicat michi: fit meū de nouo. vt. J. l. iij. Itē ppt fruct⁹ factos tuos q̄s michi reddis ſi pcepiſti de meo vt. j. l. iiij. §. i. Itē de eo qḋ datū eſt agrimenſori. vt i ea. l. §. ſed z ſi. ſʒ naturā realis hʒ q: reddit michi qḋ meū tenebat. vt. J. e. l. de mō. et l. ſi irruptōe. ē em̄ mixta in rē et i pſonā vt ſubijcit. vt inſti. de actio. §. quedā. ſed nū qd bonefidei. Rñ. ſtricti iuris cū nō iueniā bonefi. vt inſti. de actio. §. actionū. Itē nūqd ex ɔtcu vel quaſi Rñ. nō ſʒ datiua. vt. J. eo. l. fi. Item qñ naſcit. Rñ. ex quo fines turbari ceperunt. z ex tūc currit preſcriptio. vt. C. de an. exce. l. i. §. i. z §. fi. Itēz q̄ pſcriptio. Rñ. xxx. an. cū ſit mixta. vt. C. ō pe. he. l. hrditatē. et tñ ſi qd de meo agro poſſediſti. x. an. vel viginti pſcripſiſti: vt q: in vendendo maiores fines demonſtrati ſunt. vt. J. p emptore. l. ij. §. ſʒ et ſi fundus. et. l. q̄ fūdū §. ſi fundū. z tñ agit hoc iudicio. z q: ſi a pncipio fuiſſet tuū qḋ pſcripſiſti: tñ agerē vt meli⁹ termi ponāt

Finiuʒ regun. actio ſtricti iuris ē.

d ¶ Uendicatione. vt ſi termini non ſunt poſiti, put occupat terra mea z velim cōmodius agros terminari vt ptē mei fundi quā poſſides reſtituas. et in eius finibus cōmodi⁹ ponant termini. vt. C. e. l. ſi quis.
H Ec actio. arbores. quas itereſt ſuccidi pp vmbrā arboris forte. vt. J. l. iiij. §. ſed et ſi quis.
f ¶ Edificiū. hic eſt cōtra. J. e. ſed et loci. §. pe. So. ħ dicit dari vtilē lʒ intueniat edificiū: nō aūt directaʒ vt ibi vel hoc edificiū ñ erat ħ cā habitādi. vt. J. q. mo. pig. ta. ʒ. l. hoc iure. §. fi. vel hic vn⁹ hʒ pdiū alter edificiū. et ſic dat vtile. ibi vtrūq; edificiū. vnde non dat. vel hic vtrūq; ruſticū. ſed loco termini erat edificium.
g ¶ Dirimere. cōmode. videlʒ eis exñribus vt prius

iure dñij. proinde et ſi ſeruus me⁹ ad aliū pueniſſe pponat iure dñij noxali iudicio nouus dominus conuenietur[a].

¶ Ubi ſeruus dʒ defendi vbi deliquit. Bal. Pōpo.

S Erui q̄ʒ quoꝝ noxa caput ſeqt ibi defendēdi ſunt vbi deliqſſe arguent. ita q; ſuos dñs eodē loco exhibere dʒ: vbi vim intuliſſe dicūtur[b]: et carere oim dñio poterit ſi eos non defendat.

¶ Explicit liber. ix ¶ Incipit li. x. De iudicio finiū regundorum. Titu. j.

¶ Actio finiū regūdoꝝ ē mixta: q: i ea veniūt reales z pſonales preſtatiōes. h. d. tex. cum glo. Bal. Gaius

[F]Inium regūdoꝝ actio i pſonā eſt[c] licʒ pro vendicatiōe[d] rei eſt. Ulp.

H Ec actio ptinet ad predia ruſtica: q̄uis edificia interueniāt. neq; em̄ multū intereſt an arbores[e] q̄s in cōfinio/ an edificium[f] ponat. Iudici finiū regūdoꝝ pmittitur vt vbi nō poſſit dirimere[g] fines adiudicatiōe[h]: cōtrouerſiā dirimat. z ſi forte amouēde veteris obſcuritatis grā p aliā regionē fines dirimere iudex velit pōt h⁰ facere p adiudicatōez[i] z ɔdēnationē Gaius.

Q Uo caſu opus ē vt ex alterutri⁹ pdio alij adiudicādū ſit[k]: quo noie is cui adiudicat inuicē pro eo qḋ ei adiudicat certa pecunia condemnandus eſt. Paulus.

S Ed z loci[l] vni⁹ controuerſia in ptes ſcindi ad iudicatiōib⁹ pt prout cuiuſq; dñiū in eo loco iudex cōperit.

¶ In iudicio finiū regūdoꝝ ei⁹ ēt rō fit qḋ intereſt. qḋ ei ſi q̄s aliquā vtilitatē ex eo loco pceperit[m] quā vicini eē appeat: an iique ɔdēnatio eo noie fiet[n]. Sʒ z ſi mēſor ab altero ſolo cōductus[o] ſit: cōdēnatio erit facienda ei⁹ q̄ nō ɔduxit i ptē mercedis. P⁹ litē aūt cōteſtatā[q] etiaʒ fruct⁹ veniēt in hoc iudicio[r]. nā z culpa[s] z dol⁹ exīde pſtāt. Sʒ añ iudiciū pcepti[t] nō oino i hoc iudiciū venient. nā aut bona fide pcepit z lucrari[v] eum oportet/ ſi eos cōſumpſit. aut mala fide z condici[x] oportet.

¶ Nota q̄ vbicūq; quis non paret iudici poteſt deferri iuramētū in litem. ad qḋ. l. reſtituere. de rei ven. Bal.

¶ Sed et ſi quis iudici nō pareat in ſuccidenda arbore[y] vł edificio in fine[z] poſito deponendo[a] partemve eius: condemnabitur[b].

¶ No. q̄ iudex maleficioꝝ pt cognoſcere ciuilr. h. d. bar.

et differt hic a pximo. hic ex cuius libʒ agro alij adiudicat. ſʒ ibi tñ de vno alteri. ac.
h ¶ Adiudicatiōe. faciēda vni ab altero z ē̄.
i ¶ Per adiudicationē. in alterū azo. vt z iſti. de officio. iu. §. fi. ſʒ ſuperiori ab vtroq;.
Q Uo caſu. ad iudicādum ſit. i. adiudicetur.
S Ed et loci. nō ſolum ſi circa fines totius agri: ſed ēt loci. i. ptis fundi. vt. J. ō. ſig. loc⁹ ēt q̄nq; pedū tm̄. vt. C. e. l. q̄nq; pedum.
m ¶ Perceperit puta fruct⁹ naturales. ſed de induſtrialib⁹ dic vt. J. §. proximo.
n ¶ Fiet. q. d. nō
o ¶ Cōductus. ſpropē dr ɔduct⁹. vt. J. ſi mēſor fal. mo. di. l. i. §. ideo.
p ¶ Ei⁹. in pſona eius zc.
q ¶ Poſt lit. aūt ɔteſt. aūt. i. certe. nec em̄ contradicit ſuperioribus.
r ¶ Iudicio. vt z. J. ti. i. l. pe. Ac.
s ¶ Culpa. etiā leuis. vt. J. de precis. l. q̄ſitū. §. ſi in ſeruitutē. z §. illō z. J. ō rei vē. ſi hō
t ¶ Percepti. ſ. fruct⁹ īduſtriales

v ¶ Lucrari. vt nichil oino reſtituat. vt iſti. ō re. di. §. ſi q̄s a nō dño. q̄nq; tñ dr quis lucrari qḋ tñ reſtituit ſub ɔditōe tñ. vt. J. de in diē adiec. l. ij. z. l. itē qḋ dictū eſt
x ¶ Cōdici. vt z. J. de cōdi. indebi. ſi vrbana. in fi. Ac.
y ¶ Arbore. cū interſit vicinoꝝ eā ſuccidi. et ɔmodius agros terminari.
z ¶ In fine. ſ. agri vicini. Ac.
a ¶ Deponēdo. ſ. in totum. partemve zc.
b ¶ Cōdēnabit. quāti in litē iurauerit aduerſari⁹. q: lʒ ſit ſtricti iuris. tñ pp iudicis auctē ɔtēdēdā ɔferat vt ar. inſti. de of. iudi. §. ɔtumacie. z. J., ne q̄s eū q̄ i ius. l. pe. §. i.